BALİNANIN ÖLÜMÜ

The New York Times
Editörün Seçimi

The Observer
Yılın En İyi 'İlk Roman'ı

ROMAN

TİMAŞ

ELIZABETH O'CONNOR

ÇEVİRİ SEVİNÇ SANEM ERZURUMLU

iyi ki kitaplar var...

TİMAŞ YAYINLARI

İstanbul 2024

timas.com.tr

BALİNANIN ÖLÜMÜ
Elizabeth O'Connor

Dünya Roman-Öykü

TİMAŞ YAYINLARI | 6279
Edebiyat Kitaplığı - Dünya Edebiyatı Dizisi | 119

PROJE EDİTÖRÜ
Ayşe Tuba Ayman

SON OKUMA
Osman Gönül

KAPAK TASARIMI
Barış Şehri

İÇ TASARIM
Nur Kayaalp

1. BASKI
Kasım 2024, İstanbul

ISBN
ISBN: 978-605-08-4897-7
9 786050 848977

TİMAŞ YAYINLARI
Bahçelievler Mah. Zübeyde Hanım Cad. No: 8
Üsküdar / İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

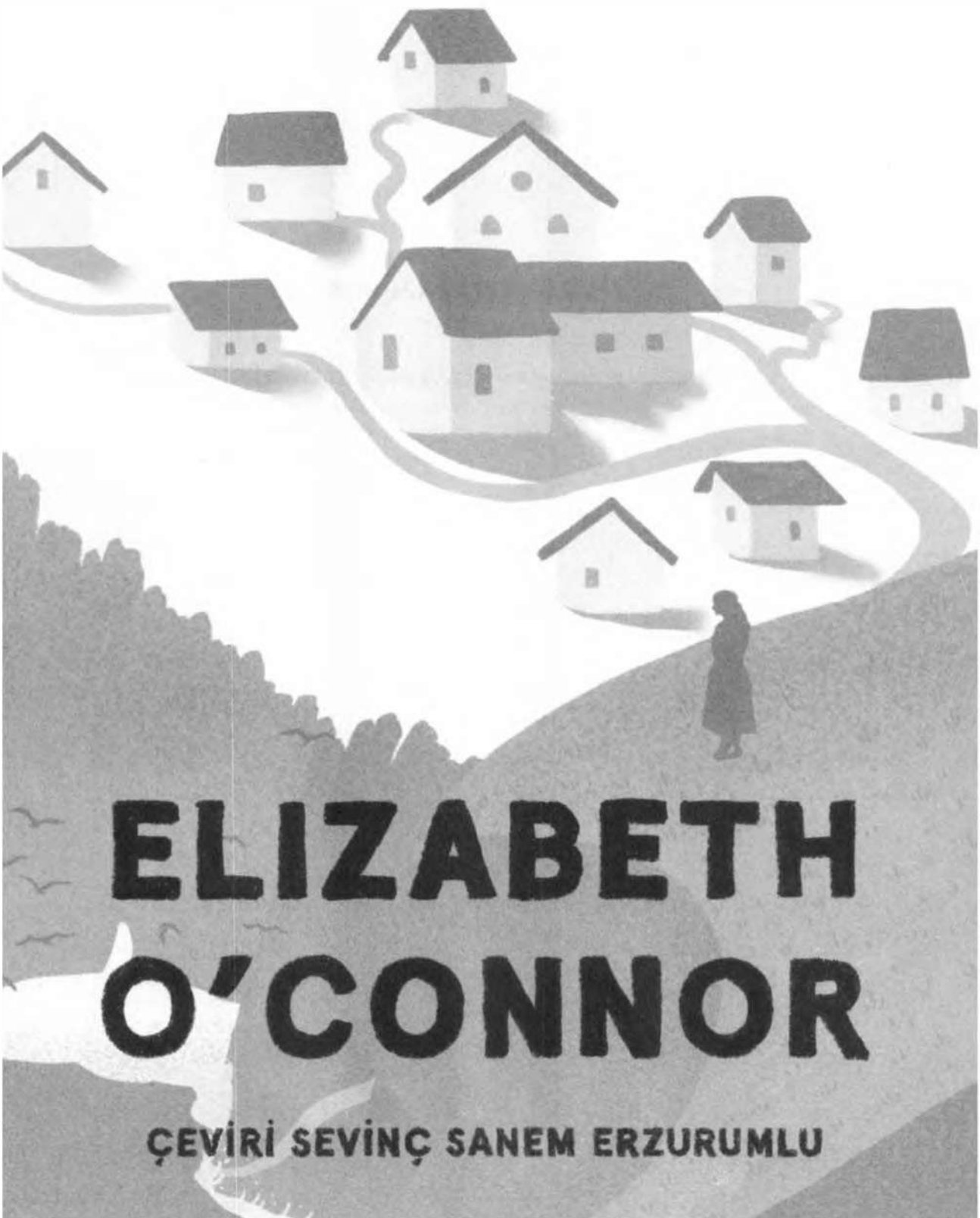
timas.com.tr
timas@timas.com.tr
timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT
Mega Basım
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3
Baha İş Merkezi
Avcılar / İstanbul
Telefon: (0212) 412 17 00
Matbaa Sertifika No: 44452

YAYIN HAKLARI
Copyright © Elizabeth O'Connor, 2024
© *Whale Fall* orijinal adıyla yayımlanan bu kitabın Türkiye'deki yayım hakları anlaşmalı olarak Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir. Tanıtım amacıyla yapılacak alıntılar dışında hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz, yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

BALİNANIN ÖLÜMÜ

ELIZABETH O'CONNOR

ÇEVİRİ SEVİNÇ SANEM ERZURUMLU

ELIZABETH O'CONNOR

Birmingham'da yaşıyor. Öyküleri *The White Review* ve *Granta*'da yayımlandı ve 2020 yılında White Review Öykü Ödülü'nü kazandı. Birmingham Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı alanında doktora yapmış olan Connor, modernist yazar H.D. ve onun kıyı coğrafyası üzerine yazdıkları üzerine uzmanlaşmıştır.

SEVİNÇ SANEM ERZURUMLU

1983'te İstanbul'da doğdu. İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden mezun oldu. 2004 yılından beri yayıncılık dünyasında. İstanbul'da yaşıyor, editörlük ve çevirmenlik yapıyor.

Bu topraklara uzun uzun baktım,
Anlamaya çalıştım
Buradaki yerimi.

R.S. Thomas, "Diğerleri"

İşte bir ada yılı. Önce güneş ve önce bahar kuşlarla semirir. Kuşlar adayı gri kışına terk eder ve tohumlar filizlenmeye başladığında geri dönerler. Alklar denizin altındaki karartılar gibi gelirler. Karaayaklı martılar ve sümsük kuşları gökten düşerler. Önce onları fark etmeyiz. Çocuklar uçurum kenarlarında kovalar onları, balıkçılar kürekleriyle ağlardan uzaklaştırır. İlkbaharın sonuna doğru adanın etrafına saçılırlar gölgeler gibi. Kutup martıları, deniz kırlangıçları, küçük sumrular... Onlar da yaza doğru serpilip kendilerini suya bırakırlar.

Evlere en çok bahçelerdeki gübreliklerden yemek kırıntıları toplayan karaayaklılar yaklaşır. Beyaz bedenleriyle sobaların üstüne tünerler, uzaktan bakıldığında kanatlarının ucundaki griler binalara karışır. Çatıları gümüş tüylerden ve martı gübresinden bir tabakayla kaplar, kiremitlerin üstünde didişip koştururken çıkardıkları seslerle biz içerdekileri uyandırırlar. Bazen havalanıp kavgaya tutuşurlar birbirlerinin üzerinde kırmızı lekeler

bırakarak. Gagalarındaki balıkları avluya düşürürler, onlar da taşların üstündeki küçük çatlaklara ve deliklere sinsice sürünüp aylarca berbat bir koku yayarlar. Sıcak onları bize daha da yakınlaştırır: Kuş kokularını, seslerini, ölü pembe yavrularını.

Yazları, adanın kadınları evleri tekrar beyaza boyar. Adanın batısındaki kireç taşı mağarasına gider, taşları öğütüp toz haline getirirler. Annem her zaman elleri toz içinde dönerdi, dokunduğu her şeye izini bırakırdı. Bazen pigmentler boyayı bembeyaz yerine daha sarı ya da daha mavi yapardı. Bir sene tüm evler soluk gül pembesine bürünmüştü, boya soyuldukça çentikler ve yamalar halinde hâlâ belli oluyor. Yazdan sonra soğuk, bir daire çizip birden çöker. Kuşlar birer birer yok olurlar. Yumurtaları hâlâ içindeyken uçurumlardaki yuvalarını terk ederler. Sonbaharda deniz ateşin üstünde kaynayan bir tencere gibidir. Kuşlar gider ve yaz biter.

Kış: Fırına yakın durup aynı yatakta yatarız. Deniz adanın etrafında bir tur atıp kapıya yanaşır. Ufukta gri buz belirir. Rüzgâr bizi dağlar. Noel'de olta balığı pişirir, bir koyun keser ve onu denize atarız. Baharda dalgalarla kıyıya vurur, kuşlar da onu bir çırpıda yiyip bitirmeye gelirler. Koyunlar otlaklarda hiçbir şey bırakmaz, sonra da adanın etrafında dönüp dururlar.

Eylül

Balina, bir gece adanın sığlıklarına vurdu. Tıpkı kapının altından sıvışan bir kedi gibi suyun üstünde belirdi. Hiç kimse onu fark etmedi; denizin üstündeki halesine rağmen deniz feneri de, mezgit ve dil balığı arayan gece balıkçıları da, şafak vakti sürülerini tepeden indiren çiftçiler de. Kayalıklardaki koyunlar bile rahatsız edilmemişti. Karanlık suyun içinde balinanın gövdesi yemyeşil parlıyordu.

Sabah olduğunda plajda öylece yüzüstü yatıyordu. Kuşlar etrafına toplanmıştı. Gelgit, ince kumdan yollarla kırılmış geniş, düz aynalar halinde su taşıdı kıyıya. Dalgalar balinanın narin merkezini sanki bir zar gibi sarıyor, sonra tekrar geri çekiliyordu.

Bazı balıkçılar yolunu kaybettiğini söyledi. Onları denizde görüyorlardı ama bu kadar yakına gelmeleri çok nadirdi. Birkaç yaşlı bunun bir alamet olduğunu söyledi, ama iyiye mi kötüye mi olduğuna karar veremediler. Peder Jones haftalarca İngiliz gazetelerini okudu ama

yaratığın gelişini açıklayacak hiçbir habere rastlamadı. Donanma henüz ayın başında denize açılmıştı. Radarla ilgili olabileceğine dair muğlak bir imada bulundu, çiftçilerden biri de başını sallayıp *denizaltılar* dedi.

Biri evinden büyük bir kamera getirdi, uzun tahta bacaklar üzerinde duran bir kutu. Flaşı manzarayı kanatıp silikleştirdi.

20 Ocak 1920'de adada doğmuşum. Doğum belgemde 30 Ocak 1920 yazıyor, çünkü Babam o tarihten önce ana karadaki nüfus dairesine gidememiş. Büyük kış fırtınası yüzünden adadan kimse ayrılamamış. Annem sonunda ana karaya geçebildiğimizde, sahilin gümüş bir buz yolu gibi denizanalarıyla kaplı olduğunu söylerdi. Tanrı'ya şükür annem doğumdan sağ çıkmıştı, çünkü kimse ona yardım etmeye gelemezdi.

Ada üç mil uzunluğunda ve bir mil genişliğindeydi; doğu sınırında bir deniz feneri, batısındaysa karanlık bir mağara vardı. On iki aile, papaz ve deniz fenerinde çalışan Polonyalı Lukasz. Evimiz Gül Kulübesi, rüzgârın avucunun içine alıp kuşattığı bir tepenin yamacındaydı. Babam rüzgâra karşı duruşundan ötürü ordunun pencerelerimizden tank yapması gerektiğini söylerdi. Cam yer yer eğilmiş ve kırılmıştı ama yine de çerçeveye sıkıca tutunuyordu. Geceleri yatak odasında, komşularımızın keçilerinin camdaki bir çatlaktan yavrularına seslen-

diğini duyabilir, bazen de evlerindeki mumun sanki dengede durmaya çalışan bir bozuk para gibi ışıldadığını görebilirdiniz.

*

Babam her zaman bana köpeğin adıyla seslenirdi. Balinanın geldiği gün, bahçede yanımdan geçip köpeğe seslendi. Şöminenin halısını temizlemeye çalışıyordum ama üstümde gümüşi bir tabaka bırakmasına takıldım bir an. Tatarcıklardan kurtulmak için gözlerimi kırpmam gerekti.[1]

"Tekneye gidiyorum, Elis," dedi Babam.

"Manod," dedim. "Elis değil. Elis köpeğin adı."

"Biliyorum, biliyorum."

El salladı. Denize inen patikaya yöneldi. Lastik çizmeleri her adımda yapış yapış bir ses çıkarıyordu.

"Ben de öyle dedim," dediğini duydum. "Manod. Ben de öyle dedim."

Bahçenin diğer tarafında, Babam uskumruları bir misinaya dizerek kurutuyordu. Köpeği çok severdi, bir sıra kurutulmuş balık sadece onun içindi. Babam benimle ya da kız kardeşimle neredeyse hiç konuşmazdı ama geceleri

1 Sıcak ülkelerde, özellikle Akdeniz çevresinde yaşayan, türlü hastalıklara yol açan küçük bir sinek; yakarca. (ç.n.)

Elis'e uzun uzun bir şeyler mırıldandığını duyardım. Elis bahçedeki taş levhaların arasındaki yosunları koklayarak daireler çiziyordu, zar zor durdu, güçlükle dönüp baktı. Onun için bir balık kestim ama o nankör alıçların arasına daldı, ardında küçük bir kurumuş toprak ve yaprak bulutu bırakarak.

Elbisemdeki lekeyi ovaladım. Annemin eskilerinden biriydi, koyu renkli pazenin uçlarından iplikler sarkıyordu. Annem elbiselerini hep kendi dikerdi, sonra bana da öğretti. Geniş cepli, rahat hareket edebileceği pratik şeyler dikerdi. Ben kadınların şapelde bıraktıkları dergilerdeki desenleri kopyalamayı severdim. Ana kara modası. Dergilerden, adadaki çoğu kişinin diğer her yerden on yıl geride giyindiğini fark ettim. Bazen bavullar karaya vururdu, içlerinde giyilecek ya da malzeme olarak kullanabileceğim eski giysiler olurdu. Bir keresinde dağ lalesi kırmızısı ipekten, sadece kalçasında küçük bir yırtık olan bir balo elbisesi bulmuştum. Bir tarafında küçük bir cep vardı ve içinden deniz kabuğu şeklinde altın kaplama bir pudra kutusu çıkmıştı. Pudranın süngeri, sahibinin tenine temas ettiği için hâlâ turuncuydu.

*

Babam gittikten kısa bir süre sonra komşumuz geldi, üstü başı sırılsıklamdı. Karısının keçilerinden birini sağdığı tepeyi aşıp geldiğini anlamıştım. Durduğum yerden kokusunu alabiliyordum, koyun postunun nemi

ve altındaki sırılsıklam gömleği. Karısı koşup yüzünü avuçlarına aldı. Onları izlerken kendimi tuhaf hissettim, orada öylece durup ellerimi saçlarımın arasında gezdirdim. Leah'ya söylediklerinin bir kısmını duyabiliyordum: *Tekne olduğunu sanmıştık. Sence bu kötüye işaret mi?* Leah'nın ellerinin kaskatı kesilip nefesinin boğazında düğümlenişini izledim.

Adada bir kişi bile yüzme bilmiyordu. Erkekler nasıl yapılacağını öğrenmemişti, dolayısıyla kadınlar da. Deniz tehlikeliydi ve sanırım çok uzun zamandır onun tehlikeleriyle yaşıyorduk. Adadaki yaygın deyiş şöyleydi: Tekneden suya, tavadan ateşe, tekneden suya ve Tanrı yardımcın olsun!

Bir zamanlar pirinçten tacı olan bir kral yaşarmış adada. O ölünce kimse kral olmak istememiş. Genç erkeklerin çoğu ya savaşta ölmüştü ya da ana karada iş bulmaya çalışıyordu. Burada kalanlarsa balıkçı tekneleriyle meşguldü. İşte böyle... Annemin dediğine göre kimse kadınlara fikrini sormamıştı.

Kız kardeşim elleriyle ekmeğine tereyağı sürdü, yerken parmaklarını da tek tek yalıyordu. Bunun için büyüdün artık dedim, o da bana dil çıkardı. Masadaki üç fincana çay doldurdum ve yükselen buharı izledim.

Llinos önündeki fincanı döndürüp duruyordu, sanki her açıdan onu incelemek istiyordu. Elini saçlarının arasında gezdirdi. Annemin bizim için söylediği bir söz aklıma geldi: *Ni allaf ddweud wrth un chwaer oddi wrth un arall.* Bir kardeşi diğerinden ayıramıyorum. Aramızda altı yaş var ama sadece birimiz hâlâ çocuk, yani bu söz artık doğru değil.

"İngilizcesi nedir?" diye sordum.

"Bilmiyorum."

"Evet, biliyorsun."

Llinos çayını yudumladı ve yüzünü buruşturdu. "Sıcak," dedi.

"Balina."

Bana destek olması için Babama baktım. Bütün yaz Llinos'un İngilizcesini geliştirmeye çalışmıştım ama o inatçıydı. Babam başını arkasına yaslamış, gözlerini kapatmış, oturuyordu. Bir elini kucağına koymuştu, diğeriyle Elis'in ağızlığını tutuyordu. Şöminenin önünde çıkardığı kıyafetleri balık ve sabun kokuları birbirine karışarak kuruyordu. Küçük bir salonumuz vardı: Masa için bir yer, sandalyeler, şömine ve küçük bir şifonyer. Şifonyerin üzeri mum damlalarıyla kaplıydı. Babam takma dişlerini şifonyerin tam ortasına bırakmıştı, dişlerin sadece üçü porselendi.

Kapının yanında o gün tuttuğu ıstakozların olduğu kova duruyordu. Sohbetimizin sessiz aralıklarında, sudaki hareketlerini, kıskaçlarının kovanın metal kenarlarına değdiğinde çıkardığı sesleri duyuyordum. Odanın diğer tarafında bir gölgenin yükselip alçaldığını gördüm, sonra bunun benim elim olduğunu fark ettim. Tabakları topladım ve Babama balinayı görüp görmediğini sordum.

"Denizde," dedi, eklemindeki nasırlı yeri ovuşturarak, "normalde birden fazla balina görürsün."

"Annem eskiden balinalardan bahsetmez miydi?" dedi Llinos. Yüzü karardı. "Elbette kötü şans getirirler."

"Deli yaşlı bir kadın gibi konuşuyorsun," dedim.

Tabaklarımızı toplayıp artıkları yerde yatan Elis'e verdim. Babam fincanını alırken bileğimden kavradı beni, sonra elini benimkinin üstüne koydu.

"Marc bugün seni sordu. Şapelde ne kadar güzel göründüğünden söz etti."

"Peki sen ne dedin?"

Babam omuzlarını silkti.

"Sana sormasını söyledim."

"Ona hayır diyebilirsin, istemiyorum."

Babam ellerine bakıp içini çekti.

"Evlenmeyi düşünmelisin. Marc olmak zorunda değil, Llew de olabilir."

"On sekiz yaşındayım."

"Zaman hızlı geçiyor." Sesi yumuşamıştı. "Seni sonsuza dek burada tutamam."

"Llinos'a kim bakacak?"

Elis arka ayakları üzerinde doğrulup Llinos'un sandalyesine yanaştı. Masadaki kırıntıları yalamak için başını çevirdi. Llinos döndü ve onu patilerinden yakaladı. Yanında ayağa kalkınca tıpkı dans eden bir çifte benzediler. Sağa sola sallandılar, Elis ağzını kocaman açtı, nefes nefese kalmıştı.

Fincanımın dibine baktım. Süt yüzeyde ince bir tabaka halinde kaymak tutmuş, tuhaf bir öpücük gibi büzüşmüştü.

*

O gece rüyamda uzun bir yemek masası etrafında, takım elbiseleriyle oturup kahkahalar atan balinalar gördüm. Onlarla birlikteydim, üstümde bir dergide gördüğüm, armut yeşili ipekten bir elbise ve başımda uzun beyaz tüylü bir şapkayla. Dans ediyorlardı. Kuyrukları ucunda mı yoksa bir o yana bir bu yana mı kayıyorlardı, nasıl hareket ediyorlardı bilemiyordum, sadece ayaklarımın yerden kesildiğini ve dönüp durduğumu fark ediyordum. Tavan dantel ve kadifedendi, yavaşça üzerime geliyordu.

Okuldan sadece bir ay uzak kalmıştım. Okul, kiliseye ait eski bir çiftlik binasındaydı ve iki odası adadaki on kadar çocuğun eğitim görmesine yetecek büyüklükteydi. Hepimizin rutubetli ahşaptan birer masası vardı, çoğunlukla İncil okurduk. Rahibe Mary ve Gwennan, ana karada bir okulda da öğretmenlik yapıyorlardı, adaya birkaç aylığına gelirdi. Bize getirdikleri kitapların kapağında solgun altın varaklı harflerle *Aziz Meryem Ana Kilisesi* yazardı. Aziz Dwynwen Günü gibi özel günlerde beyaz giyerdik.

Okulda bir arkadaşım vardı. Rosslyn'le on yıl boyunca yan yana oturduk, sonra o Pwllheli'de pembe yüzlü ve kaba ağızlı bir taş ocağı işçisiyle evlenmek için ana karaya gitti. Roslyn ayrılmadan önce onunla birkaç kez görüşmüş, babası ana karadaki pazara kürek çekerken adamın kasabasını ziyaret etmişti. Sınıfın arka tarafında bana onun et kokan nefesini ve kendisine söylediklerini itiraf etmişti. Adadan bir daha dönmemek üzere ayrıldığı gün, babası

küçük teknesini çiçekler ve otlarla doldurmuştu. Hıçkırıkları kum tepelerinden bile duyulmuştu. Rosslyn'in kıvırcık saçları ve her zaman terle parlayan yuvarlak bir yüzü vardı. Bir keresinde sabun ambalajında bir model görmüştüm, ona benzetirdim hep Rosslyn'i. Evlendikten sonra bana bir mektup gönderdi; beni özlediğini, evinin içinde tuvalet olduğu yazıyordu. Mektubun sonunda nasıl olduğumu ve planlarımı sormuştu. Cevap yazmadım.

Okulda başarılıydım. Rahibe Marry benim için *akıllı* derdi ve cumartesi günleri onu ziyaret etmeme izin verirdi; büyük haritalar gösterir, İngilizce romanlarını ödünç almama izin verirdi. Erkeklerden biri İngiltere'de üniversiteye başvurduğunda, Rahibe Mary'den başvuru mektubunu kontrol etmesini istemişti. Rahibe Mary de bunu benim yapmamı istedi. Bilerek iki tane yazım hatası bıraktım ama yine de kabul edildi. Üniversiteyle ilgili bana yazacağını söyledi ama asla yazmadı. Annesi bana nehirde bir teknede üstünde siyah paltosuyla çekildiği bir fotoğrafı göstermişti. Fotoğrafı almak için yalvarmıştım. Oğlan için değil elbette. Yüzü hafifçe silik çıkmıştı, yani teknedeki kişi benmişim gibi davranabilirdim.

Okulun son günü öğretmenim bana hoşça kal demedi. *Pazarda görüşürüz* dedi.

Gelgit yüksekti. Babamın bize bıraktığı gelgit takviminde böyle bir şey yazmıyordu. Takvim pembe bir kâğıda basılmıştı, her mevsim ana karayı ziyaret ettiğinde ona yeni bir tane verilirdi. Ona ihtiyacı olmadığını, babasının yaptığı gibi gelgiti çıplak gözle değerlendirdiğini söyledi. Ona yanıldığı, eve nemli pantolonlar ve kum dolu ayakkabılarla geldiği zamanları hatırlatmaktan hoşlanmazdım.

Balinayı kendi gözlerimle görmek için sahile yürüdüm. Yalnız yürürken hayal kurmayı severdim, bazen ana karada varlıklı bir ailenin yanında terzi olarak çalıştığımı ya da Avrupa'da bir yerde rahibe olup şehir meydanındaki uzun beyaz kulede yaşadığımı hayal ederdim. Kafamın içinde İngiliz aksanıyla İncil ayetleri okur, dilimi her kelimenin şekline sokardım.

Balinayı bulmak için insanları takip ettim. Koy dümdüzdü, bir araya toplanmış bedenleri görebiliyordum. Kum nemliydi ve ayakkabılarımı içine çekiyordu.

Kayaların mumsu siyah ve sarı yosunlarla kaplı olduğu suda, dört adam bir boğayı ana karaya götürmek üzere bir tekneye bindiriyordu. Biri boğanın arkasında daireler çizerek onu itiyor; diğeri suyun içinde, teknenin ortasına yakın bir yerde durmuş, boğayı boynuzlarından yakalayıp sabit tutmaya hazırlanıyordu. Diğeri teknenin içinde elinde boğayı teknedeki demir halkaya bağlayacak halatla bekliyordu. Boğa başını sallayarak yavaşça yürüdü. Sahildeki adam ona yaklaştığında ayaklarını havaya kaldırdı. Boğa siyahtı, burnunun altında ince beyaz bir şerit şeklinde parlak bir yarık vardı.

Adamların yanından geçerken sahildeki durdu ve bana döndü. Şapkasını kafasından çıkarıp komik bir şekilde eğildi. Onu görmezden gelince diğer adamlar güldü. Tekne sallandı ve boğa yanlarından koşarak geçti. Suya doğru koşuyordu, adamlar haykırdı. Bağırışları, dalgaları ve boğanın homurtularını dinleyerek daha hızlı yürüdüm.

Su soluk kahverengiydi; dalgaların köpüğü Babamın ocakta koyun kellesi kaynattığı günleri, tavanın kenarlarında biriken yapağı hatırlattı. Suyun ayaklarıma yaklaşmasını, sadece birkaç santim uzaklaşmasını ve tekrar geri çekilmesini izledim. Ayakkabılarıma su girmesinden nefret ederdim.

Balinanın etrafındaki kalabalığa yaklaştıkça orada da daireler çizerek uçan ve bir şeylere konup kalkan kuşlar olduğunu gördüm. Biri tam omzumun üzerinden uçtu,

gagasında bir şey taşıyordu. Kumların üzerinde yan yatmış bir tekne vardı, gövdesinden çıkan kedi dönüp bana tısladı.

Kalabalığın arasından geçtim. Her dalga, balinanın devasa ve kendine doğru kıvrılmış gövdesini ortaya çıkarıyordu. Okuldan döndüğünde kız kardeşime bunu nasıl anlatacağımı düşündüm. Balinanın görüntüsünü, koyu renkli omurgasının ve alçaktan gelen ışıkta bronzlaşan ağzının kıvrımlarını hafızama kazıyordum.

Yürürken arkamı döndüm ve annemi her şeyin ortasında dikilirken gördüğümü sandım. Eğildi ve bir şeye dokundu. Saçlarının ve omuzlarının etrafı sisle kaplıydı. Yünlü giysileri ıslak görünüyordu. Sonradan baktığımda kayalar beyaz likenlerle kaplıydı, yaprakları minik eller şeklindeydi.

Llew'in yatağında uzanmış, annesinin kitaplarını karıştırıyordum. Kitapları yastığı kadar yüksek bir yığın halinde yere yığmıştı, ben de en üstten bir tane seçtim. Kapağında yakışıklı bir tuğgeneral resmi olan bir aşk romanı. İçindeki sayfalar bir süre sonra nemlenmiş, sonra kurumuş ve şimdi dalga şeklinde biçimlenmişlerdi. Kehribar rengi lekeler kenarları kaplamıştı.

Llew yanımda yatmış, tavana bakıyordu. Ellerini göğsüne koymuş, tırnak etleriyle uğraşıyordu. Llew adada benimle aynı yıl doğan tek kişiydi. Üç ay önce bir pazar günü kiliseden sonra bana bir not vermişti. Notta şöyle yazıyordu: *Merhaba. Pembe elbiseni beğendim.* Ben de ona bir not yazmıştım: *Bu şeftali rengi.*

Bana doğru döndü ve altımızdaki yorgana baktı. Hâlâ gül desenli kumaştan bir tüy koparmakla uğraşıyordu.

"Ana karada işçi arayan bir fabrika olduğunu duydum."

"Bu epey belirsiz."

Burnunu bükerek bana neden hep böyle olmak zorundasın diye sordu. Elindeki tüyü hafifçe elimin üstünde gezdirdi. İçimi çekip kitabı yığının üzerine geri koydum. Llew'i pek umursamıyordum. Ama ona evet demek, onu öpmek ve diğer şeyler kendimi biraz daha az tuhaf hissetmemi sağlıyordu. Birçok kızın annelerine okul bittiğinde ne olacağını, erkeklerle ne yapmaları gerektiğini sorduğunu biliyordum ama benim soracak bir annem yoktu. Tüm kararlarım, ben tutana kadar var olmayan bir balığı yakalamaya çalışmak gibiydi.

"Ne tür bir iş bu?" diye sordum.

"Ringa balığı fabrikasında."

"Gidecek misin?"

"Sensiz gitmem."

Sonra dudaklarımdan öptü ve vücudunu benimkinin üzerinde gezdirdi. Sağ kolu yan tarafıma fena sıkışmıştı. Sol elini gömleğimin altından göğsüme uzattığında eli soğuktu. İşimiz bitene kadar tuğgenerale baktım.

*

Sonra ateşin karşısında oturduk, duvara yansıyan gölgelerimiz titreşiyordu. Llew'in annesi kız kardeşinin tepenin aşağısındaki evindeydi. Yakında dönecekti. Gitmeliydim ama ikimiz de kıpırdamadık.

"Benimle evleneceksin, değil mi Manod?" diye sordu. O ilkbahardan beri onu her gördüğümde, farklı aciliyet

derecelerinde bunu sormuştu bana. Evlenmeyeceğim konusunda onu ikna etmeye çalışmayı bırakmıştım, öyle veya böyle bir cevap vermemeye kararlıydım. Bu fikri bazı günler düşünmüştüm bile. Yıkanma gününde dantel masa örtüsünü başıma sarıp sırtımdan aşağı uzanmasına izin verdim.

Karşı duvardaki dolabın camına yansıyan ateşi izledim. Dolap koyu renkli ahşaptan yapılmıştı, kapakları camlıydı. İçinde çoğu kırılmış bir sürü çanak çömlek vardı. Llew bazen benim için dolabın kapağını açar ve içine bakmama izin verirdi. Bazı parçalar birleştiğinde tereyağı ya da yumurta kabı gibi oluyordu. Bunun annesinin koleksiyonu olduğunu ve bunları sahil boyunca kıyıya vurdukları yerlerden topladığını anlatırdı. Eksiksiz olanların iyi şans getirdiğine inanıyordu. Koleksiyona kocası, Llew'in babası denizde öldükten sonra, bir sürü boş ve huzursuz zamanı olduğunda başlamıştı.

Llew'in sıcak nefesini kulağımda hissettim.

"Hywel'i hatırlıyor musun?" dedi, "Adadan ayrıldı, bir kalem fabrikasında çalışıyor şimdi. Annesinin söylediğine göre kat müdürlüğüne kadar yükselmiş. İyi para kazanıyormuş, öyle diyor. Ben de aynısını yapabilirim."

Dolabın içine uzanıp parçaları tek tek seçerdim. Çoğu beyazdı, üzerlerinde farklı renklerde çiçek desenleri vardı. Yeşil ya da pas rengi desenleri olanları severdim. Çoğu parlak maviydi. Misafirlerim için gerekli tüm

porselen parçalarla kendimi ana karada bir mutfakta hayal edebiliyordum. Parçaları elimde evirip çevirmeyi ve altındaki üretici damgasına bakmayı seviyordum. Parçalar dünyanın her yerinden geliyordu. Worcester, Fransa, Japonya, Nantucket...

"Nantucket," dedim, "orası neresi?"

"Çiftçilik ya da balıkçılık yapmadığınız ve ellerinin tamamen pürüzsüz olduğu bir hayat hayal et."

Bunu söylerken bana devasa bir av gösteriyormuş gibi ellerini uzattı.

Adada ıstakoz sezonu eylülde başlardı. Tekneler gelgitler arasında açılıp su yüzeyinde düz tahta parçaları ararlardı. Teknelerin çoğu yarı çürümüştü, midyelerle kaplıydı, ağları kenarlarından dil gibi sarkıyordu. Çoğunlukla *Anna-Marie*, *Nesta*, *Glenys* gibi kadın isimleri taşıyorlardı.

Tahta, bir halata bağlanıp yukarı çekilirdi ve halatın ucunda ıstakozu çekip yakalamak için bir kafes olurdu. Tahta parçaları bazen boyalı olurdu, bu onları oraya kimin koyduğuna bağlıydı. Istakoz mevsimi bittiğinde Babam kafesleri evin önüne bırakırdı; kafesler ekşiyip leş gibi kokar, sonra tuz ve yumuşak küflerle yavaş yavaş ağarırdı.

Tekneler geldiklerinde Babamınkini bulur ve ıstakozların üst üste yığılabileceği geniş, düz kovalara boşaltılmasına yardım ederdim. Istakozların her zaman çok güzel olduğunu düşünmüşümdür, yumurta gibi beneklidirler, her birinin kendine has bir mavisi vardır. Babam kıskaçları birbirine bağlardı, ellerinde onu yakaladıkları yerlerden

kalma yaralar vardı, derisi soluk yara izleriyle kaplıydı. Onlara *piçler* derdi, pek de sevmezdi. *Piçleri şuraya atın* ya da *Şu kovaya üç piç atın, kendinize dikkat edin.*

Adamlar ıstakozları boşaltmayı bitirdiğinde Peder Jones siyah cübbesini teknesinde sakladığı yerden çıkardı. Sahile dönerken balık tuttuğu kaba kıyafetin üzerine onu geçirdi. Eline tükürdü ve saçlarını düzleştirdi. Yanakları kızgın kırmızı damarlardan oluşan bir ağla kaplıydı.

Biz de ona katıldık ve gelen balıklar için şükredip dua ettik. Arkamızda deniz şaha kalktı ve çalkalandı. Adamlar sessizce, hareketsiz duruyordu. Kuma, Babama, ana karaya ve tekrar geriye baktım.

Bazen elbise dikmek yerine küçük nakışlar yapardım. Arka plan olarak mendil kullanır ve üstüne ilmekler atardım. O gece bir balina resmi yaptım. Etrafındaki insanların yüzlerini yapmak için şeftali rengi iplik kullandım ve onlara kırmızı yeşil küçük şapkalar giydirdim. Bu yüzlere vücut eklemedim, bu çok zahmetli olacaktı. Üzerlerine kuşlar diktim –gri, siyah ve beyaz. Gagalarınaysa kırmızı ve turuncu. Ortada büyük bir balina. Derisinin rengini sevdim, bu yüzden mavi ve gri ipliği birbirinin yerine kullandım, böylece iplik bir tüy gibi derinin deseniyle parladı. İğneyi geçirdim, yüksüğümle temas ettiğini hissettim. Aynı şeyi tekrar, tekrar ve tekrar yaptım, etraf karanlığa gömülene kadar.

Llinos her zaman tuhaf bir çocuk olmuştu. En sevdiği uğraş, bulabildiği her yerden kemikler toplamak ve onları yavaşça birleştirerek tam bir hayvan haline getirmekti. Ona hangi kemiğin hangi canlıya ait olduğunu nasıl bildiğini sorduğumda omuz silkiyor ve bana bunun öylece bildiği bir şey olduğunu söylüyordu. Kemikleri, Gül Kulübesi'nin etrafındaki kavanozlarda saklardı. Bazen bir reçel kavanozunu indirir ve arkasındaki kavanozda ne olduğunu görünce çığlık atardım.

Aynı yatağı paylaşırdık ve bazen geceleri uyandığımda Llinos'un gözlerini dikip duvardaki bir böceğe ya da pencerenin yanında büyüyen bir liken yaprağına baktığını görürdüm. Geçen yaz Babam korkunç bir açıyla pencereye uçan bir deniz kuşunu vurmak zorunda kalmıştı ve Llinos neredeyse hiç irkilmemişti bile. Kuş vurulduğunda da cesedinin yerde bıraktığı koyu, yapışkan lekenin ve vücudunun camda bıraktığı hayalet gibi beyaz izin karşısında da. Llinos'a hayatında ne yapmak

istediğini sorduğumda evlenmek, okulunu bitirmek ya da başka bir şey yapmak istediğini söylemedi. *Dw i eisiau dal pysgod, a'u bwyta* dedi. Balık yakalamak ve onları yemek istiyorum.

Llinos diğer çocuklarla iyi anlaşıyordu ama yetişkinleri şaşırtıyordu. Diğer çocuklarla sanki bir köpekmiş gibi oynardı; güreşir, ısırır ve tükürürdü. Adadaki anneler ondan nefret ediyor, sadece yarım akıllı olduğunu söylüyorlardı. Tam olarak ne olduğunu bilmesem de sadece o kadınlara bir şeyler kanıtlamak için bile olsa İngilizce öğrenmesi için yanıp tutuşuyordum.

*

Llinos cumartesi gününü kayalıkların tepesinde kuş yumurtaları arayarak geçirmek istedi. Yüzüstü uçurumun kenarına doğru kıvrılarak ilerlerken baldırlarından tuttum ve tepedeki kayalıklar boyunca dizilmiş yuvalara uzandım. Önce bir, sonra iki yumurtayı bana uzattı, ben de onları sepetine bıraktım. Llinos'un yumurta toplamaya çıkmadan önce yaptığı bir ritüel vardı; kapımızın önündeki toprağa ayağıyla yumurta şekilleri çizerdi. O sabah bunu iki kez yapmıştı.

Kayalıkların tepesinde zemin deniz lavantalarıyla kaplıydı. Her yerde kahverengi ve siyah tavşanlarla yuvaları vardı. Siyah tavşanlar, Lukasz'ın ana karadaki pazardan getirdiği bir tavşanın soyundan geliyordu. Bazılarının

gözleri sarıydı. Yuvalarda ayak bileklerimizi burkmamak için dizlerimizin üzerinde sürünmek zorundaydık.

Evdeki İncilimin arasına koyabileceğim çiçekler topladım. Bataklık papatyaları, deniz rezeneleri.

"Bu ana karadaki kadınların yaptığı bir şey," dedim hiç kimseye. "Bunu bir dergide okumuştum."

Sayfaların arasına sarı bir gelincik yerleştirdim ve sıkıca kapattım.

"İngilizce konuşmalısın," dedim Llinos'a dönüp, "pratik yapmalısın."

"*Nid oes ei angen arnaf*," dedi Llinos. İhtiyacım yok buna.

"Adadan ayrılırsak yapacaksın."

Döndü ve gözlerini gözlerimden ayırmadan,

"Seni anlamıyorum," dedi. Tartışmaya değmezdi.

Boş bir yumurta kabuğu aldı ve avucunun içinde tuttu. Yüzüme yaklaştırdı.

"Bunu kim yaptı? diye sordum.

"*Neidr. Rwyf wedi eu gweld yn ei wneud.*" Yılan. Bunu yaptıklarını görmüştüm.

Yumurtayı yere atıp ayağıyla ezdi.

Eve vardığımızda Llew'in annesi masamızdaydı, ağlamaktan gözleri kızarmıştı. Ani bir panik hissettim. Yatağında bir iz bırakıp bırakmadığımı, çarşafları düzeltmeyi unutup unutmadığımızı merak ettim. Masada iki fincan ve ortasında ekmek kabuğu olan bir tabak vardı.

Eşiği geçerken Babam bize açıklama yapmak için, "Llew gidiyor," dedi.

Llew'in annesi mendilini ağzına bastırarak hüngür hüngür ağlıyordu.

Zayıf bir kadındı, her hıçkırışında omurgası kazağının altından bir dizi diken gibi sivriliyordu. Yanına gidip elimi omzuna koydum. Saçları beline kadar inen uzun bir örgü halinde toplanmıştı.

"Özür dilerim," dedi hıçkırıklar arasında. "Özür dilerim. Anlarsın beni."

"Onunla gurur duyuyor olmalısın," dedi Babam. "Böylesi daha iyi. İyi bir iş, iyi bir eş bulacaktır."

"Eş mi?" dedim, sesimin titrememesine şaşırmıştım.

Llew'in annesi başını salladı.

"Bir eş istiyor."

"Eşle birlikte çocuklar da gelir," dedi Babam. "Ve ana karada daha iyi bir hayat."

Hiçbir şey söylemedim. Haklıydı.

"Bu doğru. Doğru. Teşekkür ederim."

Babamın elini tuttu ve bembeyaz olana kadar sıktı.

Kovalarla su getirdiler, battaniyeleri ve paltoları ıslatıp balinayı canlandırmak amacıyla üzerine attılar. Adamlar onu denize geri götürmek üzere bir plan yaptılar ve öğleden sonra geç saatlerde onu sığlığa çektiler. Balinanın vücudu denizde sürüklendi, zaman zaman cansız bir şekilde sırt üstü dönüyordu. Birkaç çocuk kumsalda hareketsiz durarak balina taklidi yaptı. Birbirlerini çığlıklar atarak suya sürüklediler ve sonra tekrar sudan çıkardılar.

Erkekler ve kadınlar kilisenin dışında toplanmıştı. Birisi bir gazete getirmiş, diğerlerinin okuması için duvara asmıştı. Başka bir ülkede bir şeyler oluyordu. Şiddet dolu geceler. Yine savaş mı çıkmış? diye sordu biri. Tanrı korusun, diye yanıtladı bir başkası. İlkbahardan beri bu tür konuşmalar duyuyorduk: Ana karadaki fiyatlar sürekli artıyor, işgal, silahlanma. Haberlerin yerini kısa süre sonra başka bir endişe alıyordu; koyunlardan geçen bir hastalık, duvardaki bir çatlak, başkasının tarlasında başıboş bırakılan köpekler. Ama sanki bir şey etrafımızda dönüyor, kıyıya vurmak için bekliyordu.

Kalabalığın arkasında bir grup inek durmuş, geviş getirerek bizi izliyordu. Yün paltomu omzuma attım. Rüzgâr balinadan gelen çürük kokusunu içeri üflüyordu. İneklerden birinin burnunu okşamak için elimi uzattım ama kimse yokmuş gibi tembelce arkalarını döndüler.

Adada, içinde yaşanılanlardan çok ana karaya giden ailelerin geride bıraktığı boş evler vardı. İçeri doğru çökmüş çatılarda ebabil kuşları yuva yapıyordu. Yarasalar, eşek arıları ve yosunlar, küf. Beş farklı türde madımak. Yazları serin bir gölge bulmak için Llinos'u terk edilmiş evlere götürürdüm ve bazen içeride küçük nesneler bulurduk: Bir oyuncak bebek, bir teneke çatal.

En son temmuzda gitmiştik. Duvarlarda birçok oyma vardı; yazılar, isimler ve kaba saba resimler. Suya bakan en sondaki küçük evde genç bir çift bulduk; adadan bir kız ve ana karadan bir oğlan. Küçük tekneleri kumsaldaydı. Oğlan yarı beline kadar soyunmuştu ve arka odada birbirlerine sokulmuşlardı. Bizi gördüklerinde çığlık atarak birbirlerinden uzaklaştılar. Kızın elbisesinin yakası gevşemiş, iç çamaşırının danteli ortaya çıkmıştı. El ele tutuşarak koştular. Kız döndü ve bana ters ters baktı. Hata edip Babama gördüklerimizi anlattık, o da Peder Jones'a anlattı. Peder kafamızın arınması için bizi su dolu teneke küvete yüzüstü daldırmasını söyledi.

Ve böylece günler geçti, ben bir şeylerin değişmesini bekledim. Sabahların bir düzeni vardı. Llinos'un cildini soğuktan korumak için merhem sürdüm, yıllanmış et kokuyordu bu yüzden. Yüzündeki kalın tabakanın nasıl parladığını izledim.

Tereyağı ve tuzla kaplanmış soda ekmeği yedik. Babam sessizce bize katıldı. Llinos parmağını tereyağını daldırıp yaladı. Onu giydirdim, ceplerindeki kemikleri ürpererek çıkardım. Saçlarımı iki yanda ince, sönük örgüler halinde topladım, leğendeki sabunu aldım ve onları düzleştirdim.

Babam duvara çürümeye yüz tutmuş fotoğraflar asmıştı: Geçen yüzyıldan kalma siyah başörtülü ciddi kadınlar, gür sakallı adamlar, bir vinçten baş aşağı sarkıtılmış büyük yaratıkların önünde duran tulumlu oğlanlar, omuzlarının üzerinde gezinen cam gibi gözler. Düğünlerinden fotoğraflar vardı; Annem siyah saçlıydı, gelinliği beyaz teninde solup kaybolmuştu, Babamsa şimdi olduğu gibi zayıftı, saçları asker tıraşlıydı. Bunların arasında, çekiçle

çakılmamış ama kaba duvarların küçük bir çıkıntı oluşturduğu her yerde durmasına izin verilmiş aziz resimleri vardı. Aziz Petrus, Aziz Brendan, Babamın teknede iki tahta kalas arasında bulduğu bir resim. Alt tarafı karanlıktı ve kumla kaplıydı. Ön yüzündeki aziz ağlıyordu.

Benim sadece bir fotoğrafım vardı. Merionn tepede çekmişti. İki tahta atın çektiği oyuncak bir at arabasının önünde duruyordum.

Llinos'un da Merionn tarafından aynı fotoğraf makinesiyle çekilmiş bir fotoğrafı vardı. Fotoğrafta Elis de vardı. Llinos onunla aynı boydaydı, yani sadece iki ya da üç yaşında olmalıydı. Üzerinde beyaz vaftiz kıyafetleri vardı ve kameraya bakmış gülümsüyordu, yaşlı gözleri solgun görünüyordu. Flaş patladığında Elis başını hareket ettiriyor olmalıydı. Omuzlarının üzerinde sadece gri bir bulanıklık vardı, arkasındaki karaçalılara doğru süzülüyordu.

Llew'den bir daha haber alamadım. Ne bir not ne bir ziyaret. Gittiği gün, âdet sancım tutmuş gibi numara yaptım. Yatağıma uzandım ve bana gittikçe daha çok kesik süt gibi görünen kabaca sıvanmış tavana baktım.

Annemin anlattığı bir hikâye vardı. Llinos'la birlikte üçümüzün kayalıklarda yiyecek aradığımız zamanlar için saklardı. Bazen oraya çıktığımızda, kıyıdan yukarı tırmanan yengeçler bulurduk. Hatırladığım kısım buydu, çünkü karınlarına bağlı yuvarlak yumurta keseleri vardı. Onları alıp ters çeviririm ve ince derilerinin arasından küçük yuvarlak şeylerin şeklini görürdüm, derileri kum ve tuzla dans ederdi. Çoğu gün annemin neye benzediğini hatırlayamıyorum, ama yengecin ve yumurtaların dokusunu, şeklini sanki her an ellerimdeymiş gibi hatırlıyorum.

Hikâye şöyleydi. Bizden önce adada yaşayan bir kadın varmış, üç kızı olan bir kadın. Deniz, kızlarıyla birlikte kayalıklarda yürüyen kadını görünce kıskanmış ve büyük bir dalga göndermiş. Dalga kızları alıp götürmüş ve anneyi orada ıslak ve yalnız bırakmış. Kadın denizin kızlarını geri getirmesini beklemiş, her gün ona dua etmiş.

Ama deniz onları sadece martı olarak geri getirebilmiş, onlar da uçarak kadının kulağına gelip ağlamışlar.

Adanın mavi bir denizi yoktu, gri bir denizi vardı. Gelgitte eve su püskürtecek ve boyayı aşındıracak kadar yakındı. Yatağımızın arkasındaki pencereden yatak odamıza kadar ulaşıyordu. Uyandığımda bazen yarı uykulu bir haldeyken eve bir sel yaklaşmış gibi görünüyordu. Pencerenin dışındaki otlar, devasa bir bedenin üzerindeki kıllar misali uzayıp gitmiş gibiydi. Bazen bir martı sarı gagasını cama vurup gözünü bana dikiyordu.

Ekim

Kıyı şeridi, dalgaların getirdiği tortularla bize doğru kaydı. Sabahleyin bütün yengeçler akın ederdi, kırmızı ve yeşil renkte bir yığın. Kayalıklarda karaçalı, bakır rengi fundalar ve beyaz kelebeklerle sıklaşırdı. Sığır maydanozları kahverengiye çalardı.

Bir sabah Babam ve Llinos'u midye toplamak için gelgit düzlüklerine kadar takip ettim. Erkenden ayrıldık. Yollar donla kaplıydı, gökyüzü boş ve sessizdi. Arkamızda ıstakoz balıkçıları birbirlerine sesleniyordu. Foklar havladı. Gelgit düzlüklerindeki havuzlar solgun bir renkte parlıyord. Bir keresinde kayalıklarda bir ot yılanının yavaşça dönüp ölmesini izledikten sonra Llinos'un yılan göbeği dediği renkti bu. Koyu renkli kuşlar bir havuzdan diğerine geçiyor, kırmızı gagalarında bir şeyler kıpırdanıyordu.

Sert bir rüzgâr saçlarımı başımın etrafında savurdu, onları ağzımdan ve gözlerimden kurtarmak için arkamı dönmek zorunda kaldım. İşte o zaman beyaz teknenin geldiğini gördüm.

*

Adanın doğu tarafındaki tekneler normalde mektuplar ya da adayı mola yeri olarak kullanan denizciler anlamına geliyordu ve bu da elden ele dolaşabilecek şekerlenmiş meyve konservesi ya da tuzlanmış et demekti. Ziyaretçiler kıyıya demir attığında, çocuklardan bazıları paslı bisikletleriyle aşağı iner ve teknelerde ne varsa toplayıp evlere götürürdü. Bisikletin ve lastiklerin havadaki deniz suyundan kaynaklanan paslı gıcırtı yarım mil öteden bile duyulabilirdi. Bir önceki yıldan beri onları durdurmaya başlamıştım. Evde bisikletin ön kapıda görünmesini bekledim. Çocuklar ellerinde ne varsa verdiler, ben de onlara birkaç bozukluk uzatır gibi yaptım. Çocuklar başlarını sallar gibi yaptılar, sonra dudaklarına dokundular, ben de onları öpüp el salladım. Onlar gözden kaybolduğunda dudaklarımda kalan nemi elimle sildim. Bazen boğazımı temizleyip bir kenara tükürüyordum.

*

Llinos'la sahile ulaştığımızda, Babam çoktan teknenin demirlediği yere doğru ilerlemişti. Tekneden suya ince bir halat uzanıyor, teknenin sallanmasına karşı direniyordu; bu arada teknenin ön tarafında bir adam el sallayıp bağırıyordu.

Babam teknedeki adamın sığlığa inmesine yardım etti. Adamın arkasında bir eliyle şapkasını tutan bir kadın belirdi ve o da aynı şekilde aşağı indi. Adam pantolo-

nunu kalın paçalarına kadar kıvırmıştı, ayak bilekleri soğuktan mosmor parlıyordu. Kumsala doğru yürürken dengede durmaya çalışıyordu. Kıpırdandığında, yazın rüzgâr perdesine konan cılız sineklere benziyordu. Uzun bacaklı, yarı saydam, beceriksiz. Kumsala ulaştığında dizlerinin üzerine çöktü ve kustu.

Odanın içinde, tüneğe konmuş bir çift kuş gibi tuhaf görünüyorlardı. İkili gözlerini odanın içinde sürekli gezdirirken kadın sandalyesinin kenarına tünedi. Adam duvardaki resimlere dikkatle bakıyor, duvar boyunca ağır ağır ilerliyordu. Onlarla ne konuşacağımı bilemiyordum.

Gemiden indikten sonra kendilerini çaya davet ettirip tanıtmışlardı. Erkek olan Edward, kadın olan Joan. İngiliz aksanıyla konuşuyorlardı. Joan da Edward gibi elini sıkınca Babam şaşırdı. *Peki neden şimdi geldiniz? Gelgitlerin bitmesini beklemeliydiniz,* dedi Babam. Konaklayacak bir yer olup olmadığını sordular. *Otel yok ama bir sürü boş ev var.* Sonra midye aramaya devam etmek için evden çıktı. Bavulları çok ağırdı. Llinos'a kadının şapka kutusunu taşıttım.

Llinos küçük bir oyuncağı Gül Kulübesi'nin kayrak zemini boyunca hareket ettirdi. Yine dinlediği halde dinlemiyormuş gibi yapıyordu. Gür perçeminin arkasından üçümüzü izleyen bakışlarını görebiliyordum.

"Süt ister misiniz?" diye sordum. Joan evet dedi.

Daha önce hiç İngilizlerle konuşmamıştım. Joan'un sarı, özenle şekillendirilmiş saçları benimkileri kafa derimdeki yağ tabakasıymış gibi hissettiriyordu. İnce kaşları açık kahverengiydi. Dergilerde okuduğum arnavut kaldırımlı sokaklarda yürüyüp otomobillere binen kadınlara benziyordu. Bir mendil çıkardı. Gök mavisi, pamuklu ve beyaz işlemeliydi.

"Yolculuğun nasıl geçti?" diye sordum.

Joan alnını kuruladı. Yüzü hâlâ solgundu.

"Oldukça dalgalı," dedi.

"Üzgünüm."

Ona teneke kutuyuyla bir kaşık verdim.

"Ah, süt *tozu*!"

Sesindeki neşe yüzümün kızarmasına sebep oldu. Utancım beni ele geçirmişti. Masanın altında o tenekeyi tekmelemek istedim.

Pencerenin hemen dışında otlayan Leah'nın keçilerini işaret ettim. Sadece kıllı sırtları görünüyordu.

"Ya bu ya da keçi sütü."

Elindeki bardağı bana doğru itti. Kaşıkladım ve topakları dibe itmeye çalışarak karıştırdım. Ellerini, bluzunun sedefli manşet düğmelerini izledim. Kumaş yeşildi ve sıkı dokunmuştu, daha önce hiç görmediğim bir kumaştı.

"Bluzun çok güzel," dedim.

"Bu eski şey mi," Süt için teşekkür etti.

"Pek ziyaretçimiz olmuyor. Öyle olmasa sizin için çok daha iyi şeylerim olurdu. Kekler. Tartlar. Çörekler. Kurabiyeler."

"Ah, tabii," dedi Edward. Joan'la birbirlerine baktılar.

Masada bize katıldı, çayına şeker koydu.

"Adaya gelmememiz gerekiyordu. Bu... kendiliğinden gelişen bir sapmaydı."

"Buraya tatile mi geldiniz?" diye sordum. Civarda deniz kenarında tatil köyleri olduğunu biliyordum. Bazen Llinos'la uçurumda dönme dolabı görüyormuş gibi yaptığımız bir oyun oynardık.

Joan, "Hayır," deyip güldü.

"Biz İngiltere'deki bir üniversiteden geliyoruz. Bir araştırma projesi için buradayız. Bizi bekliyor olacağınızı düşünmüştük."

"Gerçekten mi? Ben mi?"

Edward elleriyle havada bir daire çizdi.

"Sen derken ada halkını. Ziyareti papaz Jeremiah Jones'la planlamıştık.

Joan, "Son dakikada kararlaştırdık," diye araya girdi.

"Ah, evet. Hiçbir şey söylemedi. Ya da belki söylemiştir. İnsanlar bana bir şey söylemezler."

Llinos, "Onlara neden burada olduklarını sor," dedi Galce, başını yerden kaldırmadan.

"Llinos, İngilizce konuş. Kaba olma."

"Sorun değil," dedi Edward, yüzünü ona çevirip.

"Galce öğreniyorduk. Yolculuk boyunca hep Galce konuştuk. *Beth ddywedoch chi?* Ne dedin sen?"

Llinos ona baktı ve gülmeye başladı. Kuvvetli bir kahkaha, keskin ve acımasız. Ona bahçeye çıkmasını söyledim. Bana bakmadan çıktı ve kapıyı arkasından çarptı.

"Özür dilerim," dedim. "O anlıyor. Sadece yaramazlık yapıyor."

Aramızdaki sessizlik garip bir şeye dönüştü. Llinos'u çiftin başlarının arkasındaki pencereden görebiliyordum.

"Adayı Abergele'de duyduk," dedi Joan. "Bir barda balıkçılar bize burada karaya vuran balinadan bahsetti."

"Hâlâ burada."

Joan başını salladı.

Edward duvara yönelip, "Bu fotoğrafların üstünden geçer misin benimle?" diye sordu.

Ona her birini tek tek anlattım. Büyük amcam Bryn, Llandudno'ya taşınıp kasap olmuştu. Babamın ikiz kardeşi Marc. Elimizde sadece bir çizimi vardı. Adadan

biri yapmış. Emlyn, Marc, Babamın amcaları. Hepsi savaşta öldü. Llinos, Elis. Ve annem, onun portreleri, her zaman ruj sürmesi. Her Paskalya Pazarında ana karaya gider, oradaki küçük bir stüdyoda fotoğraf çektirirdi. Fotoğraflar siyah beyaz olmasına rağmen rujların hangi renk olduğunu ona söyleyebilirdim, çünkü onlara o kadar uzun süre bakmıştım ki hepsini ezberlemiştim. Kırmızı, kızıl, turuncu.

Joan'a döndüğümde deri kaplı küçük bir deftere bir şeyler yazıyordu. Kaşları çatılmıştı. Panikledim.

"Özür dilerim. Özür dilerim, bu sıkıcı mı oldu?' diye sordum.

"Hiç de değil," dedi Joan kendisinden son derece emin bir şekilde. "Söylediğin her şeyi yazıyorum."

Başını kaldırıp bana baktı ve gülümsedi, yanaklarına renk gelmişti.

*

Onlar gittikten sonra sakinleşemedim. Bardaklarını üç kez temizledim. Keşke projenin ne olduğunu sorsaydım. Üniversitenin ne olduğunu. Onlar hakkında daha çok şey sorsaydım. Edward'ın aksanı, kelimelerini düzgün, keskin küçük parçalara bölüyordu, sadece Leah'nın evindeki telsizden duyduğum türden bir sese benziyordu. Neye benzediklerini hatırlayamadım. Llinos'a *Neye benziyorlardı?* diye sordum, omuzunu silkti.

Yan yana iki sandalyeye oturduk ve Babamın eve gelmesini bekledik. Başka bir nakış üzerinde çalışmam gerektiğini düşündüm ama kolumu kaldıramadım.

"Adam yakışıklıydı, değil mi?" dedim.

Llinos'un göğsü koluma doğru inip kalktı.

"Ve kadın. Kadın da çok yakışıklıydı, değil mi?" Llinos kıpırdandı ve yüzünü omzuma gömdü. Uyuması için bir şeyler mırıldanmamı istedi. Aklıma gelen ilk şeyi söyledim, okulda söylediğimiz eski bir şarkıydı, birisinin panayırda satın aldığı siyah bir kısrakla ilgiliydi. Satın alan kişi atı güçlü kılmak için besler ama sonunda onu şişmanlatır. Kısrak o kadar semirir ki telef olup saksağanlar ve kargalar için bir ziyafete dönüşür. Llinos, şarkıcının başka bir kısrak almak için para istediği ve şarkının yeniden başladığı son dizede hafifçe horluyordu. Şarkıyı kısık sesle bir kez daha söyledim. Dışarıda deniz bir böcek sürüsü gibi tıslıyordu. Babamın eve döndüğünü duymadım.

Balina adanın diğer tarafında, bu kez gevşek bir şekilde yan yatmış olarak geri döndü. Su denizanalarıyla doluydu, vücutları kumu kabartıyordu. Balinanın midesi bir ağacın kabuğu gibi koyu çizgilerle çizilmişti. Sudan çıkıp kuma gömüldüğünde balinanın büyüklüğü daha da ortaya çıkmıştı. Balinayı bulan çiftçi onu suya itmeye çalıştı, köpeği de ikisinin etrafında havlayarak daireler çiziyordu. O kokuya, derisinin altında hareket eden bir şeyin hissine dayanamıyordu.

Yolculuk sert ve soğuk; yol arkadaşımı dehşetengiz bir şekilde deniz tutuyor. Tekneden indiğimizde bizi bir adam ve iki kızı karşıladı. İki kızdan büyüğü iyi İngilizce konuşuyor, okul ve İncil sayesinde öğrendiğini söylüyor, ama küçük kız sadece ada Galcesi konuşuyor. Adayla ilgili ilk izlenimlerimiz diğerlerinden edindiğimiz izlenimlerle örtüşüyor; kayalık ve fundalıklardan oluşan kilometrelerce uzunlukta bir burun, arduvaz çatılı, küçük taştan evler. İnsanlar ana kara yaşamından uzak olduklarını hemen belli ediyorlar; birçoğu yirmi yıl öncesinin kalın kadife ve tüvit giysilerini giyiyor, boyunlarına ve omuzlarına kalın yün şallar doluyorlar. Kızların evinde çay içiyoruz. Büyük kız şaşırtıcı derecede zeki ve eğitimli. Küçük olan bizden korkuyor gibi görünüyor. Biz geldikten sonra baba balıkçı teknelerine geri dönüyor.

Şapele vardığımızda papaz Jeremiah Jones, nüfusun kendisi dahil on beş erkek, yirmi kadın ve on iki çocuktan oluştuğunu söylüyor. Jeremiah bize derisi turuncu benekli

bir tabak pisi balığı servis etti. Bu beneklerin iyi şans getirdiğine inanıldığını ve adalıların çoğunun bunları yediğini söylüyor. Derisi sert ve tuzlu, biz yutarken o da gülümsedi.

Annem bize elini hiç vermezdi. Bu hissi sevmediğini söylerdi. Ellerimiz yapış yapış ve tombulmuş. Sadece kolunu tutmamıza izin verirdi. Bir keresinde Llinos saçını tutmaya çalışmış, annem de suratına tokat atmıştı. Onun da Babama dokunduğunu hiç görmedik, ama bazen kuşlar gibi birbirlerini gagaladıklarını görürdük. Her çocuk gibi biz de doğumumuzu merak ederdik. Ona sorardım, bizi nasıl aldın? Nereden geldik biz? O da cevap verirdi: "Denizden istedim, deniz de sizi bana verdi. Bir gece rüyamda kapıya geldiğimi ve dışarıda bir bebek olduğunu gördüm, bir dalganın kıyısına yaslanmış."

Sabah ateşi yakamadım. Kütükler akşamki ılık havadan dolayı nemliydi. Vazgeçtim ve giyindim. Bir elbiseyle kahverengi bir yün kazak. Kazağı giymekten vazgeçip çıkardım. Oda buz gibiydi ve göğüslerim sivri uçlar gibi dikilmişti. Kalın kadifeden yapılmış başka bir elbise giydim. Aynanın önünde durdum. Yanaklarımı çimdikledim. Kazağı tekrar giydim.

Babam gözünü benden ayırmıyordu. İngilizler geldikten sonra tuhaf davrandığımı, fırtına öncesindeki bir kedi gibi olduğumu söyledi. Ateşi yakmayı unutmuşsun, dedi. Ona ne kadar ıslak olduklarını göstermek için kütüklerden birinin üzerine bastım ama hiçbir şey söylemedi.

Dışarı çıktım ve evle şapel arasında volta attım. İngilizlerden bir iz, yürürken düşürmüş olabilecekleri bir şey, yüksek pencerelerden birine yansıyan bir görüntü bulmaya çalıştım. Sahil boyunca ayak izleri vardı, sudan patikaya, oradan şapele; dönüp dolaşıyor, sonra bir-

birlerinin üzerinden geçerek tekrar geri dönüyorlardı. Kumul otları ölüyor, tohumlarını her bir ayak izinin içine bırakıyordu.

Yürürken ayak izlerine baktım ve herhangi birinin onlara ait olup olmadığını merak ettim.

Peder Jones'u tekneden inerken yakalamayı düşündüm ama ortalıkta çok insan olacaktı. Babam da dahil. Babamın arkadaşlarından birinin eşi olan Carys'in yanından geçtim. Bana selam verdi, ben de el salladım. Durdu ve *İngiliz erkekleri...* dedi, *Senin için geri gelmiyorlar, biliyorsun.* Babam ona bir şey söylemiş olmalı. Domuz gibi güldüm ve hızla uzaklaştım.

Pazar günü güzel kıyafetlerimizi giydik ve bir mil doğudaki şapele doğru yürüdük. Buradaki evler birbirine daha yakın inşa edilmişti. Evler sahildeki küçük kulübelere ve pazar yeri olarak kullanılan masalara doğru uzanıyordu. Erkeklerin Babamı selamlamak için başlarını çevirmelerini, sonra da beni selamlamak için gülüşmelerini izledim. Llinos'u kendime yakın tuttum, elimi kalbinin üzerine koydum. Güzel değildim: Çoğu insan sarı saçlarımın güzel olduğunu söylerdi, bu da bende sadece onları kesme isteği uyandırırdı.

Şapel alçak ve yosun kaplıydı. Çatıda bir grup beyaz martı sıralanmıştı, Pederin kiremitleri düzenli olarak yıkamasına rağmen gübreleri nasıl da kalındı. İçerisi rutubet kokuyordu. Soldaki kirişlerde büyük bir ahşap Meryem, diğer taraftaysa ahşap bir koyunla bir Vaftizci Yahya oturuyordu. Bir zamanlar figürler parlak renklerle boyanmıştı belli ki.

Sıralar küçüktü, sadece dört beş kişi kadar sığabiliyordu. Aileler birlikte otururdu. Annem hayattayken bizim sıramız aile sırasıydı, ben hâlâ öyle olduğunu düşünürüm. Kullandığı dua minderi her zaman yanımdaydı, ağacı ve gökyüzü kullanılmaktan kahverengiye dönmüştü. Dua minderlerinin çoğunun üzerinde ağaçlar vardı. Rüzgâr yüzünden adada ağaç çok azdı.

Babam arkamızdaki sırada oturan Leah'nın kocasıyla konuştu. Dafydd'ın telsizi vardı, Babama başbakanın yaptığı bir konuşmadan bahsetti. Her pazar böyle laflarlardı. İkisi de dişlerinin arasından gülüyordu. Kulak kabarttım ama Llinos önündeki çocukla yüksek sesle tartışıyordu.

"Dün gece köpeğinizin uluduğunu duydum," dedi çocuk, ön dişlerinin bodurlaştığı boşluktan ıslıkla "s" sesi çıkıyordu. "Annem, sizinkilerin bu şekilde devam etmesine izin vererek tembellik ettiğini söylüyor."

"Annenin bununla ne ilgisi var?

"Ben sadece söylüyorum."

Çocuğun yakasına küçük balinalar işlenmişti, annesinin yaptığı ilkel şeyler, ağızlarında kalın kızgın boşluklar.

"Kirlisin," dedim Llinos'a, o tekrar tartışmaya başlamadan önce. "Evden buraya gelene kadar kirlenmeyi nasıl başardın?"

Başparmağıma tükürüp yanağını ovdum. Çocuk geri döndü. Kilisede tartıştığı için Llinos'u azarladım. Neden tartışmaması gerektiğini anlamadığını söyledi. Babamın ıstakoz balıkçılığına evrilen konuşmasını dinledim. Peder Jones ellerini uzatmış, gözleri kapalı, susmalarını bekliyordu.

*

Peder Jones'un vaazı her zamanki gibi devam etti. Bereketli balıkçılık için dua edildi, doğru dindar bir yaşamla ticaret yapılması öğütlendi, sonra da gelecek haftanın denizcilik tahminleri yapıldı. Bazen sesi dışarıdaki martılar tarafından bastırılıyordu. Ekici[2] benzetmesini anlattı. Diğer sıralardaki kadınlara bakıp saç modellerini en iyiden en kötüye doğru sıraladım. Haç çıkardık.

Durgun ve sakin bir deniz Tanrım, durgun ve sakin bir geçit–
Adadaki bizler ışığı görebilelim diye, denizin karanlığına serbestçe dalan adamları kutsa.

Elbisemin kumaşını uzun bir akordeon şeklinde katladım ve tekrar havalandırdım.

Peder Jones, ön sıralarda oturduğunu fark etmediğim Edward'ı takdim ettiğinde uyandım. Artık tekneden indiği ve deniz tutmasından kurtulup rengi yerine gel-

2 Ekici benzetmesi (bazen Toprak Benzetmesi olarak da adlandırılır.) Matta 13:1-23, Markos 4:1-20, Luka 8:4-15 ve kanonik olmayan Thomas İncili'nde bulunan bir İsa benzetmesidir. (ç.n.)

diği için yüzünün koyu renkli çillerle kaplı olduğunu, rüzgârla savrulmayan saçlarının düz ve tertipli olduğunu, koyu bakır renginin başının tepesinde bir çizgi oluşturduğunu görebiliyordum. Dergilerde gördüğüm bir film yıldızı gibi sarı bir fular takmıştı. Galce konuşmaya çalıştı ama acemiydi. *Kalmak*, *köy* ya da *ev* kelimelerini bilmiyordu. Joan sessizce onun yanında oturuyor, kucağında bir şeyler yazıyordu. Peder ondan bahsedince döndü ve el salladı. Başımı eğdim. Nedense görünmek istemiyordum.

SJCEG Transkripsiyonu 13 1.

Adalı çocuklara anlatılan bir hikâye. Bir gün küçük bir çocuk oynamak için kum tepelerine gider. Oradayken kıyıya vurmuş küçük bir parmak kemiği bulur ve alıp eve götürür. Onu yastığının altına koyar. Orada olmaması gerekir –yer altında olması gerekiyordur. Ve kemik ait olduğu yerden alındığı için dünya tersine döner. Balıklar karada yürümeye başlar, bacakları filizlenir, ağızları hava almak için açılır. Kuşlar gökyüzünden düşer ve sürünmeye başlar. Hayvanlar denize iner ve kendilerini boğmaya başlarlar. İnsanlar ellerinin üzerinde yürür. Ağaçlar kökleri üzerinde ayağa kalkarlar. Tavşanlar tilkileri avlar, kelebekler geyikleri avlar. Çocuk toprağın derinliklerinden gelen bir ses duyar. Ses, "Kemiğimi bana geri ver!" demektedir.

Çocuk korkar ve hemen kum tepesine geri döner, kemiği bulduğu yere, kıyıya bırakır. Tanrı'ya dua eder, af diler, dünyanın yeniden düzelmesini ister. Sonra ay ve güne-

şin yerlerine dönüşünü, başının üstündeki ağaçlardan kuşların ötüşünü izler.

Bazen bir şeyler yerinden oynadığında, denge yeniden sağlanana kadar bu baş aşağı dünyayı görürsünüz. Babam uçamayan bir kuş ya da denizde ölü bir koyun bulduğunda eve gelir ve ceplerimi karıştırırdı, çünkü bir şey çaldığıma inanırdı. Sahildeki balinayı gördün mü? Babam çılgına dönerdi.

12.10.1938 tarihinde Y Bwthyn Gwyn'de (Beyaz Kulübe) ikâmet eden G. Stephens'tan (Tazı Yetiştiricisi, d. 1873) derlenmiştir. Bu halk masalı *bana ilk günümde bir vaazdan sonra, baş vaftizci tarafından tercüme edilerek anlatıldı.*

Günler geçtikçe, soğudukça, karardıkça ve çimler hastalıklı bir kahverengiye döndükçe İngiliz çifti düşündüm. Ringa balığı mevsiminde uzun günler, uykusunda hareket eden bir beden gibi ağır ağır birbirine karışırdı. Işık sabahları gümüşi bir parıltıya, akşam karanlığındaysa bağırsak kırmızısına bürünürdü ve kuşlar bizim balık bıraktığımızı bildikleri için kıyıya yakın bir yerde toplanırlardı. Sahile uzun masalar kurulmuş, avlanan balıklar masaların üzerine yayılmıştı. Orada çalışan kadınların tırnakları kanla kararmış, önlükleri bağırsaklarla sıvanmıştı. Nemli kokuya, pas tutmuş teknelere burun kıvıran İngiliz çifti düşündüm.

Llinos'la iki kova deniztarağı vardı elimizde, sarkmaya başlamış ıslak eteklerimde daha fazlasını taşıyordum. Önümüzde bir at kumda tırmıklar sürükleyerek deniztaraklarını ayıklıyor, biz de arkasından beyaz sırtlarını arıyorduk.

Rüzgâr şiddetliydi, kumsalın örtüsünü savuruyordu. Kumların üzerinde köklerinden sökülmüş kuru kumul otları vardı. Bir martı sürüsü bizi takip ediyor, geride bıraktıkları tünellerde ortaya çıkan kum pirelerini didikliyordu. Llinos döndü ve önümde durdu. Ona neye baktığını sordum, o da başıyla arkamdaki bir şeyi işaret etti.

Joan uzun masalar arasında mekik dokuyordu. Kadınlarla sohbet ediyor, gülüyordu. Uzun bej bir palto giymişti. Masaların sonuna geldiğinde kumsaldaki kadınlar bize el kol hareketleri yaptılar. Joan beni gördü, gülümsedi. Rüzgâra karşı paltosuna sarınarak bize doğru yürürken sessizce bekledik.

Yanımıza geldiğinde nefes nefese kalmıştı. Bana elini uzattı, başını sallayarak bizi selamladı.

"Soğuk, değil mi?"

"Sizi tekrar görmek güzel."

"Ne hoş," dedi Joan.

Kemikli, narin parmağıyla yüzüne gelen bir tutam saçı düzeltti. Gözleri berrak ve parlaktı.

"Proje nasıl gidiyor?" diye sordum. Kalbim yerinden çıkacak gibiydi.

"Henüz tam anlamıyla başlamadık. Havaya daha yeni alışıyoruz." Damarları çatlamış yanaklarını işaret etti.

"Elbette."

"Ben de seni arıyordum. Kulübenize gittim ama kimse yoktu. Merak ettim, bir iş var, belki ilgilenirsin. İyi bir iş. Sekreterlik."

"Sekreterlik mi?"

"Yazı, çeviri. Çalışma arkadaşımla birlikte birini arıyoruz. Seninle tanıştığımızda ikimiz de çok etkilendik. İyi İngilizcen var, iyi Galce konuşuyorsun."

"Evet," dedim. Eteğimdeki taraklarla oyalandım.

'Tamam. Belki sonra daha uzun konuşabiliriz. Sana engel olmak istemem..."

"Olmazsın," dedim hemen.

"Duyduğuma göre eğitmen gibi bir şeymişsin."

"Ana karada öğretmen olmak için eğitim almayı düşündüm. Ama Babamın şimdilik bana burada ihtiyacı var."

Birden görünüşümün farkına vardım, ıslaklığım... Eteğim deniztaraklarıyla doluydu. Sıradan bir köylü kadınına benziyordum. Tarakları kumun üzerine bıraktım ve Llinos'tan onları kovalara doldurmasını istedim. Llinos bana ters ters baktıysa da dediğimi yaptı.

Joan'a döndüm.

"Şimdi konuşabiliriz," dedim.

Joan gülümsedi. Gözleri doldu, bir anda yaşlar boşandı. Nefesim gözümün önünde yoğunlaşarak kadının yüzünü bulanık bir şekle dönüştürdü.

*

Kayalıkların arkasındaki rüzgârkıranda oturduk. Joan havadaki ani değişimden, rüzgâr olmadan havanın bu denli sıcak olmasından keyif alıyordu.

"Burası harika," dedi paltosunu altına doğru havalandırarak. "Sanki başka bir dünya. Küçük bir kızken hep uzak yerleri hayal ederdim. *Define Adası* diye bir roman var—"

"*Define Adası*'nı biliyorum," dedim, "okumuştum."

Joan devam etti: Şehirlerin dokunmadığı, insanların kır çiçekleri gibi olduğu bir yer hayal ettiğini anlattı. Adaya hiç bu kadar dikkatli bakmamıştım. Daha önce hiç ilginç ya da güzel olduğunu düşünmedim.

Bir an için sessiz kaldık; sahile, masalara, konuşan kadınlara, kayalıklardaki evlerin çatılarına baktım. Joan'a bahardan, koyunlardan kırkılan yünün iplik haline getirildiği zamandan bahsetmem gerektiğini düşündüm. Yün parçaları uçuşup perilerin kanatları gibi havada süzülürdü.

"Şehirden iyidir, kesinlikle."

"Şehre gitmeyi çok isterdim."

Joan güldü. "Hangisine?"

"O kadar ilerisini düşünmemiştim."

Joan bu sefer daha büyük güldü. "Zekisin. Esprili kadınları severim."

"Hiç trene bindin mi?" diye sordum. Başını salladı. "Nasıl bir şeydi? Çığlık attığı doğru mu?"

Bana her şeyi anlattı: Yemekli vagonu, pencereden görünen yeşil tepeleri, bavulunu başının üstündeki askıya koyma şeklini ve evet, çığlıkları. O konuşurken ufka baktım ve bir teknenin bana doğru geldiğini hayal ettim, altın rengi, parlayan bir şey. Ona dönüp baktığımda Joan'un yakasındaki altın haçı ve sahte deniz kabuğundan yapılmış bluzunun üst düğmesini gördüm.

"Ana karada kadınların üniversiteye gidebildiğini bilmiyordum," dedim.

"Elbette gidebiliyorlar. Bir süredir gidiyorlar."

"Başka ne yapabilirler?"

"Çoğu şeyi. Neden yapmasınlar ki?"

Cevap veremedim.

"İngilizcen mükemmel," dedi Joan ve düşünceli gözlerle beni izledi. "Edward birini bulamayacağımızdan endişeleniyordu."

"Okulda öğrendim. Rahibe Mary'den ve *Woman's Own*'u[3] okuyarak."

---

3 Woman's Own, 1932 yılından beri yayımlanan kadınlara yönelik bir İngiliz dergisi. (ç.n.)

Yine yüksek sesle güldü. Ben de güldüm. Adada kimse beni komik bulmuyordu.

"Anlıyorum. Bu mükemmel. Seni İngiliz bir kadın sanabilirler."

Joan denize baktı.

"Dünyanın en harika ülkesi."

Adanın batı tarafında, çıkıntılı kayaların arasında bir yarığın içine gizlenmiş, güneşin ulaşamadığı bir mağara vardı. Yağmur yağdığında su şırıl şırıl akar ve zamanla yarışırcasına oraya inerdi. Hava sıcak olduğunda, mağaranın nemli kokusu adanın üzerine bir el gibi uzanırdı. Llinos mağarada yaşayan bir yaratık olduğunu söylüyordu, sarı gözlü bembeyaz bir yılan balığı. Adadaki çocukların bundan bahsettiğini, birkaç oğlanın yazın sığ sularda bu yaratığı gördüğünü söylemişti. Buna inanmamıştım. Bunun bir mutasyon ya da sıradan bir yılan balığının üstüne düşen ışığın bir oyunu olduğunu düşünmüştüm. Yine de yaratığı aramayı, bir kavanoz içinde kardeşime getirmeyi düşündüğüm zamanlar oldu. Onu gördüğünde Llinos'un yüzünü hayal etmek hoşuma gidiyordu. O adayı benim sevmediğim şekillerde seviyordu. Llinos'un kavanozun camına yansıyan yüzünü, camın içinde kıvrılmış beyaz vücudu, sarı gözleriyle ona bakışını hayal etmek hoşuma gidiyordu.

Teneke küveti bahçeye taşıdım. Ocakta bir kap ısıttım ve suyu dışarı akıttım. Buhar bitkileri yakalayıp dondurdu. Önce Llinos girdi. Ellerini sabunla suya daldırdı. Yüzeye çıkan balık pullarını gördüm.

"Ellerini doğru dürüst yıkamamışsın," dedim.

"Yıkadım..."

"Pullar dökülüyor suya hâlâ."

Llinos'unkileri dışarı çıkarıp tabandaki tırnak fırçasını bulmak için ellerimi küvete daldırdım. Llinos kıpırdanınca giysilerime su sıçradı. Ellerini küvetin kenarına uzattım ve fırçayla pullarını opal diskler halinde yere döktüm. Üşüdüğünü haykırdı.

Ellerini ağzıma götürdüm, nefesimi üzerlerine üfledim. Ellerinde annemin ellerinden hatırladığım bir koku vardı. Eskiden bu kokudan nefret ederdim. Keşke kokuyu içime çekip denize geri tükürebilseydim.

*

Daha sonra ısınmak ve ıslak saçlarımızı kurutmak için ateşin önünde oturduk. Babam küvetin içindeydi ve vücudunun hareket ettiğini, suyun kenarlardan süzüldüğünü duyabiliyordum. Llinos'a işimden bahsettim.

"Şu İngiliz kadın," dedi Llinos. "Tuhaf biriydi."

"Pek sayılmaz. Sadece böyle insanlara alışık değilsin."

"Nasıl yani?"

"Çiftçi ya da balıkçı olmayan insanlar."

Ben bir nakış üzerinde çalışırken o da benim için ipliği tutuyordu. Henüz neye benzeyeceğini bilmiyordum. Bir tepenin üzerinde duran koyunlar ve insanlar işlemiştim şimdi de bir grup kara kargayı işlemeye başlıyordum.

"Senden ne istedi?"

"Ona yardım etmemi. Bir kitap yazıyorlar."

"Kitap mı?"

"Ada hakkında. Onlar ana karadan. Çok uzakta, Oxford diye bir yerden. Bir üniversite için çalışıyorlar. Joan çok ilginç olduğumuzu söylüyor. Peder Jones onlara İngilizcemden bahsetmiş."

"Bunu biliyorum. Ben de oradaydım."

"İnsanlarla konuşmak istiyorlar ama Galce anlamıyorlar. Joan biraz öğrenmiş, ama hâlâ dilinin tam dönmediğini söylüyor. Çok komik kadın."

"Ada hakkında ne bilmek istiyor?"

"Her şeyi, sanırım."

Ellerim ben farkında olmadan düzenli bir şekilde hareket ediyordu. Kumul çimenlerden küçük parçalar yapmak için siyah ipliği düğümleyip yeşile başladım.

"Şuna bir iskelet yapmalısın," dedi Llinos.

Yerde yatıyor gibi görünen kargalarımdan birini işaret etti.

"Beyaz makarayı uzatır mısın?" dedim. Horozlardan sonra bunu telafi etmek istiyordum.

"Manod," dedi.

Siyahın üzerinde beyaz bir kemik belirdi.

"Senin vücudunda kıl var mı? Özel bölgelerinde?" Omurgayla iki kaburgaya başladım. Düz bir çizgiyi nakşetmek kolaydı.

"Evet, Llinos. Bütün hanımlarda var."

"Cadoc bana sürekli kıllarımı görüp göremeyeceğini soruyor."

Cadoc'u düşündüm –Adanın batısında yaşayan sırık gibi bir çiftlik çocuğu, altı erkek kardeşten biri.

"Ona gösterme."

Çalışırken Llinos'un bana sokulmasına izin verdim. İskeletimin üzerinden geçmeme gerek kalmadı: Beyaz iplik siyahın üzerinde çok güzel görünüyordu. Tüm sahneyi görebilmek için kasnağı bir kol mesafesinde tuttum.

Kargalar ölünün etrafında toplanmış gibi görünüyordu. Bir cenaze partisi ya da bir ziyafet.

*

Llinos yattıktan sonra eteğimin altına uzandı elim. Eteğimi kaldırdım, doğru kıvrımı buldum ve kendimi bıraktım. Llew'i ve birlikte geçirdiğimiz zamanı düşünmeye çalıştım ama tek düşünebildiğim Joan'dı; soğuktan kızaran elleri ve sulanmış gözlerini parmaklarıyla ovuşturarak gümüş gibi parlamasıydı.

Ringalar çuvallarda istiflenip ana karada satılmak üzere teknelere götürülüyordu. Kadınlar ivedilikle çalışarak balıkları kuyruklarından birbirine bağlıyor, sonra da uzun bir tele diziyorlardı. Okuldan yeni gelmiş genç kadınlarsa halkaların yüzgeçlerine kısa kurdeleler bağlıyordu. Ana karada bazı binaların üzerinde adanın ringa balıklarının reklamını yapan büyük duvar resimleri vardı: Gümüş, mavi balıklar resimlerde gülümsüyordu, etraflarında parlak renklerde biçimli gün kurdeleler vardı. Gerçekte, kurdele daha çok çuval şeritlerine benziyordu ve resimdeki kadar parlak değildi; ringa balıkları da kahverengi ve hüzünlü görünüyordu.

Rosslyn, ana karadaki insanların burada bir ada olduğunu pek bilmediklerini söylerdi. Belki hava açıksa bir anlığına görürlermiş, ama üzerine düşünmez ve kesinlikle ziyaret etmeyi akıllarından geçirmezlermiş. Babam *Tabaklarında balık olduğunda akıllarına geldiğini* söylüyor. *Artık balık olmasa da düşünecekler. Bu konuda başka bir şey duymak istemiyorum Elis. Manod, Manod dedim! Yüce İsa.*

Sabahları aziz resimlerinin karşısına geçip dua etmem gerekiyordu. Bu Babamın yapmamı istediği bir şeydi. Peder Jones aslında azizlerle hiçbir ilişkimiz olmaması gerektiğini söylüyordu ama bütün balıkçılar bunu yapıyordu. Güya Aziz Brendan onları dalgalardan koruyormuş. Boğulmak istemiyorsa lastik çizmelerini giymemesini söylerdim ona hep: Bunlar onu boğacak şeylerdi. Ocağı temizledim, kapıyı açtım ve küllerin daireler çizerek süzülüşünü izledim.

Joan şapelin önünde beni bekliyordu. En iyi giysilerimi, beyaz müslin elbisemi giymiş ve saçlarımı yağlayıp taramıştım. Joan beni selamladı ve şapelin müştemilatından birine, Edward'ın beklediği yere doğru götürdü.

Edward ahşap bir masada oturmuş, kitap okuyordu. Büyük demir bir kapısı olan müştemilatın çatısındaki deliklerden yavaşça su damlıyordu içeri. Joan, Edward'ın yanına oturdu ve bana da oturmam için karşılarındaki boş sandalyeyi işaret etti. Aramızdaki masaya baktım, bir yığın kâğıt, deri ciltli defterler ve pirinç tokalı büyük siyah bir kutu vardı. Edward yığının üstünden bir tomar kâğıt aldı ve bana uzattı.

"Joan sana projeden biraz bahsettiğini söyledi," dedi başını kaldırmadan. "Bu sadece öğrenmek istediğimiz şeylerin ana hatlarını çiziyor."

"Günaydın," dedim küçük bir reverans yaparak.

"Neden beyaz giydiğini bilmiyorum," dedi Edward.

Gözleri onu görmezden gelen Joan'a kaydı.

"İleride daha dayanıklı şeyler giymen gerekecek."

Joan bana gülümseyerek, "Ah Edward, biraz nazik ol," dedi.

Kâğıdı Edward'ın bana uzanan elinden aldım ve listeyi okudum.

Yemek, gelenek.
Düğünler, cenazeler.
Şarkılar, masallar.
Çocuk oyunları.
Tarım.
Özel günler.
Coğrafya.
Şapel.

"Uzun bir liste," dedim onlara bakarak.

"Çok zamanımız var," dedi Joan gülümseyerek. "Yıl sonuna kadar kalacağız."

"Ekipmanlarımızın yakında gelmesini bekliyoruz," dedi Edward bir şeyler okuyarak.

"Geldiğimiz tekne için çok ağırlardı. Bu yüzden şimdilik sadece ne yapacağımızı planlamak ve bazı bağlantılar kurmak istiyoruz. Bizim için çeviri yapman gerekecek. Ah evet, bir sonraki posta seferi ne zaman?"

Sonra başını kaldırıp gözlüklerinin üzerinden beni izledi. Dudakları iri ve çatlaktı, nefesi gözlük camlarını buğulandırıyordu.

"Bilmiyorum. Sanırım gelecek ay."

"Gelecek ay mı?"

"Çok sık değil. Gelecek ay da olabilir, ondan sonraki ay da. Deniz fenerinden telgraf gönderebilirsiniz ama bu sadece acil durumlar içindir."

Edward öfkeyle Joan'a baktı ve gözlerini devirdi. "Ben bir sigara içmeye gidiyorum," dedi.

Çıkarken masaya vurdu, bir yığın kâğıt kayıp düştü. Onları yakaladım ama taş zemine çarpan kalemi yakalayamadım.

"Geldiğimizden beri hiç uyumadı," dedi Joan.

"Evimde bana çok nazik davranmıştı. Onu üzdüm mü?"

Joan yanıma gelip kalemi yerine koydu.

"Posta için özür dilerim," dedim.

"Önemli değil. Hiç şaşırmadım. Sadece mektupları amirimize göndermek için çok istekli."

"Beyaz giydiğim için özür dilerim." Ağlayacak gibi hissediyordum. "'Fotoğrafını çekmemi ister misin?" diye neşeyle sordu Joan.

Masanın ucundaki büyük siyah kutuya uzandı. Bir eliyle onu nazikçe tutarken diğer eliyle sandalyemi ona yaklaş-

tırmamı işaret etti. *Yaklaş, sola, dur.* Bana kıpırdamadan oturmamı söyledi.

Saçlarımı kulaklarımın arkasına attım. Ellerimi kucağımda kavuşturdum önce, daha sonra onları farklı bir yöne, biri diğerinin üzerine gelecek şekilde yerleştirdim. Ayaklarımı birbirine doladım. Bebekken çekilmişti fotoğrafım, tahta atlarla. Flaş patladığında etrafı göz alıcı yeşil benekler kapladı, günün geri kalanında da gözümün önünden gitmediler.

Eve döndüğümde Babam bahçedeki kovanın yanına çömelmiş, topladığı ıstakozları sayıyordu. Kafesleri evin yakınına getirmişti. Mağaranın içi gibi kokuyorlardı, üzerleri bembeyaz kabuk bağlamıştı. Camdan şamandıralar göz bebekleri gibi etrafını sarmıştı. Elis onları kokladı, sonra Babamın dizine pençeler attı. Babam acıyla doğrulmaya çalıştı.

"Onları nasıl saydığımı izle. Benim gibi yap."

Kovaya doğru eğilip dizlerimin arasında sıkıştırdım. Babamın en üstteki iki ıstakozu kuyruğundan çekip çıkarmasını ve onu yakalamamaları için kıskaçlarını tutmasını izledim. Ben de aynısını yaptım ve alttaki kabukları hızlıca saydım.

"Yedi."

"Evde İngilizce mi konuşuyorsun şimdi de?"

"S*aith*." Çok değildi.

Arkasında kandil yanıyordu. O bahar adaya bir tanker gelmişti ve tüm ada hâlâ onun getirdiği yakıtı kullanıyordu. Pencereden ışık sızıyordu. Sakalındaki kumu görebiliyordum. Takma dişini çıkarmış ve ağzını sağa sola hareket ettiriyordu. Tıkırtıları duyabiliyordum. Elini izledim. Üstündeki balıkçılıktan gelen yara izleri bana dikişleri, kemik beyazı ipliği hatırlattı.

"Sana bir şey sormak istiyorum," dedi burnunu çekerek. "İngiliz çift için mi çalışıyorsun?"

Başımı salladım.

"Llinos söyledi."

"Üniversiteye gidebileceğimi söylediler."

"Savaşın yaklaştığını söylüyorlar. İngilizlerin etrafında olmak iyi bir fikir mi, bilmiyorum."

Bunu ona kimin söylediğini biliyorum: Babam teknelerinin yanından geçerken bağıran balıkçılar, ana karadaki alıcılar, ara sıra gelen ve elden ele dolaşan gazeteler.

"Henüz gelmedi," dedim.

O başka bir şey söyleyemeden içeri girdim. Ateşin yanına oturdum ve onun kovayı avlunun bir tarafından diğer tarafına taşımasını, botunda sakladığı bıçakla balıkları temizlemesini, kısık sesle Elis'le konuşmasını dinledim. Gözlerimi kapattım ve bana bakan berrak bir su gibi solgun gözlerini gördüm.

Yatağımda yatarken, Edward ve Joan'un yazdıklarını duyabildiğimi hayal ettim. Gözlerimi kapattığımda Llinos'un sıcaklığını yanımda hissediyordum, göğüs kafesi yükselip alçalıyordu. Elis yan odada yerde sıçrayıp duruyordu. Kalemlerinin kâğıdın üzerinde gezerken çıkardığı sesi, sözcüklerinin üzerinde gezinen kalemi hayal ettim. Kelimelerini hayallerim, çatıda gece uçuşu yapan martıların çığlıkları ve yere konarken çıkardıkları ayak sesleriyle birleşene kadar tercüme ettim.

Denizin yüzeyindeki her rengin farklı bir anlamı vardı. Siyah –fırtına yaklaşıyor. Bok rengi –tekneler için iyi bir gün.

Denizin adanın kıyısından yarım mil boyunca buz tuttuğu bir yıl olmuştu. Korkunç bir kıştı. Peder Jones sanki bunun ne anlama geldiğini düşünmek istemiyormuş gibi boş gözlerle bize bakıyordu. Merionn'un koyunlarının çoğu yemek için kesilmiş, geri kalanı da donarak ölmüştü. Şu anda sahip olduğu koyunlar, hayatta kalan üç koyunun soyundan geliyordu.

Bir fırtınada yüzlerce ağaç kıyıya vurmuş, erkekler kendileri, eşleri ve çocukları için tabutlar yapmışlar. Bahar gelip de mucize gibi bir şey olduğunda, onları ters çevirip balıkları kıyıya taşımak için kayık olarak kullanmışlar.

Eğer bir denizanası kıyıya vurduysa birisi bir sır saklıyor demektir.

Eğer deniz fırtına kuşlarıyla kaplıysa sabah ayaz olacak demektir.

Birkaç balıkçıyı teknelerde söyledikleri şarkıları söylemeleri için bir araya getirdim. Joan'un bana verdiği paranın bir kısmını; birkaç kuruşu ve sigarayı onlara verdim, onları kumsaldan alıp Joan ve Edward'ın beklediği şapele götürdüm.

Şarkı söylemeye başladıkları an sesleri çatıda yankılandı. Erkeklere kıyasla Edward çok uzun ve solgun görünüyordu, ağzı bir kedi yavrusu gibi beyaz ve kırmızıydı.

Edward şarkıyı dinlerken benden şarkının sözlerini tercüme etmemi istedi. Müziğin notalarını yazdı. Daha önce müziğin bu şekilde yazıldığını hiç görmemiştim. Şarkıyı ezbere biliyordum, hızlıca yazdım sözlerini. Edward'ı izledim. Adamlara dikkatle bakıyordu.

Mihrap derme çatmaydı, eski bir şalla örtülüydü, arkasında çirkin azizler ve balıkçı teknelerinden oluşan bir duvar resmi vardı. Küçükken bir bölümünü ben boyamıştım, içimizden bir grup donuk renkleri parlatmakla görevlendirilmişti. Peder Jones dikkatimiz ve düzgün

el yazımız için kızları seçmişti. Koyu kırmızı bir atın üzerini boyadığımı hatırlıyorum. Yabani, sert bir yüzü vardı. Peder'e atın uzun, kırmızı yelesinin her bir tüyünü boyamak zorunda olup olmadığımı sormuştum, o da bana neden boyamayasın ki demişti. Duvara bu resmi çizenlere büyük bir borcumuz olduğuna inanıyordu. Rosslyn de yanımdaydı, küçük şeyleri yeniden boyuyordu: Balıklar, kertenkeleler, kuşlar. Daha sonra farklı figürlere baktık, parmaklarımızı üzerlerinde gezdirdik. Dans eden ve el ele tutuşan insanlar. Sarı bir ay. Daha önce hiç görmediğimiz uzun ve kıvrık gagalı bir kuş maskesi takmış bir adam.

Şarkı bir gemi kazası, denizde kaybolan bir balıkçı teknesi hakkındaydı. Adamlar şarkıyı bitirdiğinde Edward bana şarkıda geçen fokları sordu. Onlar bir metafor, değil mi, son dizede sahile vuran ölü denizciler için? Ben de ona hayır, dedim, onlar iki ayrı şey.

Bir *hâf bach*'tı, pastırma yazı, sonbaharın dönüşünde birkaç günlüğüne tepeye tüneyen güneş. Foklar çocuklarını kıyıya getirdi. Yavrular beyaz ve kabarık tüylerle kaplıydı, Llinos'u onları görmeye götürdüm. Bacaksız bir inek kadar şişman görünen bir boğa vardı. Saldırmaya kalksa bile bize yetişemeyeceği kadar uzaktaydık. Yavru foklardan biri yanımıza yaklaşana kadar el çırptık. Llinos onu kucaklayıp başını okşadı. Her nedense korkmuyordu. Tam arkamızda bir başka yavru rahatlamak için bir kayayı emiyordu. Kum tepelerinin arasından eve doğru yürüdük, Llinos yerden kumsazları topluyordu. Bana bir demet uzatıp at ağzı gibi mi kokuyor diye sordu.

SJCEG Transkripsiyon 20.

Kadın bir fok yavrusu almış ve onu kendi çocuğu gibi yetiştirmiş. Büyükannemin bana anlattığı hikâyenin sonu buydu, ama başını hatırlayamıyorum. Sadece sonunu hatırlıyorum. Bazı kısımlarını hatırlıyorum –kadının bir oğlu varmış, boğulmuş. Bu doğru. Ve nedense oğlu bir fok olarak geri dönmüş. Ve kadın foku alıp sütüyle beslemiş. Bunu hatırlıyorum. Annemle kalıp bir fok yavrusu olmak istemiştim.

12.10.38 tarihinde Atty Draw'da ikâmet eden (Çifte Ev, isim m. "Orada") D. Evans'tan (Tekne Ustası, d. 1900) derlenmiştir.

Soğuk çöktü, yerde ince bir don tabakası bıraktı. Balinanın vücudu kurumuş gibiydi, ağzının kenarları yırtık pırtık olmuştu. Koku üzerimize çöktü.

Edward'ın malzemeleri geldiğinde onları kıyıdan ben aldım. Leah'dan bir el arabası ödünç almak zorunda kaldım. İki adam sığlıktan büyük bir bavul, dar bir tahta kutu ve bir tel bobini getirdi. Hepsini önüme yığdılar. Parayı ödedim ve onlar parayı sayarken bekledim.

"Burada mı yaşıyorsun?" diye sordu adamlardan biri. "Bu adayla ilgili çok şey duydum."

Ona daha yakından baktım. Zayıf ve cılızdı, koyu renk dişleri ve burnunun üzerinde kızgın kırmızı lekeler vardı.

"Öyle mi?" dedim.

"Neden ana karaya taşınmıyorsun? İş bulabilirsin. Buradan daha sıcak, daha güzel evler var. İyi bir koca da bulabilirsin.

Şalımı omuzlarıma daha sıkı doladım ve kumsalın kıyısındaki fokları, taştan vücutlarını izledim. Teknelerine dönüp ayrıldılar, dalgalar teknelerinin bir ucunu gittikçe daha yükseğe itiyordu. Foklar onları takip etti ve suyun altında kayboldular.

Edward çantayı masaya koyup açtı, içinden bir kayıt makinesi çıktı. Bakmam için beni yanına çağırdı.

"Bu bir fonograf," diye açıkladı heyecanla. "Ama diske kaydediyor. Kolay harcanan silindirlere değil. Daha kaliteli ses. Dünya standartlarında. Taşımak için daha elverişli. Gördünüz mü? Profesör John, meslektaşım, o tavsiye etti, finansman için *veznedara* dil dökmesi gerekti."

"Veznedar diye bir kelimemiz yok."

"Tabii ki yok. Neden olsun ki?"

Yardımcı olmak isteyip daha dar olan çantayı açtım ve ince siyah disklerle dolu olduğunu gördüm. Parmağımı üzerlerinde gezdirdim. Edward kutuyu benden uzaklaştırıp kapattı.

"Ekipmana göz kulak olmamız oldukça önemli."

Küçük, yuvarlak bir mikrofonu kutusundan çıkarıp masanın üzerine koydu. Elime alınca kablosu masaya

sertçe çarptı. Kısık sesle çekinerek özür diledim ve yerine koydum.

Edward'ı izlemeye koyuldum. Elleri hızlı ve nazikçe hareket ediyordu. Siyah disklerden birini çıkardı ve göz hizasına getirerek iki tarafını da inceledi. Diski makineye yerleştirip küçük bir kolu makinenin yüzeyine indirdi.

"Test edelim mi?" diye sordu bana.

"Tamam," dedim.

"Şarkı söylemek ister misin?"

"Söyleyebilirim."

Annemin bir zamanlar bize söylediği bir şarkının birkaç dizesini söyledim, aşk hakkındaydı. Edward mikrofonu yaklaştırıp devam etmem için işaret etti.

Şarkıyı bitirdiğimde, "Çok güzel bir sesin var," dedi. Disk dönmeye devam ediyor, kadifemsi bir hışırtı çıkarıyordu.

"Teşekkür ederim."

"Ben de şarkı söylüyorum," dedi Edward. "Üniversiteyi koro bursuyla okudum. Her gün üniversitenin kilisesinde şarkı söylemek zorundaydım."

Daha fazla şey sormak istiyordum ama Joan elinde iki kitapla içeri girdi ve bize bakmadan onları masanın üzerine koydu. Edward yine makineyle uğraşmaya başladı. Yüzü kızarmıştı.

"Bunun sayesinde tüm görüşmeler boyunca burada kalmak zorunda değilsin," dedi Edward. "Daha sonra tercümeye yardım edebilirsin."

"Evet!" diye onayladı Joan. "Ayrıca Manod –bana adayı gezdirmeni isteyecektim. Etrafı yer göster bana."

Başımı salladım ve 'mikrofon' kelimesini, kulağa bir kelime gibi gelmeyinceye kadar kendi kendime tekrar ettim.

*

Joan'la evden çıkarken Olwen'i gördüm. Benden bir yaş büyüktü, yeni evlenmişti. Karnı kıyafetlerinin altında şiş ve sımsıkı duruyordu. Ona gülümsedim, o da bana gülümsedi. Arkasından baktım, yürürken pembe ayak bilekleri eteğinin altından görünüyordu. Patikanın sonunda kocasıyla buluştu, adam arkasına bakmadan önünden öylece yürüdü. On altı yaşında evlenmiş, yirmi yaşında çocuk sahibi olmuş, yirmi beş yaşında deniz kenarında dul kalmış, yıpranmış ve kaybolmuş kızlar görmüştüm.

SJCEG Disk 1A.

Aşkım kapımıza gelirse,
Aşkım gri pencerenin camını tıklatırsa,
Ona kibarca cevap ver, nazik bir cevap,
Ona evde olmadığımı, evde olmak istemediğimi,
Başka bir yerden bir adamın beni alıp götürdüğünü söyle,
Başka bir yerden bir adam beni aldı götürdü,
Bu gece, burada, eğer aşkım cevap verirse,
Ona denizin rüzgârdan daha hızlı hareket ettiğini söyle.

24.10.38 tarihinde Y Bwthyn Rhosyn'de (Gül Kulübesi) ikâmet eden M. Llan'dan (d. 1920) derlenmiştir. Halk şarkısı.

Peder bana ada kayıtlarını gösteriyor. Bu kayıtları her Noel kendisi tutuyormuş. Her yıl birileri mutlaka denizde kaybolduğu için herkesi hesaba katmadığını söylüyor.

Ada nüfusu yüzyılın başından beri azalıyor. Özellikle genç kuşaklardan pek çok kişi daha düzenli bir gelir arayışıyla ana karaya taşınıyor. Geride kalan gençlerin çoğu evlenmeyi bekleyen genç kadınlar, bir avuç genç erkek de babalarının balıkçılık işlerini sürdürüyor. Ev sahibime bu konuda ne kadar endişeli olduğunu soruyorum, çok endişeli olduğunu söylüyor. Vaazlarında köy hayatının erdemlerini, genç kızlara ve erkeklere adada kalmalarını öğütlüyor. Ama hava bu kadar sertken ve geçim bu kadar zorken bunun çok zor olduğunu söylüyor. Burayı terk etmek istedikleri için onları suçlayamazsınız.

O akşam bir tekne geldi. Bir ringa balığı teknesi. Adadan bir adam ve ertesi sabah denize açılacak olan balıkçılardan oluşan bir mürettebat. Deniz fenerinde kalıyorlardı. Babam viski ya da gazete getirmişlerdir diye her ihtimale karşı yanlarına uğramamızı istedi.

Adamlardan biri beni köşeye sıkıştırdı. Onu tanıyamadım ama Danimarkalı olduğunu söyledi. Dilinin üzerinde ince beyaz bir köpük vardı. Buraya gelirken yolda ölen bir gençle ilgili hikâyeyi anlattı. Anlattığına göre vakit geçirmek için her zamanki gibi iskambil oynuyorlarmış. Adam hiç konuşmadan kâğıtlarını bırakmış, sonra da güverteye koşup kendini denize atmış. Tekne durup geri dönene kadar adam ortadan kaybolmuş. Hikâyesine bir karşılık istiyor gibi görünmüyordu, sadece anlatmak istiyordu. İzin isteyip yanından uzaklaştım.

Odanın diğer tarafında, Llinos Babamın kucağında oturuyordu. Babam kolunu ona dolamış, içkisini tutuyordu. Llinos uyukluyordu, Babam da yanındaki adamla konu-

şurken onu bir aşağı bir yukarı sallıyordu. Bir gazeteyi birlikte okuyorlardı. *5000 İngiliz Askeri Sudetenland'a Gönderildi*, diye yazıyordu ön sayfada. Bir de Neville Chamberlain'ın kollarını açmış bir fotoğrafı vardı. Üç hafta öncesinin gazetesiydi.

Danimarkalı adam yüzüme çok yakın konuşuyordu, nefesi köpek gibi kokuyordu. Babamın yanına gidip Llinos'u kucağıma aldım. Böylece eve gidebilecektim. Onu kucağıma aldığımda mırıldandı ve kollarını boynuma doladı. Uykusunda bir şeyler söylüyordu, reçelle ilgili bir şeyler. Yarın anlatırsın dedim.

Annem iyi günlerinde bizi uyandırmak için yatağımıza gelirdi. Birlikte uykunun derinliklerine dalıp çıkardık. Bize en sevdiği hikâyeleri, anılarını anlatırdı. Kuşların gölgeleri pencerenin dışına taşardı. Annem adada değil, ana kara sahilinde, babasının çiftliğinde büyümüştü. Üç erkek kardeşi vardı. Sert kışlarda ona nasıl keklik avlayacağını, küçük oyunlar oynayacağını öğretmişlerdi. Bir keresinde tavşanlar için tuzak kurmuş, komşu çiftliğin tarlasına girdiğini fark etmemişti. Babası bir sabah onu kardeşlerinin beklediği verandaya çağırmış. Ayaklarından kırmızı tuzak telleriyle bağlanmış yedi tavşan çiftlik evinin kapısında duruyormuş. Gövdeleri kesilip açılmış ve komşuları tarafından idrara bulanmış, bu yüzden yenemez durumdalarmış. Kardeşleri bir hafta boyunca onunla konuşmamış.

O *hayata uygun değildim*, derdi hep sonunda. *Ben o toprakları kardeşlerim gibi okuyamadım*. Bazen de eklerdi, *Bir kadın için eş olmak dışında bir iş yok.*

İlk geldiğinde adanın uzun bir çiftlik olduğunu, denizin tarlaların sınırlarını kaydırdığını fark edince nasıl hissettiğini merak ettim. Örtünün altında bedenlerimizi sıkı sıkı kavrar, tenimizde kırmızı izler bırakırdı.

Balinanın iç organlarının bir kısmı yağlı mavi ve leylak rengi yapraklar halinde kuma saçıldı. Kan kıyı şeridine yayıldı. Kuşlar hayvanın sırtından parçalar koparmaya devam etti. Yüksek gelgit balinayı daha derin sulara taşıdı, balıklar vücudunun kenarlarına püsküller gibi yapıştı. Sonra alçak gelgit onu geri getirdi, böceklerden oluşan bir tabaka çenesine yastık gibi tutunmuştu.

Rüzgâr denizin sisini kayalıklara doğru sürüklüyordu. Hava nemliydi, sabahın son ışıkları. Eski evlerin iskelete benzeyen kalıntıları. Göz alabildiğine su ve tuzlu bir bataklık. Kayalıkların tepeleri boyunca eğrelti otları, yaprakları parçalanmaya başlamış. Joan kayalıkları görmek istedi ve anlattığım her şeyi not etti.

Çürümeye terk edilmiş eski bir lastiğin yanından geçtik. Joan'a Birinci Dünya Savaşı kalıntılarının nasıl zaman zaman karaya vurduğunu anlattım. Üniformalar, miğferler. Deniz mayınlarının parçaları. Bir keresinde canlı bir el bombası. Llinos ve ben evde saklanırken adanın büyükleri askerlerin sahile gelmesini beklemişti.

Joan gözlemlemekten çok konuştu ve çözemediğim kargacık burgacık bir yazıyla pek çok şey yazdı. Bana babasının kır evinden ve orada yetiştirdiği yarış güvercinlerinden bahsetti. Büyük bir şefkatle, onların gümüş rengi alaca tüylerini ve bembeyaz kabarık göğüslerini anlattı. Daha önce hiç yarış güvercini görmemiştim, bu

yüzden anlattıklarını dikkatle dinledim. Joan onların bir kedi yavrusu büyüklüğünde olduğunu söyledi. Büyüleyici olduğunu düşündüm. Kuş dışkısıyla ne yaptıklarını merak ettim ama bunu kendime sakladım.

"Elbette, çok zeki hayvanlar, güvercinler."

Yazdığı bazı kelimeleri tandık geldi: Uçurum, martı, yumurta.

"Birinci Dünya Savaşı sırasında mesajlar taşıdılar. Nereye gideceklerini tam olarak biliyorlardı."

Cevap vermedim. Joan'a alanda, tavşan yuvalarında, denizde ve çıplak düzlüklerde rehberlik etmek zorundaydım. Yumurtaların çoğu çoktan toplanmıştı. Çömeldim ve ona otların yuvalara dönüştüğü yerleri, engereklerin geride bıraktıkları deri parçalarını, bizden önce buraya gelen insanların ayak izlerini gösterdim.

Doğrulduğumda Joan'un dikkati dağılmıştı.

"Denizi seviyorum," dedi başıyla denizin karanın kenarından yükseldiği yeri işaret ederek. "Çok romantik, sence de öyle değil mi?"

Bunu düşünmemiştim.

Uzaktaki noktaları işaret edip, "Şu beyaz şeyler tekne," dedim. "Onlardan biri Babamınki olmalı. Istakoz avlıyor."

"Baban ıstakoz balıkçısı mı?"

Başımı salladım. Joan çok sevinmiş görünüyordu.

"Onunla konuşmalıyız. Adada çok ıstakoz balıkçısı var mı?"

"Üç kişi. Babam ve iki kişi daha."

Bir süre suyun içinde yavaşça kürek çeken tekneleri izledik. Joan'un paltosunun eteğinin koluma değdiğini hissettim. Babam döndüğünde tuz ve balık kanı kokacağını biliyordum, ama şimdi tekneler uçsuz bucaksız denizde, bir masa örtüsünün üzerindeki şeker tanecikleri gibi küçük ve narin görünüyordu.

"Genç insan pek yok," dedi Joan düşünceli bir tavırla. "Senin gibi."

"Gittiler..."

Bileğimin bükülüp ters bir açıyla kıvrıldığını hissettim ve çığlık attım. Farkında olmadan bir tavşan yuvasına düşmüştüm. Acı berrak ve keskindi. Joan beni kaldırdığında bileğim sanki bir el tarafından kavranmış da gittikçe sıkılıyormuşçasına sıcaktı.

*

Sahile dönmemiz uzun zaman aldı. Ağırlığımı bileğime vermemek için çabaladım, Joan da beni taşımaya çalıştı ama yeterince güçlü değildi. Utandım ve dikkatini dağıtmaya çalıştım. Ana karanın görülebildiği yerleri, çatıların soluk kümelerini işaret ettim. Çimenlerin üzerinde, ilk dona kadar kalacak küçük pembe çiçekleri gösterdim.

Joan durup sessizce notlar aldı. Ona adımı bir tür kıyı bitkisinden aldığımı söyledim. Bu bir yalandı, gergindim ama onu etkilemek istiyordum.

"Evli misin?" diye sordum sonunda.

"Ah, hayır," deyip güldü. "Bunun için çok meşgulüm."

"Ne yapmakla meşgulsün?"

"Yazmakla, okumakla, konuşmakla, yemek yemekle, uyumakla."

"Bunu yapabileceğimizi bilmiyordum."

"Neyi?"

"Şey... evlenmemeyi."

İlgisiz bir şekilde başını salladı. O bir şeyi not alırken durduk. Göz ucuyla sayfaya baktım. *Kayalıkların üzerinde küçük dolambaçlı patikalar*, yazıyordu. *Sahil çok soğuk. M buna alışkın görünüyor.*

"Kitabın adı ne olacak?" diye sordum.

Gülümsedi. "Uç Diyarlardan Öyküler gibi bir şey düşünüyorum."

"Hoşuma gitti."

"Edward daha ruhani bir şey istiyordu, Kaybolan Sınıfın Hikâyeleri gibi."

"Yok mu oluyoruz?"

Joan eğilip birkaç çiçek ve filizcik topladı ve hepsini defterinin arasına hapsetti. Ona isimlerini söyledim: Gıvışgan çiçeği, bahar soğanı. Üstünü başını temizledi. Üzerinde hiçbir şey yoktu oysa.

"Pekâlâ," dedi boğazını temizlerken. "Ada şimdiden çok fazla insan kaybetmiş. Yüzyılın başında mı?"

"Bunu sana Peder Jones mu söyledi?"

Başını salladı.

"Ana karadan bir sürü insan gelip evleri satın almaya başlamış," dedim. "Bunların hepsi ben doğmadan önce olmuş. Babam anlatmıştı. Evler ucuzmuş o zaman."

"Peki kalmadılar mı?"

"Görünüşe göre çok ıssız ve çok soğukmuş. Geri dönmüşler. Adadakiler de gitmeleri gerektiği fikrine böyle kapılmışlar. Onları suçlamıyorum."

"Sen de gitmek ister misin?"

O sırada bir martı bileğimi gagaladı, ben de acıyla ona doğru bir tekme savurdum.

Uzaklaştı, donakaldı, kendini savunmak için gagasını açtı.

"Llinos'u terk edemem."

Rüzgâr hızlanıp ayakkabılarımızın üzerine kumları savurdu.

Yürümeye devam etmeden önce Joan, "Bunu evet olarak yorumlayacağım," dedi.

Birkaç dakika öylece kaldım. Yanaklarım kaşınıyordu sanki. Yakama sürttüm. Martının arkadaşlarına ağladığını duydum. Ufukta denizle aynı renkte bulutlar vardı. Bir tekne keskin bir kenardan düşüyormuş gibi gözden kayboldu.

*

Dönüş yolunda bir grup kadının yanından geçtik, gelgit başlamadan midye topluyorlardı. Balıkçı eşleri arabalara balık kasalarını yüklüyordu. Joan eldivenlerini çıkarıp parmaklarını kasalardaki balıkların üzerinde gezdirdi. Kadınlar birbirlerine bağırarak emirler yağdırıyordu.

Kabuklar kovalara çarptıkça bir takırtı yükseliyordu. Joan durdu ve büyülenmiş bir halde onları izledi. Kadınlardan biri yanımıza geldi, mor bir şala sarınmış yaşlı bir kadındı. Ellerimi tutup sıktı, ben de onları kabaca geri çektim.

"Bu gerçekten inanılmaz," dedi Joan. "Yaşama şekliniz."

Arkamızdaki denizi, kabaca hareket edişini, mutasyona uğrayışını izledim. Kıyıda bir tekne vardı, içinde de küçük bir çocuk. Babamın arkadaşının oğluydu. Çocuğun amcası denizde boğulunca çocuk sudan korkmaya başlamıştı. Babası onu her sabah ve akşam kayıkla denize çıkarırmış, böylece çocuk artık korkmayacak ve balıkçı olarak büyüyebilecekmiş. Çocuk kucağında kimsenin göremediği bir şeyle oynuyordu.

Babam evde ateşin başına oturmuş, usul usul uyuyordu. Kapıyı açınca gözünü açmaya başladı. Hava karardı mı, diye sordu. Yavaş yavaş karardığını söyledim ona.

"Seni bu kadar geç saate kadar dışarıda tutmamalılar," dedi yine gözleri kapanırken.

Kapının yanındaki ıstakoz kovasına baktım, içinde sadece üç tane vardı. Ne yemek için ne de satmak için yeterliydi. Babamın çalışmamı onaylamadığını biliyordum. Bana bunu söylemişti, Marc'ı ve bana olan ilgisini tekrar sormuştu. Ama söyleyemediğim şey, Llinos ve benim artık ona güvenemeyeceğimizdi. Ayak bileğimin etrafına bir tülbent bağladım ve dinlenmeye koyuldum. Sabah olduğunda ağrı neredeyse geçmişti.

Adada sık sık tahliyeden bahsediliyordu. Ara sıra ana karadan belediye görevlileri kapımıza gelip bize sorular sorarlardı. Ana karada ne gibi işler olduğunu biliyor muyduk? Orada iş bulmak için yardıma ihtiyacımız var mıydı? Hava şartları değişmiş miydi? Zaten bildiğimiz bir dili konuşuyorlardı: Havadan, yükselen sulardan, gereksiz zorluklardan. Başka yerlerden başka hikâyeler de duyuyorduk: Bitişik nizam apartmanlarda tek bir odaya tıkıştırılmış aileler, kirli hava, zorunlu askerlik.

Başka köylerin de başına gelmişti. Bir gün kapı çalıyor ve köyler yerini yeni kömür ocaklarına, tarlaları çiftçilere geri kiralayan toprak sahiplerine, tatil köylerine bırakıyordu. Ana karada bize yakın bir köy golf sahasına dönüştü. Havanın açık olduğu bazı günlerde en yüksek uçurumun üzerinde parmak uçlarımda dururken orayı görebildiğimi hayal ederdim. Yeşil alanları, küçük kırmızı bayrakları, sarı tişörtlü kadınları ve onların yaşlı

kocalarını zihnimde canlandırırdım. Ne hakkında konuştuklarını hayal etmeye çalıştım ama yapamadım.

Tahliye emri gelirse nereye gideceğimi biliyordum. Adadaki insanların ana karada, şehirlerde, İngiltere'de, İrlanda'da, Amerika'da akrabaları olduğunu biliyordum. Geride kalacak insanların kim olduğunu da biliyordum.

Bunu önceden planlamıştım. Bu konuda sürekli rüyalar görüyordum. Babam kasap amcasıyla yaşamak için Llandudno'ya gidecekti. Ben de Llinos'u evden çıkarıp tepeye, deniz boyunca uzanan patikaya götürecektim. Su, yazları üzerinde kayabileceğiniz cilalı bir zemine benzer. Yerde sığır ve koyunların ayak izleri görülür. Adanın en batı noktasında çok büyük bir tepe ve uçurum var, kimsenin gerçekten gitmediği bir yer çünkü kuşlar oraya tıkış tıkış yuva yapıyor ve kaya kalın beyaz bir bok tabakasıyla kaplı, Tanrı bilir kaç martı ve fare iskeleti de cabası.

Ana karaya doğru bakar, teknenin bizi almasını beklerdim. Başıma çeneden bağlanan bir şapka takardım. Böyle bir şapkam yoktu ama belki o zamana kadar olur diye düşünürdüm.

Teknede yakışıklı bir denizci beni görüp karşılayacaktı bizi. Denizcinin zengin olduğu ortaya çıkacaktı. Llinos ve ben onunla gökyüzüne karnını gösteren devasa bir balık gibi denizde seyahat edecektik.

Ana karaya ulaşmanın belirsizliği adadaki yaşamı şekillendiriyor; yolculuk iyi havalarda yaklaşık beş mil, kötü havalardaysa on milden fazla sürüyor.

Adalılar ana karadan bir hayli uzaklaşmış görünüyor. Haberler bölük pörçük geliyor. Çok az kişi son olaylara ilişkin doğru bilgi sahibi. Konuştuğumuz adalıların çoğu ana karadan yanımızda gazete getirip getirmediğimizi sordu. Pek çoğu bize savaş ihtimaliyle ilgili sorular sordu. Kocasını Birinci Dünya Savaşı sırasında bir denizaltı saldırısında kaybeden yaşlı bir kadın, Adolf Hitler'e karşı ne yapmayı planladığımızı sordu.

*

Çocuklar hafta sonları, hava çok soğuyup anneleri onları içeri çağırana kadar sahilde oynuyorlar. Tekerlemeler ve şarkılarla bezeli, kimi hareketli kimi daha sakin binbir çeşit eğlenceli oyun.

Futbol, seksek, birdirbir, misket gibi evrensel oyunları bir kenara bırakırsak şunları gözlemliyoruz: Havadaki Bütün Kuşlar ve Denizdeki Bütün Balıklar, Mendil Kapmaca, Kör Ocak, Kedi ve Fare, Yengeç Kral, Beş Taş, Doğu Rüzgârı Batı Rüzgârı, Bal Küpü, Sakla ve Bul, Cambaz Jeremiah, Mabel Mabel, Saksağan Yakalayıcı, Tavşan Pastası, Fok Kovalayıcı, Üç Neşeli Kasap ve Dokuma İğneleri.

Oyunların çoğu hayvanlar, kovalamaca ve kaya havuzlarından yengeç toplamayı içerir. Akşam olunca oyunlar değişir; koyunlar deniz yosunu yemek için sahile indiğinde, onları kalkan, engel ya da gönülsüz dinleyici olarak kullanırlar. Böyle zamanlarda koyunlar özellikle çok gürültü çıkarır. Çocuklarla ne kadar benzer sesler çıkardıkları dikkat çekicidir.

Hiç adadan ayrılmak istedin mi? diye sordum Llinos'a yan yana yatarken.

Ydych chi erioed eisiau gadael yr ynys?

Hayır, dedi Llinos gözlerini açmadan.

Na dwi ddim.

Sana biraz daha İngilizce öğretebilirim.

Fe allwn i ddysgu mwy o Saesneg i chi.

Burada İngilizceye ihtiyacım yok.

Dwi ddim angen Saesneg yma.

Yastığının içinden bir saman parçası çektim.

Joan buranın büyüleyici olduğunu söylüyor.

Dywed Joan fod yr ynys yn swynol.

Ne demek istiyor?

Beth mae hynny'n ei olygu?

Bir sap daha kopardım.

Bilemiyorum. Bence bu iyi bir şey.

Dydw i ddim yn gwybod. Rwy'n meddwl ei fod yn beth da.

Ertesi gün kiliseye geldiğimde Joan bana bir kâğıt parçası uzattı. Kâğıdı açtım, sayfanın ortasına bir yarış güvercini çizmişti. Hayalimde canlandırdığımdan tamamen farklıydı. Aradaki fark karşısında ağlamak geldi içimden.

Annem hep Llinos'un doğduğu gün bir ruh gördüğünü söylerdi. Kış mevsimiydi, toprak dondan taş gibi sertti, sis bir yelken gibi asılı duruyordu havada. Evde hamur yoğuruyormuş. Annem karnının kasıldığını hissettiğini, iki büklüm olduğunu ve alnını taş zemine dayayarak serinlediğini söylemişti. Aradan ne kadar zaman geçtiğini hatırlamıyor; neden sonra ateşinin çıktığını fark etmiş, eteğini açtığında ıslakmış. Alnını camda serinletmek için pencereye gitmiş. Pencereden küçük bir kısmını görebildiğiniz sahile inen toprak bir patika görünüyordu. Kumsal adadaki diğer koylar gibi kumlu değildi, otlarla kayganlaşmış koyu renkli kayalarla kaplıydı.

Annem kayalardan birinin açılıp içinden bir şey çıktığını görmüş, yumurtanın içi gibi sarı, uzun bir şekil. Bu şekil sonra bir kız çocuğuna dönüşmüş.

*

Llinos doğduktan bir süre sonra annem küçüldü, zayıfladı. Avlunun dışına çıkmaz oldu, pazar günleri kiliseye gitmek hariç, orada da sıraların arasında nefes nefese dolaşırdı. Çoğu gün yataktan çıkmıyor, ya uyuyor ya da gözleri açık, bedeni buz gibi yatıyordu. Bazen mutfağa geliyor, yanımızda birkaç dakika sessizce durduktan sonra yatağına dönüyordu.

Llinos bir ben yedi yaşındayken onu ana karadaki doktora götürmüştük. Su karanlık ve dalgalıydı. Babam kürek çekiyordu, ben de arkasında oturmuş, ana karanın kırmızı beyaz evlerini seyretmek için dönüp duruyordum. Suyun altında hiçbir şey görmediğimi hatırlıyorum, ancak Llinos teknenin yan tarafında bir yılan balığı gördüğüne yemin ediyor.

Annem doktorda bir saat kaldı. Babam bizimle dışarıda bekledi. İnsanların gözlerini dikip bana baktıklarını hatırlıyorum. Bir adam bana Kraliçe Victoria'ya benzediğimi söylemişti. Yanımızdaki sandalyede oturan kadın Llinos ve bana birer yeşil üzüm ikram etmişti. Babam onları bizim için minnetle almıştı, ama tam olarak ne olduklarını bilmediği için cebine saklamıştı. O sırada annem elinde küçük bir şişe yuvarlak pembe hapla odadan çıktı.

Babam, annemi ana karaya götürmek için o günün balık avını kaçırmıştı, bu yüzden akşam yemeğinde konservelerden yedik: Şuruplu meyve, kuru sığır eti, bayat ekmek. Yemekten sonra annem çatal bıçağını tabağın yanına koyup hap şişesini eline aldığında bir hayal gördüğünü

söyledi. Cebrail ona yaklaşmış ve kılıcıyla sırtını açıp iki kanat çıkarmıştı. *Ac felly yr wyf yn gadwedig. Yr wyf yn gadwedig. Ve böylece kurtuldum*, dedi. Kurtuldum.

Kasım

Bir süre balinanın bedeninin yasını tuttuk, ilk çürüme belirtilerini göstermişti. Biri çiçek getirdi, ceketini sırtına örttü. Palto komik bir şekilde küçük görünüyordu, oyuncak bebek önlüğü gibi. Koku giderek ağırlaştı, artık gözümüzü yakıyordu. Sahilin üzerinde kara bir martı bulutu dolaşıyordu. Evlere doğru yaklaştıklarında göbekli ve kendini beğenmiş görünüyorlar, çocuklar gibi bağırışıyorlardı. Geceleyin göç etmekte geciken martıların tepedeki yuvalarından yükselen sesleri duyuluyordu. Bir gece Llinos pencereden bakarken birisiyle karşılaşmıştı, çalıların arasından görünen bedeni neredeyse bembeyazdı. Balinanın vücudunda çukurlar oluşmuş, iki kaburgası ortaya çıkmaya başlamıştı.

Babam yakaladığı ıstakozları ayıklarken ellerimin zarar görmemesi için lastik eldiven getirdi. Kıştan önceki son avdı. Lambanın ışığı gittikçe koyulaştı, ta ki küçük kehribar rengi bir alevle için için yanıncaya kadar.

"Parafin lazım," dedi Babam.

"Etrafa sorarım," dedim.

Eldivenin parmakları zaman içinde yavaşça kurumuş bir şey yüzünden beyazlamıştı, parmakları pürüzlüydü. Her ıstakozu tartıp ağırlığını not ediyordum, Babam da yanına yazmam için fiyatını söylüyordu. Istakozların yanında bir de yeni yakalamaya başladığı köpek balıklarını ayıklıyordu. Bunun hakkında konuşmadık. Joan, köpek balığı derisinin kemanları zımparalamak için kullanıldığını söyledi. Eti sertti, yemesi hoş değildi. Llinos yanımızda oturmuş, Babamı dikkatle izliyor, kovadan tek tük küçük kemikler alıp loş ışığa tutuyordu.

"İşini seviyor musun?" diye sordu bana kafasını kaldırmadan.

Yeni bir balık sepetini ayaklarının dibine sürükledi, bir köpek balığı çıkardı ve kımıldayan kafasına bir darbe indirdi. Pantolonunun dizine koyu renkli bir sıvı sıçradı. Bıçağını balığa sapladı, kalbini çıkardı ve Elis'in yakalaması için yan tarafa fırlattı. O anda anladım ki daha önce hiç köpek balığı ayıklamamıştı ama yine de nasıl yapılacağını biliyordu. İzlemeye koyuldum.

"Seninki hoşuna gidiyor mu?"

"Bunu bana neden soruyorsun?"

"Sadece merak ettim. Köpek balığı konusunda çok beceriklisin." Bana döndü.

"Ana karadan dönerken bir kavga gördüm. Rıhtıma gittim. Birbiriyle kavga eden iki adamın etrafını sarmış bir kalabalık vardı. Benim yaşlarımda yaşlı adamlar. İçlerinden biri eskiden pazarda çalışırdı. Onu tanıdım. Yanımdaki adam bahis oynuyordu ve bana da isteyip istemediğimi sordu. Garip bir şekilde bakmış olmalıyım ki bana gücendi. 'Bu namuslu bir iş,' dedi. Namuslu iş... Bu iyiye işaret değil, değil mi? Bunu yaptıklarına göre demek ki satacak balıkları yok."

Pencereye çarpan yağmurla irkildik. Istakoz kafeslerinden birini devirip kapıyı sarsan Elis'e yemek artıkları verdim.

“Kaçmasına izin vermeyin!” diye bağırdı Babam.

Istakoz ahşap zeminde sersemlemiş bir halde duruyor, antenlerini tembelce sallıyordu. Beni ısırmasın diye onu kaldırıp ters çevirdim.

Balinanın yağlarının büyük kısmı kuşlar ve sudaki küçük balıklar tarafından yenmişti. Geriye kalan derideyse çukurlar ve büyük çizikler vardı. Çocuklar uzun bir süre cesedi karaya vurmuş bir denizaltıya benzetmiş, içindeki hayali hainlere karşı silah olarak kullanmak üzere dalgaların sürüklediği odunları toplamışlardı; ama artık sert siyah deri kemiklerden ayrılmış, oyun cazibesini yitirmişti.

Çocuklar çiçekler ve otlar getirip cesedin etrafına yerleştirdiler. Kokudan korunmak için yüzlerini dirseklerinin arasına sokmuşlardı. Cadoc adındaki çocuk, çiçekleri balinanın oyuk kafasının üzerine yerleştirmeye cesaret etti ama bunu yaparken bir çığlık duyuldu. Çocuk çığlıktan ürkünce çiçekler daha aşağıya, balinanın burnunun üstüne düştü. Çocukların çoğu gülüşüp kaçtı. Llinos kaldı, çiçekleri topladı ve olması gereken yere taşıdı. Gün geçtikçe balina daha da solgunlaştı, derisi daha da gerildi ve yeni mevsimin ışığında kayboluyormuşçasına vücudundan uzaklaştı.

Joan kırmızı ruj sürmüş ve yanaklarını parlak bir pembeye boyamıştı. Evden içeri adımını atarken eğildi. Kıyafetimi beğendiğini söyledi; üstümdeki uzun kadife bir elbiseydi ve arkasında büyük bir fiyonk vardı.

"Arkanı dön!" diye bağırdı. "Dickens romanlarından fırlamış gibi görünüyorsun. Ya da resimlerden. Genç ve güzel bir kadın kahraman."

Ona teşekkür ettim, Babam da arkasında kaşlarını kaldırıp PARAFİN diye mırıldandı. Ancak bu şekilde onları yemeğe davet etmeye ikna olmuştu.

"Çok hoş görünüyorsun, Manod," dedi Edward, yanlarında getirdikleri bir şişe viskiyi bana uzatırken.

Elimle onu uzaklaştırdım. Joan'un bana iltifat etmesine çok sevinmiştim. Beni öyle her günkü gibi görmesinden bıkmıştım –saçlarım ıslak ve başıma yapışmış, cildim kuru ve lekeli, eteğim yürüyüşlerimizden kalan kir ve kumla hırpalanmış.

*

Istakoz yemeğini masaya getirdiğimde, Joan bir çocuk gibi çığlık attı. Etleri yulafla ezip macun haline getirdikten sonra kayalıklardan topladığım otları da eklemiştim, yanına da patates pişirdim. Leah'nın keçi tereyağından farkına varmadan kilolarca kullanmıştım.

"Konserve sığır eti ve cılız küçük patatesler yiyorduk."

"Biz de genelde ondan yeriz," dedi Babam hiç istifini bozmadan.

"Kışın," diye ekledim.

"Ama bu harika bir yemek. Şimdiye kadar yediklerimden daha iyi."

Evde yemek yapıp yapmadığını sordum, kıkırdadı.

"Hayır, hayır. Bunun için her zaman çalışanlarımız vardı. Gerçekten iyi kızlar. Hep ailemize yardımcı oldular."

Babama döndü.

"Manod'la gurur duyuyor olmalısın. Çok zeki bir kız. Harika bir sesi var," dedi Edward.

Babam duvarda asılı duran nakışlarımdan birini gösterdi. Bir kumsal, bir at, bir araba. Kışlık giysilerine sarınmış bir kadın, ayaklarının dibinde bir ıstakoz kafesi.

"Harika," dedi Edward.

İrkildim, sert bir kabuk parçası dişlerimin arasına sıkıştı. Herkes bana bakarken yanaklarımın yandığını hissettim. Konuyu değiştirdim.

"Joan adanın tadını gerçekten çıkarıyor, Baba."

"Evet," dedi Joan. "Gerçekten harika. Buradaki doğayı çok seviyorum. Manod bana çiçekleri gösterdi. Sizin denize girip çıkmanızı seyretmeye bayılıyorum. Ne kadar harika bir yaşam biçimi."

"Kolay değil."

"Kolay değil," diye usulca tekrarladı Joan. "Ama buna değer. Dürüstçe. Gerçek anlamda, insanların yaşaması gerektiği gibi. Doğayla uyum içinde."

Edward öksürdü. Göz göze geldik. Yüzündeki ifadeyi anlayamadım.

"Bunu babamdan almışım," diye devam etti Joan. "Doğa sevgimi... Babam ağaçları çok severdi. Ailemizin topraklarının çoğunda meyve ağaçları yetiştirirdi, fidan dikerdi. Evimizin avlusunda bir fidan ordusu büyüyordu. Haftanın büyük bir bölümünü dürbünüyle dışarıda geçirir ve upuzun bir kuş listesiyle üstü başı kir içinde geri dönerdi. Odunu orduya satardı ama her zaman daha fazla ağaç dikerdi. Harika değil mi? Biliyor musunuz, bunu başka kimse yapmıyordu. Ormanlık alanların, İngiliz peyzajının korunması gerektiğini gerçekten anlamıştı. Söylesene..." dedi aniden ve bıçağını Babamın tabağına

sapladı. "O ıstakozu yerken kendini kötü hissetmiyor musun?"

Nefesimi tuttum. Babam cevap vermedi. Joan'a baktım. Bana gülümsedi. Ön dişleri rujla lekelenmişti, silmesini ima ettim. Elindeki peçeteyle dişlerini sildi ama geride pembe bir leke kaldı.

Edward gülümseyerek, "Alternatifi sığır konservesi olduğunda hissetmez sanırım," dedi.

Babam takma dişini çıkarıp yan masaya koydu. Yemek vakitlerinde ona sorun çıkarıyordu. Onsuz konuşması zor anlaşıldığından, kibarlık olsun diye dişini çıkarmazdı. Bunun, gerekmedikçe bir daha konuşmayacağı anlamına geldiğini biliyordum. Joan sanki üzerine atlayacakmış gibi baktı dişe.

"Bazı arkadaşlarıma adadan bahsettim aslında. Balinadan yani..." dedi Joan. "Ordu için bir şeyler topluyorlar. Balina yağı, balık yağı. Bedeninin ziyan olmaması oldukça hoş bir his, değil mi?"

Kimse cevap vermedi.

"İçelim mi?" dedi Edward sessizliği bozarak.

Kadehleri doldurdum. Alkol ekşiydi, boğazımı yakıyordu. Bir nedenden ötürü, kendimi rahatsız hissediyordum. Balinanın alınma fikri. Midem ağırlaşıp sıkışana, ışıklar gözlerimin önünden geçip başımı döndürene kadar masanın ortasındaki ekmeği yedim.

*

Yağmur durunca Joan ve Edward'a kaldıkları yere kadar eşlik ettim. Onlar paltolarını giyerken Babam garip mimiklerle "PARAFİN" diye fısıldıyordu.

Şapel gece hayalet gibi görünüyordu. Gri gökyüzü pencerelerden yansıyordu. Yan tarlanın kenarında bir sıra yeşil disk yüzüyordu, ineklerin gözleri karanlıkta toplanmıştı. Edward ateşi yakmak için içeri girerken Joan kapının yanında bekledi.

"Dürüst olmak istiyorum," dedi taş duvara yaslanarak.

Kelimeleri biraz geveliyordu. Ağzının arkasındaki küçük gümüş dolguya baktım.

"Dürüst olmak istiyorum. Sende kendimden çok şey görüyorum. Çok zekisin, ama zeki bir kadın olmak... her zaman kolay değildir."

Başını eğdi, konuşmamı bekledi. Ne söylememi istediğinden emin değildim ve bulanık görüyordum. "Babam ben üniversitedeyken öldü. Kadınların hem okuyup hem çalışması pek uygun bir şey değil ama o benim okumamı istedi. Her zaman benim için en iyi eğitimi almamı sağladı. Sonra da öldü. Yaptığım işi ona borçlu olduğumu hissediyorum."

İneklerden biri bağırdı. Soluğunun kesildiğini, yavruağzı rengindeki kulağının patladığını görebilirim sandım.

"Çalışmayı çok isterim. Senin gibi," dedim sessizce.

"Yapabileceğini biliyorum. Çalışmalısın."

Kendimi sessiz, ışık dolu bir odada hayal ettim. Şömine rafında küçük biblolar. Llinos için uygun bir alan.

"Annenin öldüğünü biliyorum," dedi Joan. "Kadınlardan biri söyledi."

Elimi sıktı. Elleri ıslak ve soğuktu. "Suya düştüğünü söylediler." Ellerimi geri çektim.

"Parafine ihtiyacımız var," dedim. "Sizde fazladan var mı?"

Bir süreliğine içeride kayboldu, sonra elinde kare şeklinde kırmızı bir tenekeyle çıkageldi. Daha fazla konuşmak istiyordu ama ben hızla uzaklaştım. Gözden kaybolduğumda, şişeyi uzağa dökmek, kayaların üzerine yayılırken izlemek istedim. Bunun yerine şişeyi kendime yakın tuttum ve elmacık kemiğimdeki sıcak ve sessiz gözyaşlarını saydım.

Gün ağarırken ağzım kurumuş uyandım. Tökezleyerek tuvalete gidip kustum. Eve döndüğümde Babam teknelere doğru yürüyor, Elis de ayaklarının dibinde endişeleniyordu. Güneş duvarda parıldayan turuncu karelerden yansıyor, bu da midemin tekrar bulanmasına neden oluyordu. Aynada kendime baktım, şiş gözlerime, altlarındaki koyu yarım aylara. Ellerimi Joan'un ellerinden çektiğimi hatırladım ve inledim. Suçluluk, bir yumru gibi mideme çöktü ve oraya yerleşip yuva yaptı kendine.

Edward sık sık beni şarkı söylemeye davet ederdi. Joan'dan bir saat önce geldiğimde beni kahve ve sütle karşılardı.

Masanın üzerinde seslendirmem için notalar olurdu ama ben nota okuyamadığım için önce onun söylemesi gerekirdi. Müzik hakkında anlamadığım pek çok şeyden bahsederdi. Perdeler, enstrümanlar ve hiç duymadığım şarkılar. Ben onun peşinden söylerdim, o da kaydederdi. Yağmurda bile gittim, sırılsıklam halde ve tıkalı burnumla, titreyerek şarkı söylemek zorunda kaldığımda bile. Bana düşünceli bakışını, başını sallamasını, ellerini kucağında birleştirmesini severdim. Bazen ben şarkı söylerken gözlerini kapatırdı ve bunu tüm benliğimle hissederdim. Kendi bedenimden, çiftçilik, balıkçılık ve çiftçi-balıkçı çocuklarına sahip olmak için inşa edilmiş bedenimden çıkıp tavana doğru süzülüyordum.

O gün boğazım acısa da şarkı söyledim ve güneş ışığına karşı gözlerimi açamadım.

Küçük kuş, küçük kuş
Nerelerdeydin?
Küçük kuş, küçük kuş
Nereye gidiyorsun?
Gözümün önünde kal
Tepe boyunca, yol boyunca
Ayaklarımın dibinde kal
Küçük kuş, küçük kuş–

Edward durmam için eliyle işaret etti.

"Tamam, tamam," dedi. "İkimiz de oldukça hassas hissediyoruz." O diski yavaşlatıp makineden çıkarırken ben de masaya oturdum. Edward'ın ana karadan gönderdiği ve Peder Jones'tan aldığı gazeteler vardı. Çoğunlukla onları okumama izin verirdi. Masanın üzerine serpiştirilmişlerdi, rastgele birini aldım.

"Nakışını beğendim," dedi Edward. "Duvardaki. Başka var mı?"

"Evet," dedim, büyük sayfaları çevirirken.

"Onları görmek isterim."

"Pekâlâ."

Yeniden gazeteme döndüm. Ana karada kaybolan bir kadınla ilgili bir haber okuyordum. Bir metre boyundaydı ve benden büyüktü. Annesi kayıp ihbarında bulunmuştu. Görünüşe göre kadın ona Londra'nın Batı

Yakası'nı görmek istediğini söylemişti. Biraz hayat görmek. Edward'ın bana baktığını hissettim.

"Savaş için endişeleniyor musun?" diye sordu. Gözlüğünün camına dışarıdaki manzara yansıyor, gözleri ve alnında uzun yeşil çizgiler beliriyordu. "Uzun zamandır o makaleyi okuyorsun."

Sayfanın karşısında Almanya'da Yahudi çocukların okuldan menedilmesiyle ilgili bir makale vardı.

"Bilmiyorum." Yalan söylemiyordum. "Endişelenmeli miyim?"

"Muhtemelen burayı etkilemez."

"Son savaşta erkeklerin hepsi savaşmak için adayı terk etmek zorunda kaldı. Kadınlar da kendi başlarına çiftçilik ve balıkçılık yaptılar."

"Midilli gibi," dedi gülerek. "Kulağa cennet gibi geliyor."

"Umarım o zamana kadar çoktan gitmiş olurum."

Edward gözlüklerini çıkardı ve kazağının koluyla temizlemeye başladı.

"Savaş patlak verdiğinde yedi yaşındaydım," dedi. "Babam savaşmak için çok yaşlıydı ama dayım gitti. Annemin ikiz kardeşi. Çok değişmiş bir ruh ve yarım bir burunla döndü. Bunu sana neden anlattığımı bilmiyorum."

"Çünkü savaş hakkında konuşuyorduk."

"Evet. Doğru."

"Koroda ne söylerdiniz?"

"Çoğunlukla ilahiler. Sadece üniversite kapsamındaydı. Şarkı söylemeyi severdim."

"*Uyan, Mutlu Ruh*, bu ilahiyi biliyor musun?"

Hava sararmıştı. Kuşların sustuğunu fark ettim. Edward öksürdü, yanıma oturdu. Sessizce şarkı söylemeye başladı, İsa ve bahar hakkında bir şarkı. Eli elimin yanındaydı, dokunmuyordu ama çok yakındı. Nefesinin, çamaşır sabununun kokusunu alabiliyordum. Onu üniversitesinde şarkı söylerken hayal ettim. Sonra kadını, onun bir parça hayatını yaşama arzusunu. Edward bana taşrada bir papaz evinde büyüdüğünü anlatmaya başladı. Babası bütün kuşların kutsal olduğuna inanırmış. Güldüm. Arkamızdan kapı açıldı ve Joan içeri girdi. Edward birden elini çekti.

Adadaki balıkçılık öncelikle, etkileyici bir biçimde ıstakoz etrafında dönüyor. Küçük ahşap kayıkhaneler, depolar her sahilde kümelenmiş; her biri türlü kafes, cam ve ahşap şamandıralar, çürük kokulu eldivenler ve yem kovalarıyla dolu.

Balıkçılar bir balıkçı teknesinde kadın olmasının uğursuzluk getirdiğini söylüyorlar; aynı şey kayıp bir tavşan ya da bir ceset için de geçerli. Ama yine de biraz ısrarla, suyun durgun olduğu ılık bir akşamda bir gece avına katılmama izin verdiler.

Araç olağanüstü: Tuzaklar deniz fenerinin arkasına yerleştirilmiş, bu yüzden suya girdikten sonra ortalık zifiri karanlık. Sadece kayan suyun ve boğazlarını temizleyen adamların sesi duyuluyor. Adamlar şamandıralarını buluyor ve sanki bir rüyadaymış gibi yüklerini körlemesine yukarı çekiyorlar. Bir balet gibi hareket ediyorlar, son derece zarif ve isabetli. Kokuşmuş kafesleri arkalarında düzgün yığınlar halinde istifliyorlar.

Onları izlerken, gözleri bağlıyken bir tüfeği boşaltmayı ve yeniden doldurmayı öğrenen kardeşimi hatırlıyorum. Halkımızın gücü ve kurnazlığı, Adalar'ın her köşesinden geliyor.

Balinanın vücudundaki yazılar günler sonra ortaya çıktı. Bu izler, kendini iyileştiremeyen derinin derinliklerine işlemiş ve soluk izler bırakmıştı.

Jacob buradaydı
Bir kalp
Üç penis
Altı kişinin baş harfleri:
H.S&C.G, L.E&F.J, G.B&E.S.
Anormal bir girinti, küçük bir baş parmağın izi.

Adanın üzerini ince beyaz bir kırağı kaplamıştı. Dalgalar birbirinin üstüne devriliyor, rüzgâr çimenleri eziyordu. Kayalıklar yağlı kışlık tüyleri kabarmış, siyah gözleriyle etrafı kolaçan eden kuşlarla dolmuştu. Edward, geçen haftanın gazetelerini okuması için Babama getirdi. *Bugünlerde Yeni Bir Kriz Yok* diyordu manşetlerden biri.

Babam Llinos'u evde tutabilmek için ona ev işlerini öğretmemi istedi. Llinos söylediklerimi duymamış gibi yapıyor, yere oturup küçük taşlar dizip sonra da eliyle onları topluyordu. *Dwi'n psygod*, dedi. Balık tutuyorum.

Bir süre sonra hafif aralık kapıdan dışarı uzanan ayak izlerini gördüm. Llinos kulübeden yarım mil ötede başı önünde bir çakıl yığınının üzerine çömelmişti, rüzgâr eteğini savuruyordu. Yerdeki istiridyeleri toplayıp üzerine sildikten sonra yanında duran kovaya atıyordu.

Yanına yaklaştığımda, "Bak Manod," dedi. "Eve ne kadar yaklaştıklarını gördün mü?"

O akşam Babam tüm sezon boyunca yakaladığı en büyük avla döndü; kucağına kendi isteğiyle atladığını iddia ettiği bir yavru köpek balığı sürüsü. Av o kadar büyüktü ki balıkçı Dai, balıkları eve taşımasına yardım etmek zorunda kalmıştı. Eşikten geçerken *Küçük kız orada değildi, o sahildeyken hiçbir şey yakalayamıyoruz*, dedi.

Joan'la yürüyüşlerimize devam ettik. Kırlangıçların sesleri yeniden duyuluyordu, ben de Joan'u onları görmeye götürdüm. İlkbaharda deniz kuşlarının yumurtalarını toplayacağımız kayalıklardaki boşlukları gösterdim. Yengeçlerin karınları gibi turuncu renkte bir ruj sürmüştü. Dişlerini sapsarı gösteriyordu ve sol tarafına bulaşmıştı.

Dönerken ona "Rujunu beğendim," dedim.

"Ah, teşekkür ederim," dedi, rujun hâlâ dudağında kalmasına şaşırmış gibiydi. "Evde her zaman sürüyorum. Burada sürmek garip geliyor ama... ama sanırım alıştım artık."

"İngiltere'de bütün kadınlar ruj sürer mi?"

"Hepsi değil, hayır. Çoğu sürüyor. Üniversitede pek hoş karşılanmıyor. Ama kasabalarda, danslarda... herkes sürer."

Kayalıklardan suya sağanak halinde süzülen sümsük kuşlarını izliyorduk. Ona kuşlarla ilgili geçen seneden

bir hikâye anlattım. Denizin seviyesi değişmişti ama zavallılar bunu fark etmemişti. Öyle bir güçle daldılar ki suya çoğu boynunu kırdı. Aylarca onları sudan topladık.

"Bunu kitaba koymam gerekecek," dedi. Kendimi çok iyi hissettim.

Suyun kenarındaki bulutlar koyu bir griye dönüşmeye başlamıştı. Tekneler kayalıkların altındaki ana su yatağında ilerliyordu.

"Sanırım bir fırtına yaklaşıyor," dedim. "Geri dönmeliyiz."

Ötelere baktı. "Nereden biliyorsun? Su durgun." Arkamızdaki çimenlerde bir çulluk sesi duydum.

"Eskiler, fırtına yaklaşırken kırlangıç kuşlarının öttüğüne inanırdı. Birinin denizde öleceğinin alametidir."

Joan çimenleri inceledi.

"Muhtemelen hava basıncındaki bir değişiklik onları çağırıyor. Bölgelerindeki bir değişiklik. Sence de öyle değil mi?"

Cevap vermedim. Joan'la konuşmalarımız genellikle bu şekilde ilerliyordu: Ben ona daha önce bilmediği bir şey söylüyordum, o da buna karşı çıkıyordu.

Kaldığı yere vardığımızda benden bir süre dışarıda beklememi istedi. Yağmurun ilk damlalarının etrafıma

düştüğünü hissettim, kumlu zeminde küçük krater-ler açmalarını izledim. Kapıyı biraz araladı ve içinden kâğıda sarılı bir şey çıkardı.

"Yürüyüşlerimiz için minnettarım," dedi.

Ben de ona teşekkür ettim.

Elini boşluğa uzatıp bana el salladı.

Yürürken paketi açtım. Kraliyet mavisi bir ruj, kapağının etrafında altın çizgiler vardı. Eve geldim ve dudaklarıma sürdüm. Turuncu-yengeç rengindeydi. Aynaya baktım. Görünüşümü beğendim. Dönüp biraz da Llinos'a sür-düm ama sonra başımı çevirmek zorunda kaldım. Tıpkı annemize benziyordu.

Rüzgâr pazar günü şapelin etrafında kükrüyordu adeta. İçerisi ıslak yün kokuyordu. Çatıdan damlayan sularla parlıyordu yerler. Joan sunaktaydı ve projeyle ilgili soruları yanıtlıyordu.

"Toprakla iç içe yaşayan insanlarda büyük bir bilgelik olduğuna inanıyoruz. Sıradan, çalışan insanlarda. Hepinizin bildiği gibi zor zamanlardan geçiyoruz. Ekonomik olarak, sosyal olarak zor zamanlar. Toprağa dönüşün, belli bir yaşam biçimine dönüşün gerekli olduğuna inanıyoruz. Bu size garip gelebilir ama aslında bildiğiniz şeyleri korumak istiyoruz."

Joan'un yüzü hiç görmediğim kadar kızarmıştı, soğukla ya da konuşmanın baskısıyla mücadele ediyordu.

Edward bana baktı ve kaşlarını kaldırdı. Tepkisi beni gülümsetti. Ayağa kalkıp Joan'un omzuna dokundu. Joan gergin bir şekilde sıçradı ve yerine oturdu.

"Şarkılarınızı, hikâyelerinizi kaydetmek istiyoruz. Başka bir şey değil."

"Gerçek Britanya hissini korumak amacımız," diye ekledi Joan. Çılgınca hareketler yaptı. "Ada. Ada!"

"İş birliğiniz için minnettarız."

Bir ses duydum. Arkamızdaki sırada oturan ringa balığı avcısı Marc, Babama doğru eğilmişti.

"Bu o İngiliz mi? Bu o mu?" dedi ses.

"Dinleyin. Bugün kayalıklardan inen bir *toili* görmedim mi?"

Önümde oturan kadın döndü ve onları susturdu.

"Görmedim mi," diye devam etti Marc. "Tepelerin üzerindeydi. Aşağı indi ve ben de geçmesine izin vermek için kenara çekildim ama tabii ki virajı alamadı."

Babam başını güçlükle çevirerek, "Adada *toili* yok," diye cevap verdi. "Bu ana kara halkına ait. Ana karanın batıl inancı."

"Ben size gördüklerimi anlatıyorum. Bütün erkekler siyah giyinmişti, gördüm. Gri yüzler, ifadesiz. Ayakları yoktu, bacakları boşlukta. Tepe boyunca yürüdüler. Birdenbire çimlerin üzerinde beyaz çiçekler belirdi."

Önlerindeki kadın kulağındaki bir sineği kovmaya çalışır gibi başını salladı.

"Eklemek istediğiniz bir şey var mı?"

Peder Jones bize doğru baktı. Yanaklarımın kızardığını hissettim. Babam oturduğu yerden kalktı.

"Devam edin, Peder," dedi. "Özür dilerim."

Önümüzdeki kadın, "Marc, İngiliz geldiğinde bir *toili* gördüğünü söylüyor," dedi. Başında beyaz bir başlık vardı, başlığın teniyle birleştiği yer sapsarıydı.

Peder Jones içini çekti.

"Dediğimiz gibi, İngiliz adamın ve *kadının* isimleri var."

Peder Jones, Edward'dan daha yüksekte, sunaktaki kürsüdeydi. Elini Edward'ın omzuna koydu.

"Ve Tanrı'nın evinde *toililer* hakkında konuşulmayacak."

Joan'a baktım, özür dilemek zorundaymışım gibi. Her şeyi küçük defterine yazıyordu, yüzü gururla parlıyordu.

Fırtına geldi. Kara bulutlar, sağır edercesine öten kuşlar ve sonra sessizlik. Odalar yeni gölgelerle doldu. Evin içinde sığınak arayan örümcekler. Llinos ve ben sabahları yatağımızın ucunda yere oturur, ellerimizi şilteye yaslayıp dua ederdik. Babam uzun lastik çizmelerini giyinmiş, diğer adamlarla birlikte deniz fenerine yardıma gidiyordu. O botlardan nasıl da nefret ederdim, suda sürüklenirse onu suyun altına çekerlerdi. Yüzü kıpkırmızı, elleri kan içinde döndü. Çizmelerini suya bastım ve bağcıklarını bağladım. Rüzgâr evin etrafını sardı.

Dalgalar gece boyunca barınaktan uzaklaşan iki koyunu alıp götürdü. Bazı tekneler geri dönmeyince kadınlar telsizden sahil güvenliği dinlemek için deniz fenerine doluştu. Solukları pencereleri buğulandırıyordu.

Llinos pencere kenarında bir sıra çam kozalağı bulundurur, sabahları onları incelerdi. Onu Elis'in yanında yerde otururken izlerdim. Dış katmanlarını soyup Elis'e kuru bir gün olacağını haber verir ya da sert ve kapalı

olduklarını görüp yağmur yağacağını söylerdi. Bazen sertleşip dikenleri ikiye ayrılıyordu, böyle durumlarda Elis'in kulağını hafifçe kaldırıp emin olmadığını fısıldıyor ve tekrar yerine koyuyordu.

Pencereler sabahları sisle kaplanırdı, ben de üzerlerine şekiller çizerdim: Balıklar, foklar ve küçük yüzler. Eğer yağmur çok şiddetli yağarsa içeride tıkılıp kalırdım. Saksıları toprakla doldurmak için dışarı koşar ve içlerine fasulye ekerdim. Bahar için onlara ihtiyacımız olabileceğini düşünürdüm. Fasulyeler beyaz filizler verdiğinde, birden annemin odasının karanlığında kıvrılmış ve solgun yattığı günler aklıma geldi.

Kış gelince adalılar tehlikeli koşullarda balık tutmaya devam ediyor. Ev sahibimizden, bir hafta önce genç bir ana kara balıkçısının büyük bir yengeç teknesinin bordasında kaybolduğunu duyuyoruz. Adalı balıkçılar tekneyi, kırmızı yelkenlerini ve boyalı güvertesini suyun üzerinde gördüklerini hatırlıyorlar.

Genç adamın cesedi fırtınalı bir gecenin ilerleyen saatlerinde adanın koylarından birinde bulundu. Omzundaki bir doğum lekesinden teşhis edildi. Hiçbir tekne denize açılamadığı ve ceset yarı çürümüş durumda olduğu için, adam adaya gömülecek. Mezarlık böyleleriyle dolu.

SJCEG Disk 7.

Sen uzak diyarların adamısın,
Seni kendi ölülerimizle birlikte gömeceğiz,
Seni kendi rahibimizle gömeceğiz.
Topraklarımıza evim diyebilirsin,
Ölülerimiz döndüğünde, sen de onlarla döneceksin.

2.11.38 tarihinde Y Ty Bryn'den (Tepedeki Ev) W. Rhys (d. 1901) tarafından derlenmiştir. Halk şarkısı.

Kayalıkların arkasındaki çayırda bir kuzu kaybolmuştu. Bütün gece onu aradık, yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyor, rüzgâr karanlıkta bizi neredeyse uçurumdan aşağı savuruyordu. Merionn kuzunun sesini takip edebilmesi için anneyi bir iple bağlamıştı, kandillerdeki son yağımızı kullanarak oyola düşmüştük. Tepedeki kadınlardan biri bana döndü ve şöyle dedi: Bazılarımız rüyalar görüyor. Balina ve sudan çıkan bir kadın hakkında. Siz de böyle rüyalar görüyor musunuz? Bu iyiye işaret değil.

Bir başkası yanıma sokuldu. Deniz fenerindeki Lukasz'ı merak ettik. Neden bizi uyarmadı? Buralarda doğmadığı için belki de.

Olwen hakkında konuşmaya başladılar, ben de dinlemek için çabaladım. Deniz sertti ve sesi kulaklarımı acıtıyordu. Bebeği şafaktan biraz sonra, fırtına başlamadan hemen önce ölmüştü. Doktor çağırmak için çok geç kalınmıştı. Kocası yağmura rağmen deniz fenerine git-

miş ve telsizle sahil güvenliğe mesaj göndermişti. Sahil güvenlik ana karaya telefon etmiş, onlar da çocuğun soruşturma yapılmadan gömülmesine izin vermişlerdi. Şapelin arkasındaki toprak yığınının üzeri deniz kabuklarından oluşan bir halkayla kapatılacaktı.

Kuzu ağaç köklerinin arasında titrerken bulundu. Dai'nin karısı kuzuyu bir bebek gibi eve taşıdı. Bazıları kuzunun yataklarında uyuduğunu, ahırda parafin lambasını açık tuttuklarını söyledi. Günlerce elbiselerimizden koyunların beyaz, kıvırcık yünleri çıktı, bedenleri aralarına girdiğimizde üstümüze yerleşmiş olmalıydı.

*

Kadınlardan biri bana dönüp Edward ve Joan'u sordu. Joan'un bir gün evine geldiğini, onu tereyağı yaparken izlediğini söyledi. Toprağı korumakla ilgili garip şeyler anlatmıştı. Ona bir parça tereyağı verdim, dedi kadın ve istediği zaman yine gelip yapabileceğini söyledim.

Etrafımızdaki kadınlar güldü buna.

Edward sırılsıklam halde eve geldi. Onu içeri aldım, ateşin yanına oturttum. Nakışlarımı görmek istediğini söyledi.

Onları çıkardım. En çok gurur duyduklarımı gösterdim ona: Bir Noel ziyafeti, herkes uzun bir masada yemek yiyor. Bir tabağın üzerinde, içine küçük boncuklar diktiğim büyük bir balık. İçinde küçük beyaz kayıklar olan su manzarası.

Üzerinde çalıştığım, her zamankinden daha büyük bir tanesini gösterdim ona. Bir şapel binası işlemiştim. Bahçede bir cenaze töreni düzenleniyordu. Herkes siyahlar içindeydi, etraflarında beyaz çiçekler vardı. Altlarında bir tabut indiriliyordu, etrafında iskeletler vardı. İskeletler kumaşın kenarından yürüyerek şapelin içinden yukarı çıkıyorlardı. Sonra çatıdan dışarı süzülüp gri martılara dönüşüyorlardı.

"Bunu bir yorganın üzerine dikebilirim diye düşündüm," dedim.

"Biraz ürkütücü, değil mi?"

Onları da yanında götürdü. Joan görmek ve kitap için onlarla ilgili bazı notlar almak istiyordu. Yağmur yüzünden fotoğraf makinesini getirmediğini söyledi.

SJCEG Disk 11.

Bir zamanlar adada yaşayan ve üç kızı olan bir anne varmış. Kızlarının her biri çok sevimliymiş: Biri güzel, biri iyi kalpli, biri de son derece zekiymiş. Deniz onları kıskanmış ve hepsini delirtmiş, böylece kayalıklarda yürürken suya atlamışlar. Kadın denizin kızlarını geri vermesini beklemiş. Her gün ona dua etmiş. Ancak deniz onları sadece balina olarak geri vermiş; bazen suyun yüzeyine çıkıyorlarmış ama sonra tekrar suya gömülüp kayboluyorlarmış.

7.11.38'de R. Moore'dan (Crabber, d. 1895), Y Bwthyn Pren'den (Ahşap Kulübe) derlenmiştir. Halk hikâyesi örneği.

Fırtınanın gelmesiyle gitmesi bir oldu. Uyandığımda odam soğuk bir ışıkla yıkanıyordu. Leah'nın keçileri barınaklarından çıkmıştı, seslerini duyabiliyordum.

Ek binada Merionn şapkasını göğsüne bastırmış, uçurumdaki bir kadının bir deniz yılanı tarafından yutulup bir deniz fırtınasına dönüşmesiyle ilgili uzun bir hikâye anlatıyordu. Gergin olduğu belliydi, şapka elinin titremesini engelliyordu. Edward kaşlarını çattı. Elbisemin dirseğini çekiştirdi.

"Şunu kesmesini söyler misin? Sonra da en baştan başlamasını."

Merionn İngilizce bilmiyordu, bu yüzden Edward'ın isteğini tercüme ettim, o da başını salladı. Hikâyenin İngilizce çevirisini yazdım, Joan dikkatle okudu. Binanın çatısındaki bir kuşun bir taraftan diğerine uçmasını izledim. Fırtına dindiğine göre en iyi elbiselerimden birini giyebilirdim. Koyu maviydi, iki yandan kalçama

oturan bir kemeri vardı ve dik oturmamı sağlıyordu. Joan bana baktı ve çevirimi geri verdi. İçgüdüsel olarak saçımı düzelttim. Merionn sözlerini bitirdiğinde Edward ondan adını ve mesleğini söylemesini istedi.

"Merionn Davies. *Ffermer Dafydd.*"

"Koyun yetiştiricisi," dedim.

"Ona sorar mısın –bu konuda herhangi bir kaynağın var mı?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Bu herhangi bir yerden mi geliyor? Muhtemelen hayır, ama sor. Müzikten, adı geçen bir müzisyenden ya da buna benzer bir şeyden olabilir mi?"

"Büyükannem arp çalardı," dedi Merionn.

"Hayır, demek istediğim..." Edward başını salladı. Bir şeyler yazdı.

Merionn konuşmamız bitmeden ayrıldı; havada yağmur kokusu olduğunu, koyunlarını barınağa götürmesi gerektiğini söyledi. Joan'a Merionn'un şarkıyı kimin yazdığını bilmemesinin bir sorun olup olmadığını sordum. Joan başını kesin bir ifadeyle salladı. Aradıkları şeyin tam da bu olduğunu söyledi.

Mikrofona büyükbabamın balina avcısı olduğunu söyledim. Edward benden makineyi test etmemi istemişti, ama ben konuşmaya başlayınca devam etmemi istedi.

SJCEG Disk 16.

Geminin adı *Diana*'ydı.

Büyükbabamın bir fotoğrafı var ama kimin çektiğini bilmiyoruz. Güvertede durmuş, denize bakıyor. Geminin tamamını göremiyorsunuz ama büyük görünüyor. Büyükbabam öylece bir halata yaslanmış. Arkasındaki manzarada bir sürü buz ve beyaz tepe var. Suyun içinde arkasında karanlık bir şekil var, suyu yukarı doğru hareket ettiriyor.

Bu yolculukta Grönland'a kadar gitmiş. Öyle uzun süre soğukta kalmış ki eve döndüğünde sağ salim dönmesinden ümidini kesmiş olan büyük büyükannemi korkutmuş. Onun bir yabancı, hatta yabancıdan da öte, bir hayalet olduğunu düşünmüş ve ona tuz atmış.

10.11.38 tarihinde Bwthyn Rhosyn'den (Gül Kulübesi) Y M Llan'dan (d. 1920) alınmıştır. Aile öyküsü.

*

Ben konuşurken Edward'ın disk için bir etiket yazmasını izledim. Oturmuş kendi sesimi yazıya dökerken, "Joan hakkında ne düşünüyorsun?" diye sordu Edward.

Bana yemem için bir çörek uzattı, kuş üzümleri sert ve yapışkandı. Edward yanımdaki pencereden görünen bir ada manzarası çizdi. Uzaktaki evlerin, figürlerin, balık ağlarının ve koyunların kâğıtta belirmesini izledim. Önde bir şapel, yosun tutmuş kuru taş duvarlar. Gökyüzünü karaladı, kışın kara bulutlarını. Temiz otlarla kaplı uzun tepe yamaçları.

"Bence çok hoş biri," dedim.

Bana baktı. Resimde bir pencere fark ettim, bir kadın ayakta durmuş dışarı bakıyordu.

"Onun Mosleylerden biri olduğunu biliyor muydun?" dedi.

"Neyden biri?"

Bana her şeyi anlattı. Ana karadaki siyasi hareketleri; Joan'un katıldığı mitingleri, sokaklardaki protestoları ona nasıl da gururla anlattığını. Annesinin bir süfrajet olduğunu, Oxford'a gittiğini ve artık kimsenin ona yanlış yaptığını söylemesine kulak asmadığını.

"Kafasını süslü fikirlerle doldurdu."

"Ne tür fikirlerle?"

"Şey. Faşizm, Manod. Tehlikeli fikirler."

"Buna inanıyor musun?"

"Hayır, hayır. Politik biri olduğumu düşünmüyorum."

Adanın arkasında uzanan karanlık denizi çizdi. Diğer tarafta, ana karada küçük evler.

Eskiz defterinden bir sayfa kopardı ve bana uzattı.

"Bu sende kalabilir," dedi.

*

Onu evde yatağımın yanındaki duvara iliştirdim. Llinos uyurken üzerimize düşeceğini söyleyerek beni azarladı. Benim çok uzağımda olmayan bir yatakta yatan Edward'ın düşüncelerinde de aynı sahnelerin olduğunu şiddetle hissettim. Sanki geleceği, adadan ayrıldıktan sonra adayı nasıl hatırlayacağımı, ısırgan otlarıyla çevrili patikalarını ve kuş sürüsünü görebiliyormuşum gibi hissettim.

Llinos horlamaya başladı ve kollarını göğsümün üzerine uzattı. Kenara çekilmesi için homurdandım. Dışarıdaki kuşlar ağlıyor, gecenin karanlığında yuvalarını arıyorlardı. Parmaklarımı çizimin her bir parçasında gezdirdim, penceredeki kadını buldum.

Sonunda rüzgâr dindi ve ana karaya geçebildik. Paslı tekneyi Babam aldı. Deniz kirli ve gri görünüyordu, korkunç sarı bir köpükle kaplıydı.

Sabahki avı ayıklayan ve satmak üzere teknelere yükleyen kadınların yanında durdum. İçlerinden biri bir tabureye oturmuş, kaya balıklarını ayıklıyor, önündeki alçak tepsiye atıyordu. Tepsinin ahşap çıtaları arasından pembe bir sıvı sızıyor, birikinti gittikçe büyüyordu. Elleri hızlı ve zahmetsizce çalışıyordu. Kadın elindeki bıçağı düşürdü, ben de eğilip aldım. Aynı anda o da çömeldi, ayağı bıçağın sapına çarptı ve bıçak elime geldi. Keskin bir acı hissettim, elimi çevirdiğimde parlak kırmızı küçük bir kesik gördüm. Kadın dudak bükerek homurdandı.

"Daha dikkatli olmalısın," dedi tepemden gelen bir ses. Edward.

"Bir kazaydı."

Cebinden bir mendil çıkardı ve elime bastırdı. Kanaması çoktan durmuştu ama elini bir süre daha orada tutmasına izin verdim. Elim onunkinde zonkluyordu. Mendili kaldırdığında tuzlu hava dirseğime kadar yayıldı.

"El yaralanmalarına alışık olduğunu sanıyordum."

"Pardon?"

"Nakışın... Joan bayıldı. Bunun için kısa bir açıklama yazıp yazamayacağını merak etti."

"Elbette," dedim. Bir süre sessiz kaldık. Suyun kenarındaki duran Babamın konuştuğumuzu fark ettiğini gördüm. Kafeslerini yere bıraktı ve bize doğru yöneldi.

"Sakal bırakmışsın," dedim Edward'a.

"Evet, o benim. Robinson Crusoe."

Şapkasıyla selam verip gitmek için döndü. Yanımdan geçerken elini sırtıma koydu. Çok geçmeden Babam yanıma geldi, yüzü gergin ve sabırsızdı.

"Bu iş," dedim ona.

Başını salladı. Dalgın dalgın geri dönünce balıkçı kadına çarptı. Kaya balıkları kuma döküldü, balıklar soluk almak için yerde kıvranıyordu. Kadın onları yakalamak için kendini yere attı. Etrafımızdaki kadınlar ona gülüyordu. Kadının balıkları toplamasına yardım etmeye çalıştım ama beni itti.

Annemle son görüşmemiz mutfakta masaya oturup bir kâse midye hazırladığımız zamandı. Annem o sıralar yatağından pek çıkmıyordu, o gün sanki duvarların arasından süzülüp yavaşça mutfağa girmişti. Sessizce çalıştık. Bıçağı dikkatsizce kullanıyordum, eklem yerinden parmağımı kestim. Annem elimi tutup kanama durana kadar parmağımı emdi. Ne zaman gözlerimi kapatsam ve yüzünü hayal etmeye çalışsam, sadece ellerimde yavaşça açılan bir çift midye kabuğu görüyorum.

Kayalıkların kenarında toplanan martılar nihayet kış için göç ediyorlardı. Yürürken gülünç göründüklerini düşündüm, iki ayaklı minik insanlar gibiydiler. Bana eski neslin hikâyelerini hatırlattılar: Yol kenarında bozuk para çalan periler.

Leah tamir etmem için elbisesini getirdi. Kasım ayıydı, Mari Lwyd'e[4] sadece birkaç hafta kaldığını söyledi. Yeşil yünlü, koyu ekose desenli bir elbiseydi ve alt kısmı güve yeniği deliklerle doluydu. Tamir edebilir miydim? Yapabileceğimi söyledim. Bir torba yünü eğirmek için yardım etmemi istedi. Ona önümüzdeki birkaç gün içinde geleceğimi söyledim.

Elbisedeki deliklerin üzerine küçük kahverengi çiçekler diktim. Yeşilin üstünde pek göze çarpmıyorlardı, ancak yakından bakarsanız onları görebiliyordunuz.

Elis kapının yanında oturmuş Babamı bekliyor, kapının altından geçen gölgeleri izliyordu. Ona seslendim, yanıma koşmasını sağlamaya çalıştım ama beni görmezden geldi.

---

4 Güney Galler'e özgü bir ada geleneğidir. Noel arifesinde at kafası şeklinde bir figür halk tarafından meydanlarda gezdirilir. Meryem Ana'yı temsil ettiğine inanılır. (ç.n.)

Diğer tarafını da dikmek için elbiseyi ters çevirdim ki evin önündeki bir kargaşa dikkatimi dağıttı. Gürültüler ve koşuşturmalar duydum. Llinos kapıyı açıp kapatırken ayağa kalktım. Yüzümü pencereye dayadım. İki çocuk, Cadoc ve Tomos, ürkmüş kediler gibi geri çekildiler.

"Neydi o?"

"Hiçbir şey," dedi Llinos. "Sadece kovalıyordum onları."

*

Daha sonra onu mutfakta ağlarken buldum. Uzun, feryat figan hıçkırıklar. Onu kendime çektim. İskelet maketlerinden biri önünde duruyordu ve elinde kırık bir kemik vardı. Llinos bir bebek gibi ağlıyordu, yüzü kıpkırmızıydı, boğuluyordu adeta. Kemik bir iğne şeklinde ve büyüklüğündeydi.

"Onu kırdım," dedi. "Tuhaf geldi, ben de kırdım."

Sakinleştiğinde kırılan kemiği değiştirip iskeletin parçalarını yapıştırdık. İğne gümüş gibi parlıyordu. Elimde sadece bir tane vardı. Leah'nın elbisesi beklemek zorundaydı.

Bütün gecemi Edward ve Joan için yaptığım nakışların açıklamalarını yazmakla geçirdim. Her birinin neyi tasvir ettiğini ve ipliği nasıl elde ettiğimi anlatmak zorundaydım. Joan ve Edward onları başka şeylerle birlikte fotoğraflıyorlardı: Leah'nın on yıl boyunca işlediği bir yorgan, bir balıkçının iki yüzyıldır ailesinde olduğunu iddia ettiği bir ceket. Ceket kokuyordu ve eski bir paçavraya benziyordu.

Yazmayı bitirdikten sonra etiketi suya batırıp her işlemenin arkasına yapıştırmam gerekiyordu. Edward bana bir tür özel kâğıt vermişti. Kuruduktan sonra olduğu yere yapışıyordu.

Bu işlemi her nakış için tekrarladım. Bitirdiğimde ellerim ağrıyordu ve tırnaklarımın etrafındaki deri dökülüyordu. Derim kırmızı ve sağlıksız görünene kadar onları soydum, ellerimi elbiseme sildim ve yatağa gittim.

Ben geldiğimde Joan ve Edward çoktan şapele girmiş, bir tomar mektup arasından bir şeyler okuyorlardı. Nakışlarımı deri bir bavulun içinde getirmiştim. Joan saçına parlak kırmızı ve yeşil desenli ipek bir eşarp takmıştı. Nakışlarımı masanın üzerine düzgün bir şekilde yerleştirirken, üzerinde ULUSAL KURTARMA KONSEYİ yazan resmî görünümlü bir mektup gözüme ilişti.

"Bunlar senin arkadaşların mı, Joan?" Mektubu işaret ederek sordum. "Yemekte bahsettiklerin mi?"

Joan gözlüklerinin üstünden mektuba baktı.

"Evet, önümüzdeki birkaç gün içinde gelecekler. Onlara çabuk gelmelerini söyledim."

"Balinayı gerçekten alacaklar mı?"

"Alabildikleri kadarını alacaklar."

Edward aniden güldü.

"Neymiş o?"

"Şunu dinle; birinin gazeteye gönderdiği bir mektup, ama iade edilmiş."

"On sekiz yaşındayım ve bir eş arıyorum. Saçlarım ve dişlerim var, Baptist'im. Bir boğam, iki düvem ve beş beyaz kazım var –bekleyin, bekleyin– kışın mükemmel bir deniz otu, deniz marulu ve deniz minaresi toplayıcısıyım.

"Ne Kazanova ama!"

"Çünkü kışın balığa çıkmıyoruz. Ringa ya da ıstakoz yok. Ayrıca, şu anda dışarı çıkmanın tehlikeli olduğunu fark etmişsinizdir."

"Hayır, hayır. Biliyoruz." Bakıştılar. "Bu sadece..."

"Komik," dedi Edward. "Sadece eğlenceli."

"Yemeklerimizi sevdiğinizi sanıyordum."

"Seviyoruz, seviyoruz, şaka yapıyoruz, Manod. Daha ziyade... üslubu eski moda."

Nedenini sormak istedim ama kelimeleri bulamadım. Tavırları hoşuma gitmemişti. Edward burun deliklerinden derin bir nefes çekti, gülümsedi ve başını salladı. Joan'un omuzları sanki öksürüğünü tutuyormuş gibi titriyordu.

"Kim o?" diye sordum. "Yazar kim?"

Sormama gerek yoktu: Adadaki on sekiz yaşındaki tek çocuk Llew'di.

Bir gün izin istedim: Babamın kış için balık kurutmada, Llinos'un da ödevlerinde yardıma ihtiyacı vardı. Kabul ettiler.

*

Okul çocukları balinaya hayran olmuşlardı, Llinos'un da onun bir resmini yapması gerekiyordu. Bir maske yapmaya karar verdi. Elimde Rosslyn'in bana verdiği küçük bir boya seti vardı, renkleri bir şekilde karıştırdık. Şeklini ve yüz hatlarını çizdim. Örümcek ağı gibi kırışıklıkları olan gözleri çizmeyi seviyordum. Hepsini maviye boyayıp resmi tamamladık. Balinanın rengi koyu griydi, taşa benziyordu. Llinos'a hiçbir şey söylemedim, o da bundan memnun görünüyordu. Resmi aldı ve arkadaşı Tomos'a göstermek için koştu. Patikadan aşağı koşarken heyecandan nefes nefese kaldığını duyabiliyordum.

İskeleye gidip balık taşıyan kadınları izledim. Fırtınadan sonra fazla mesai yapıyorlardı. Bir tarafta Olwen'i gördüm, ellerine bakıyordu. Ana karaya gitmeyi düşündüm, belki başka bir yere, Paris ya da Londra'ya gitmemin ne kadar süreceğini ve ne kadara mal olacağını hesaplamaya çalıştım. Kadınların deniz kenarındaki bir tarlaya mısır ekmekten bahsettiklerini duydum. Kokuya aldanan bir kedi ayaklarıma yaklaştı. Kucağıma atlayıp ıslak böğrünü göğsüme dayadı, ben de orada kalmasına izin verdim.

Edward akşam beni görmeye geldi. Beni rencide ettiklerinden endişeleniyordu. Öyle olmadığını söyledim.

"Senin hakkında yanlış bir fikre sahip olduğumu düşünmeni istemem, Manod," dedi.

"Düşünmüyorum," dedim.

"Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

Yakınıma geldi, yüzüme yaklaştı, sonra geri çekildi.

"Giydiğin beyaz elbiseyi beğendim," dedi uzaklaşırken. "Çok beğendim."

*

Yağmur yağıyordu, ben de yatağımda onu dinliyordum, uyanıktım. Bardaktan boşanırcasına yağıyordu.

Avludaki giderden şırıl şırıl akan yağmur, çatıdan da damlıyordu. Bu ses bana Rosslyn'in hâlâ adada olduğu zamanları hatırlattı; resim yapmak için koylara inerdik. Rosslyn'in bir Noel ona hediye gelen küçük bir boya

seti vardı. Kayalıklara bakar ve orada ne varsa resmederdik. Kızıl anemonları, yosunların ve yabani otların tüm yeşillerini, açık ve koyu kırmızıları. O kadar hareketsiz ve uzun süre otururduk ki su bize seslenmeye başlardı. Küçük yaratıklar suyun kenarından patırtılar, şıpırtılarla kayar ya da baloncuklar çıkarırdı. Bunu düşünerek uykuya daldım, uyandığımda yastığım soğuk ve hafif nemliydi.

Sonraki hafta boyunca her gece Edward'ı gördüm, Llinos uyuyana kadar bekledim ve sonra yatağımızdan sıvıştım.

Şapele doğru yürürken yamaçtaki koyunlar beni izliyordu. Evlerden birinde bir ışık gördüğümü, pencereye birinin geldiğini sandım. Kimse yoktu oysa. Deniz fısıldadı, sessizce yürümeme izin verdi. Aklıma annemin anlattığı, denizin taşa dönüştüğü bir hikâye geldi.

*

Edward'ın vücudu bir böceğinki gibi solgun ve yumruluydu. Şapelin ek binasında buluştuk, çünkü o ve Joan aynı odada uyuyorlardı. Yere bizim için yün bir battaniye ve iki çizgili yastık serdi. Ortalık ay ışığıyla aydınlanmıştı, tenimiz ekşi bir griydi. Edward'ın kasları vardı ama sıkı ve zayıftılar, karnı yuvarlaktı, ortası koyu renk kıllarla çizgi çizgiydi. Nasıl göründüğümü düşünmemeye çalıştım: Kirli, kuru topuklarım ve çelimsiz uzuvlarım.

*

"Ana karayı çok seversin," dedi daha sonra, dirseklerinin üzerinde doğrularak. "Bence orada gerçekten başarılı olacaksın."

Bu sık sık yaptığımız bir konuşmaydı. Bana oradaki hayatını anlatırdı. Teraslı bir evdeki küçük dairesini, sarı güller yetiştiren ev sahibesini. Çoğu sanatçı olan arkadaşlarını ve onun gibi akademisyen kardeşini. Birlikte geçirdiğimiz gecelerde ondan orada yediği şeyleri tarif etmesini istedim: Dondurma, biftek, tatlı ekmekler.

"Ben de sizinle gelebilirim, sen ve Joan'la."

"Bir arkadaşım var," dedi, "Paris'te. Plak yapıyor. Ona kayıtlarını dinletebileceğimi düşündüm."

"Üniversiteye giderim diye düşünmüştüm."

"Her şeyi yapabilirsin."

Döndü ve beni öptü, parmakları nazikçe omzumda gezindi.

*

Bana şapelin yanında hazırladığı karanlık odayı gösterdi. İçinden geçmemiz gereken kalın bir branda vardı.

İçeride, banyo ettiği fotoğraflar küçük bir oyukta sırayla asılmıştı. Nakışlarımdan birinin ve tanıdığım bir grup adalının fotoğrafını gördüm. Fotoğrafın arkasına kurşun kalemle yazılanları okudum: *Adalı bir aile piknik*

yapıyor. Fotoğraftaki hiç kimse akraba değildi. Ve biz asla dışarıda yemek yemezdik. Cadoc'un bir fotoğrafı: *Koyun yetiştiricisi ya da balina köpek balığı avcısı olmak için eğitim alan genç bir adalı.* Cadoc'un ailesi sığır besliyordu. Balina köpek balığı diye bir şey hiç duymamıştım.

Edward ana karada çektiği bazı fotoğrafları göstermek için beni karanlık odaya çağırdı. Oralarda da karaya vurmuş bir balina vardı. Balina bir kamyonun arkasındaki platformun üzerinde yatıyordu, kafasını dik tutan teller vardı ve ağzı açıktı. Gözünü dikmiş doğruca size bakıyordu ve küçük olmasına rağmen ışığı bir mermer gibi yakalıyordu. Etrafında bir kalabalık vardı; sol tarafta bir adam gülüyor, bir başkası sigara yakıyordu. Bir sürü şapka. Bir kadın küçük çocuğunu başının üstünde tutuyordu. Platformun üzerinde soluk mayolu ve inci kolyeli genç bir kadın elinde bir tabela tutuyor, yakışıklı bir adam da ayaklarının dibindeki zıpkını gösteriyordu. Balinanın ağzının içinde ipek gibi uzun saçaklar vardı.

Diğer fotoğraflarda kalabalığın konumu ve genç kadının işaretleri değişiyordu: Sırt yüzgeci, balina, üst çene, alt çene. Son fotoğrafta kamyonun arkasında bir römork görülüyordu. Yanına GOLIATH, BÜYÜK BALİNA yazılmıştı.

Edward arkamdan, "Bu beni oldukça hayal kırıklığına uğrattı," dedi. "Balina. Mavi olacağını düşünmüştüm. Aslında korkunç, soğuk bir griydi."

Parmaklarımı resimlerin üzerinde gezdirirken ellerini kalçalarıma koydu. Karnımda, bacaklarımın arasında gezindi.

İtiraz etmeyi düşündüm ama çok geçmeden teslim oldum. Onun gibi biri tarafından arzulanmak iyi hissettiriyordu.

*

Çabucak uykuya daldı, rüya görürken nefesinin yavaşladığını hissettim. Bu kıyıya vuran balinayı ve fotoğraflardaki balinayı düşündüm, hiç birbirlerini görüp görmediklerini merak ettim. Rahibe Mary'nin okulda bize anlattığı kıtaların etrafında birlikte yüzdüklerini, denizin tünellerinde birbirlerine yol gösterdiklerini hayal ettim.

SJCEG Disk 16.

Babamın anlattığına göre, o çocukken bu adaya bağlı bir adacık varmış. Arkadaşlarıyla oraya gidip oynarlarmış. Çok küçük bir şeymiş, üzerinde on kadar kişinin durabileceği kadar yer varmış ve sadece gelgitte ortaya çıkıyormuş. Babamın bu adayla ilgili pek çok anısı var; diğer çocuklarla birlikte dalgıç kuşların balık getirmesini izler, bazen de denizin dibindeki ahtapotlara bakarlarmış. Artık o adayı göremezsiniz. Babam sudaki bir şeyin onu yuttuğunu söylemişti.

Kötü bir ruh gibi mi?

Evet, annem de öyle dedi.

Kötü ruhlara inanır mı?

Balıkçı teknelerini deviren ve ıstakoz sepetlerini boşaltan bir ruh olduğunu söylüyor. Bazı insanlar da bir tekneye şeytanın dokunabileceğini ve yeniden denize açılabilmesi için bir rahip tarafından kutsal suyla kutsanması gerektiğini söylüyor.

Bir rahibimiz yok, bir papazımız var.

Gerçek bu, size doğruyu söylüyorum. Babam bir keresinde ana karada, orada doğduğunu söyleyen bir kadınla konuşmuş. Rıhtım kenarında bir barda oturuyorlarmış. Babam onu dinlerken birden kadın ortadan kaybolmuş. Etrafa sormuş ama kimse onu tanımıyormuş. Onu gören bile olmamış.

İnanması zor.

İnanmak gerekir. İnanmak zorundasın, görüyorsun. Neden yalan söyleyeyim? İnanmak zorundasın.

17.11.38 tarihinde Pen Craig'de (Kaya Tepesi) ikâmet eden M. Brith'ten (d. 1919) derlenmiştir. Kayıttaki diğer ses M. Llan'a ait. Aile hikâyesi.

Eve sabah döndüğümde, basamakta bir mektup beni bekliyordu. El yazısını, mavi dolma kalem mürekkebini tanıdım. Llew'den geliyordu. Annesine göndermiş, o da buraya getirmiş olmalıydı. Kapıya yaslanıp mektubu açtım. Anlaşılan annesi ona İngiliz araştırmacılardan bahsetmişti.

Ana karadayken seni sık sık düşündüm. Fabrika beklediğim kadar kolay değil. Burada iş var ama işe ihtiyacı olan insan da çok. Her sabah fabrikanın önünde kuyruğa giriyoruz ve bize bir vardiya da olsa iş verilmesini umuyoruz. Ben ve diğerleri. İçlerinden biri şarkı söylüyor, bu şekilde para topluyor. Bana seni hatırlatıyor.

İngiliz ziyaretçilerle mi çalışıyorsun? Nasıl insanlar? Annem çok kibar ama tuhaf olduklarını ve adamın ellerinin çocuk gibi pürüzsüz olduğunu söylüyor. Llinos nasıl?

Adayı özlüyorum. Baharda evimin önündeki kuyunun karidesle dolduğunu hatırlıyor musun? Sana onları gös-

terirdim hep, güdük, yarı gelişmiş uzuvlarını. Su çekerken onları ayıklamak zorunda kalırdık. Kaçırdıklarımız olabilir diye, onlara karşı bir çeşit elek oluşturmak için çayını her zaman dişlerini birleştirerek içerdin. O günleri çok özlüyorum.

Sana orduya katılmaya karar verdiğimi söylemek için yazıyorum. İş bulmak çok zor ve bu adada yaşamaya dayanamıyorum. Çok yakında savaş çıkacak gibi görünüyor. Orduya yazıldığımda bir fotoğrafımı çektiler; bana çikolata, pusula ve bir de Stanley marka bir maket bıçağı verdiler. Askerlik fotoğrafımı ve bana verilen yedek pusulayı zarfa koydum. Hoşuna gidebileceğini düşündüm. Kışlamın tam olarak Gül Kulübesi'nin doğusunda olduğunu hesapladım.

Eğer cevap yazmak istersen zarfın arkasındaki adrese yazabilirsin.

Sonra, dolma kalem yerine kurşun kalemle aceleyle,

Lütfen cevap yaz.

Llew'in fotoğrafı çok güzeldi. Cildi berrak, saçları çok düzgündü. Gülümsemiyordu. Pusulayı çıkardım ve ibrenin titremesini izledim.

Giysilerimi farklı şekilde giymeye ve onlara yeni gözlerle bakmaya başladım. Paris'te Edward'ın arkadaşı için şarkı söylerken giyeceğim kıyafeti planladım. İyi giysilerimi, ipek ya da kadife olanları ayırdım. Çoğu gün aynı tuniği giyiyordum, –yırtık pırtıktı, belimde düğümleniyordu. Geri kalanların ana karaya vardığımda giymek üzere bavulumda temiz kalmasını istiyordum. Llinos büyüdükçe giymesi için kafamda etekler ve bluzlar ayırmıştım.

O sabah Joan kulübemizin kapısını çaldı. Elinde Edward'ın fotoğraf makinesi vardı, içerinin fotoğraflarını çekmek istiyordu. Onu beklemiyordum ve evi de toplamamıştım. Israrla fırtına başlamadan önce bana haber verdiğini söyledi.

O kapının ve bahçenin fotoğraflarını çekerken ben de eski tabaklarımızı ve kirli giysilerimizi bulabildiğim yerlere sakladım. Dolaplara, yatağın altına. Lekeli masa örtüsünü pencereden dışarı attım ve altındaki pırıl pırıl ahşabı ortaya çıkardım. Üzerimde hâlâ geceliğim vardı. Hızla üstümü değiştirdim, bir gün önce giyip çıkardığım, sandalyenin arkasında asılı elbisemi giydim.

Joan sessizdi, ben de onu bir gölge gibi takip ediyordum. Evi onun gördüğü gibi görmeye çalıştım. Tüm kış yetmesi için yaptığımız konserveler ve kavanozlar. Kancalara asılmış otlar. Eski battaniyeler, yorganlar. Llinos'un yıpranmış ve kapının yanına terk edilmiş kilise ayakkabıları.

"Beni takip etmene gerek yok," dedi Joan. "Bu kabalık sayılır."

"Özür dilerim. Öyle mi? Kabalık mı?"

Ters ters gülümseyip odadan çıktı. İç çekişini ve kameranın klik sesini duydum.

O meşgulken ben de masanın üzerine bir manzara resmi yerleştirdim. Hiç kullanmadığımız bir dantel parçasını alıp masa örtüsü olarak serdim. Pirinç bir şamdan, iki yeni mum. Şekerlik. Parlayana kadar elbiseme sürttüğüm bir kaşık. Joan tekrar ortaya çıktığında, sonucu ona gösterdim.

"Bizi etkilemek için çok uğraşıyorsun, Manod."

Noel pastası yapıyorduk. Llinos kurutulmuş meyveleri eliyor, saplarındaki sert parçaları ayıklıyordu. Ben şeker tartıyordum. Narin taneler masaya saçıldılar. Llinos onları parmağıyla bastırarak topluyor ve kâseye geri koyuyordu. Kendini kaptırmıştı. Uzun süre onu izleyebilirim diye düşündüm.

Joan ve Edward'la ana karaya gideceğimi söylediğimde sadece başını salladı. Ne zaman diye sordu, emin olmadığımı söyledim. Muhtemelen ilkbaharda, Noel geçtikten sonra. Parmağıyla şekeri silmeye devam etti, taneleri ışığa tuttu.

"Edward'ı bahçede gördüm," dedi Llinos. "Birkaç kez. Evin fotoğraflarını çekiyordu."

Bana bundan bahsetmemişti. Sessizlik içinde kâseye tereyağı koyduk. Bahçeden bir uğultu geldi.

Llinos başını kaldırmadan, "Küçük bir baykuş," dedi.

Buğulanmış pencereye yöneldim. Llinos'un bedeni arkamdaydı, hissettim.

"Uğurlu," dedi. "İyi şans getirir."

Aradan birkaç gün geçti. Joan ya da Edward'dan ses çıkmadı. Şapele gittim, kapılar kilitliydi. Kapının açılmasını beklerken şapelin ilanlarını, camın arkasında büyüyen yosunları inceliyordum. Sonunda eve döndüm.

Peder Jones her gün sahile indiklerini söyledi. Tepeden kumun ayak izleriyle dolu olduğunu görebiliyordum. Nihayet onları gördüğüm gün, Edward'ın kovaladığı bir grup çocuk sahilin bir ucundan koşarak geldi. Çığlık atıyorlardı, oynuyorlardı. Çocukların Edward'ın kamerasından korktuklarını biliyordum, Llinos anlatmıştı. O da sevmemişti; bir kedinin göz bebeğine benzediğini söylemişti.

Kıyıya vardığımda Edward çocuklarla oturuyordu. Ona Galce hayvan isimlerini öğretiyorlardı; kedi, köpek, koyun, kuş, fare. İçlerinden biri Edward'ın kolunu çekiştirerek hastalıkları anlatan başka sözcükler bağırıyordu; grip, öksürük, ateş diye.

Yanlarına varmadan önce döndü ve beni gördü. El salladım. Başını salladı ve çocuklara döndü. Domuz ne demek? diye sordu onlara, çenesini kaşıyarak. Büyük bir domuz mu? Çirkin mi? Sesi çocukların kahkahaları arasında kayboldu.

"Nasılsın?" diye sordum arkasından.

"Nasıl desem, git başımdan?"

Çocuklar kahkahalarla etrafına üşüştüler.

"Sadece şaka yapıyorum, Manod," dedi, bir an gözlerimin içine bakarak. "Ama burada birkaç şey öğreniyorum. Başka zaman konuşabilir miyiz?"

Başımı salladım. Cevap vermemi beklemedi.

*

Akşamları dikişlerime odaklanmaya çalışıyordum. Nakışlarımı özlüyor, Edward ve Joan'un onları ne zaman geri getireceklerini merak ediyordum. Parmaklarım huzursuzdu.

Annemin dua yastığını düşündüm ve iplikle bir ağaç halkası çizdim. Siyah dallar, ince, saç telleri gibi. Kuşlar işlemeye çalıştım ama renkler çok cafcaflı geldi. Joan'un ailesinin mülkünde gördüğünü anlattığı gelinciği çizmeye çalıştım ama hiç görmediğim için o da tuhaf, biçimsiz bacakları olan bir yılan gibi göründü. Yılgınlıkla nakışı yere düşürdüm ve Elis'in sıçramasına neden oldum. Dünyada görmediğim o kadar çok şey vardı ki.

Babamın gazetelerinden biri yanımdaki sandalyenin üzerindeydi, elime aldım. Sıra halinde yürüyen sert, karanlık adamların bir fotoğrafı ve çay fincanının bıraktığı iz. Edward'ın söylediği kelimeleri okudum: Faşistler, Kara Gömlekliler. Joan'un beni azarladığını düşündüm. Elis

kucağıma atlayıp çenesini boynuma dayadı. Omzumda kalp atışlarını hissettim, rahatça dinlenebileceği bir yer bulmuştu.

SJCEG Disk 19.

İskoçya'da bir denizciden dinlediğim bir hikâyeydi, buralardan birinden değil. Ama çocuklarım, yeğenlerim bu hikâyeye bayıldılar. Sanırım kendi çocuklarına da anlatacaklar. Çünkü ben onlara anlatıyorum. Pek çok farklı şekilde başlıyor. Bazen anneleri ya da ablaları ve abileri hakkında olduğunu ya da Noel'de geçtiğini söylüyorum. Ama esas hikâye hep aynı. Adamın biri bir akşam alacakaranlıkta sahilde dans eden bir peri çemberi görür. Periler onu fark edince hemen fok derilerini giyip suya koşarlar. Bir peri geride kalır, sanki bir şey arıyormuş gibi bir oraya bir buraya koşmaktadır. Adam ondan önce onun fok derisini bulur ve uzun otların arasına saklar.

Adam peri kızını kendisiyle evlenmeye ikna eder ve böylece peri kızı onun çocuklarını doğurur. Adam her seferinde onu sahildeki foklarla konuşmaya çalışırken ya da fok derisini ararken bulur ama sonunda pes eder. Bir yıl –bazen uzun bir kış otları öldürür, bazen sıcak bir yaz aynı şeyi yapar, bazen çocuklar sahilde saklam-

baç oynar– çocuklar fok derisini otların arasında bulur, saklamak istedikleri için de eve getirirler.

Anneleri hiç tereddüt etmeden deriyi alır ve ortadan kaybolur. Adam onu sahilde buruşuk bir yığın halinde duran kıyafetlerinin üzerine basıp eski derisine kavuşurken bulur. Kadın suya dalar ve bir daha onu gören olmaz. Çocuklara ne olur? O kadarını asla öğrenemedim.

28.11.38 tarihinde Y Tyddyn Bach'tan (Küçük Çiftlik) P. Howell'dan (Emekli Fener Bekçisi, d. 1850) derlenmiştir. Halk masalı örneği.

Joan ve Edward'ı sahilde, denizdeki bir balıkçının fotoğraflarını çekerken buldum. Onu sahile yakın bir yerde, kayalıkların dibindeki sığ suda konumlandırmışlardı. Normalde balıkçılar adanın etrafında denizin o kısmına girmeye cesaret edemezlerdi: Akıntılar orada toplanır ve kayalara çarpmanıza neden olabilirdi. Sudaki adam John'du. Siyah saçları, siyah gözleri ve siyah sakalı vardı. Bir keresinde bana denizde yaptırdığı, bacağının arkasında yüzen bir denizkızı dövmesini göstermişti. Giysileri sırılsıklamdı, kalçalarına çarpan dalgalara karşı duruyordu.

"Hamle yapabilir misin?" diye bağırdı Joan sahilden. "Sanki çıplak ellerinle yakalıyormuşsun gibi?"

Edward'a ne yaptıklarını sordum.

"Hareketli fotoğraflar çekmek istedik. Balıkçılara nasıl balık tuttuklarını göstermek için. Ama ıslanır diye

fotoğraf makinesiyle tekneye binmek istemedim. Bu yüzden sadece bir örnek çekiyoruz."

"Ama biz böyle balık tutmuyoruz."

"Bunu biliyorum Manod. Nasıl balık tuttuğunuzu anlatacağız, bu resim sadece bir örnek. Başlığa bir şeyler yazacağız..."

"Yazmana yardım edebilirim."

Yüzünden bir şey geçti. Okuyamadığım bir düşünce.

"Elbette," dedi.

Joan ona sesleniyordu. Döndü ve orada olduğumu görünce beni de çağırdı.

"Manod," dedi parmaklarını burnunun üzerine koyup. "Ona ne istediğimizi açıklayabilir misin? Sadece kafeslerden birini elleriyle yukarı çekmesini ve kameraya göstermesini istiyorum."

Zavallı John koca dalga omuzlarını döverken perişan görünüyordu. Dalga, vücudunun etrafında suyun yüzeyine köpük köpük yayıldı. Ona ne vadettiklerini merak ettim. Seslenip ne yapması gerektiğini Galce anlattım. Bana omuz silkti. Ona ne kadar ödediklerini sordum. Para vermediklerini söyledi. Birkaç bozukluk verebileceğimi söyledim ona.

Sonunda John yan döndü, ellerini suya soktu. Eğildi ve yaklaşan bir dalganın altında kayboldu. Nefesimi tuttum. Joan sessizce bir şeyler mırıldandı. Edward

kamerayla ilerledi. John elinde ıstakoz kafesiyle ortaya çıktığında, kafesi başının üstünden havaya fırlattı. Kameranın deklanşörünün patladığını duydum, Joan bağırdı, *Dur! Tut şunu!* Bir başka dalga onu alıp ayaklarını yerden kesene kadar John'un göğsünden sular aktı. Tüm bu kargaşa içinde ıstakozun kaçmayı başarıp başaramadığını merak ettim.

Joan eşarbındaki suları sıkarak ek binaya girdi. Kapıyı arkamızdan kapattım.

"Sırılsıklam oldum," dedi Joan huysuzca.

Saçlarının dipleri kararmıştı. O masaya oturdu, ben de karşısına. Yazmaya başlayabilmem için bana bir kâğıt ve kalem uzattı. Altın çerçeveli gözlüklerini burnuna yerleştirdi ve Edward'ın fotoğraflarından bazılarının arkasına notlar aldı. Normalde işe başlamadan önce bir süre konuşurduk.

"Burada yaşadığın için seni kıskanıyorum, Manod," dedi başını kaldırmadan.

Başka bir fotoğraf aldı, incelemeye koyuldu.

"Böyle çok az yer kaldı. Bunun değerini bildiğinden emin değilim."

Yazmaya geri döndü. Parmaklarımı yokladım, kopmak üzere olan bir tırnak buldum. Ruh halindeki değişikliği anlamaya çalıştım. Joan hâlâ onu izlediğimi fark edince başını kaldırıp bana baktı.

"Neden John'un suya girmesini istedin?" diye sordum.

"Ne demek istiyorsun?"

"Bugün çok dalgalıydı."

"O bir balıkçı."

"Biz yüzmeyi öğrenmiyoruz, olması gerektiği gibi değil. Bunu sana söylemiştim. Deniz çok tehlikeli, bir anlamı yok..."

"Peki, ona bir zarar gelmedi, değil mi?"

"Gelebilirdi."

Joan sertçe karalayarak notlarını tamamladı. Bir cümlenin sonunu şiddetli bir yumrukla noktaladı.

"Söylemek istediğin bir şey varsa Manod, söyleyebilirsin."

"Bence tehlikeliydi. Ve sen bunu sadece bencilce nedenlerle, kitabını daha heyecanlı kılmak için yaptın."

"Bence sen safsın. Çok gençsin, burada çok korunaklısın ve dünyanın nasıl işlediğini bilmiyorsun."

Sesi keskindi. İçini çekti, gözlüklerini çıkardı. Tırnağımı koparınca başparmağımın kenarında bir kan damlası belirdiğini hissettim.

"Bunu ortaya çıkarabilirim. Edward'ın bazı kıyafetlerinde ruj izleri gördüm. Mercan renginde, sana verdiğim gibi."

Hiçbir şey söylemedim.

"Dikkatli olmalısın, Manod. Erkekleri bu şekilde kovalamak..."

"Seni neden ilgilendirdiğini anlamıyorum."

"*Patronunla* yatmak. Sana bir fırsat verdik. Sen de bunu heba ettin."

Utancın sıcak ve yakıcı bir dalga halinde üzerime çöktüğünü hissettim.

"Edward senin bir faşist olduğunu söylüyor," dedim. "Bu doğru mu?"

Bir an birbirimize baktık.

"Gazetede onlar hakkında bir şeyler okudum."

"Ve sanırım sen de Edward'la aynı fikirdesin, bunların saçmalık olduğu konusunda."

"Dünyanın nasıl işlediğini bilmek zor," dedim. "Bu kadar uzağındayken hem de."

Joan ellerini yüzünde gezdirdi. Gözlerinin dolduğunu görünce şaşırdım. Kirpikleri koyu renkliydi, inceydi. Geldiğinden daha yaşlı göründüğünü, havanın cildinin yer yer kuru lekeler bıraktığını fark ettim.

"Evet," dedi. "Elbette... Sanırım her şeyden çok Edward'a kızgınım."

Ellerime baktı ama elini uzatmadı. Kalemini aldı, onunla oynadı. Siyah mürekkep bluzuna sıçradı.

"Sadece kitabın mükemmel olmasını istiyorum," dedi. "Adanın duygusunu yakalayamazsak, o zaman..."

Sözünü yarıda kesti.

"O ada kafanın içinde. Öyle bir ada olduğunu sanmıyorum," dedim.

Başını kaldırıp bana baktı, dolma kalemi sayfanın üzerinde koyu mürekkepten bir çember çiziyordu. Yüz hatlarında bir öfke parıltısı gördüğümü sandım.

"Evine git, Manod," dedi sessizce, gözlerimin içine bakmadan. "Kovuldun."

"Ben evimdeyim," dedim duygusuzca.

Dışarıda bir grup çocuk sahile doğru ilerliyordu. İçlerinden biri kâğıttan bir balina maskesi yapmıştı, dişli sırıtışını kapatmak için de bir kapak.

Llinos'un yıkanmasına yardım ettim. Pembe yüzü ay gibi yuvarlaktı. Ona Cadoc'un hâlâ onu rahatsız edip etmediğini sordum ama cevap vermedi. Elleriyle vücudunu kapattı.

"Bana bakma lütfen," dedi.

Suya girme sırası bana geldiğinde kollarım, gövdem ve boynum kırmızı yaralarla kaplanana kadar uzun uzun fırçayla kendimi ovdum. Sonra nefesimi tuttum ve başımı suyun altına soktum. Kulaklarımda garip bir çınlama. Jölemsi pembe bir kütleye dönüştüğümü, sonra tekrar bütünleştiğimi hayal ettim. Bir balina olduğumu ve yerin altında kaybolduğumu.

Leah gaz lambasının turuncu ışığında, ayaklarının arasındaki çuvaldan tahta küreklere yün taşıdı. Yünü fırçalayarak uzun şeritler yaptı, ben de onları alıp incelterek iplik haline getirdim.

Radyosu teklemeye başlayınca benden kapatmamı istedi. Kıpırdamadan oturdu ve arazisini satmayı düşündüğünü söyledi.

"Neden?"

"Herkes neden yapıyorsa."

"Paraya mı ihtiyacın var?"

"Dafydd taşınmak istiyor. Ancak aradaki kardeşi çiftliğinin bir kısmını teklif etti. Keçileri tekneyle götürebileceğimizi ve birinin bizden Meg'i alacağını söyledi, muhtemelen Merionn."

Derin bir iç çekti.

"Çatı paramparça, dökülüyor."

Sanki bir işaret gibi, çatıdan upuzun bir su damlası süzüldü. Su, duvar kâğıdının rengini çoktan uğursuz bir sarıya dönüştürdüğü oyuğa doğru aktı.

Leah'ya İngiliz çifti görüp görmediğini sordum. Joan o günden beri benimle konuşmamıştı. Edward'la masanın üzerine benim için çeviriler bırakmışlardı. Onu camda görünce el salladım ama o arkasını döndü.

"Bir doktora ihtiyacım var," diye mırıldandı Leah. "Parmaklarım..."

Ellerini ovuştururken ona baktım, gözlerini acıyla kapatmıştı. Şişmiş gibi görünüyorlardı. Ellerimdeki yün rutubetliydi, parmaklarımı yünün altında uzattım. Çoban köpeği Meg, çürük kokusuyla yanımıza sokuldu ve ıslak burnunu bileğime dayadı.

*

O akşam ev halkı uyuyordu, ben de Llinos'la ortak odamıza gittim. Bir şarkının çevirisini bitirdim, Llinos'un karalamalarımın sesinden uyanmaması için yavaşça yazıyordum. Şarkı, fırtınada deniz fenerine hizmet etmek için ona ulaşan bir tekne hakkındaydı. Notalar dalgaları taklit etmek için uzatılmıştı. Zalim rüzgârın üzerinde bir bağırış –sis borusu, adamların bağırışları. Son dizede, adamlar ana karaya dönmeye çalışır ve boğulurlar. Liman duvarında bir at bekler.

Kâğıdın arkasında Joan'un bazı notları vardı. Ben çeviri yaparken onun not aldığını fark etmemiştim. Öylesine okumaya başladım.

Her adalı bir bilgelik tohumu, toprakla bir yakınlık içerir. Sanki bedenin suyu, denizi yaratmak için içlerinden dökülmüştür, o kadar aşinadırlar denize. Deniz dulları, çocuksuz anneler, hepsi hüzünlerini siyah giysilerinde, tuzla aşınmış tenlerinde taşırlar. Deniz onların alaycı sevgilisidir ve yine de nakışlarda, yadigâr kalan balıkçılık aletlerinde, botlarda ve ceketlerde denizedir hürmet—

Tekrar tekrar okudum. Göğsüme bir ağrı girdi. Kimden bahsediyordu? Bu insanları tanımıyordum. Mektubu yırtıp ateşe attım. Top gibi kıvrıldım, battaniyeyi başıma çektim. Gözyaşlarım yünün altında yağlı, ekşi ter tadındaydı.

*

Kazağımı çıkardım ve geceliğimle pencerenin önünde durdum. Gözlerimi ovuşturdum, bitkindim ama uyumaya hazır değildim. İleride bir martı sürüsü çığlık çığlığaydı, pencere inliyordu. Ahşap çerçevenin arasından içeri sızan rüzgârla ürperdiğimi hissettim. Leah'nın evinde ellerinin sürekli hareket ettiğini, yünü çıkrığın etrafına sardığını, inceltiğini, şişmiş eklemlerini kesen ipliklere dönüştürdüğünü hayal ettim. Eklemleri taş gibi sertti. Meg boynu bükük onu izliyordu. Edward'ın adayı çizdiğini, her bir parçasını var etmeyi arzuladığını hayal

ettim. Beni, ellerimi, dudaklarımı çizdiğini. Aklıma üşüşenleri engellemek için gözlerimi kapattım. Orada ne kadar öylece kaldığımı bilmiyorum ama gözlerimi açtığımda avlu bir kenarından soluk bir ışıkla aydınlanmış, içim soğuktan uyuşmuştu.

Aralık

Aralık ayının başında bir şafak vakti, balinanın cesedini parçalamak için sahile adamlar geldi. Joan da onlarla birlikteydi, el kol hareketleri yapıyor, selamlaşıyor ve gülüyordu.

Uzaktan, yamaçların birinden izledim.

Adamlar aşağıdaki kumsalda metodik bir şekilde çalışıyorlardı. Liderleri olduğu anlaşılan birinin elinde bir pano vardı. Teknelerinin arkasına büyük bir yük gemisi çekilmişti. Deri ve yağ buraya atılıyordu.

Yarım mil öteden baltaların sallanışını ve balinanın vücudunu keserken çıkardıkları gürültüleri duyabiliyordum. Etrafa yayılan et ve ter kokusu, sabaha doğru koku hafiflemişti.

Ertesi gece Peder Jones bize olanları anlattı. Babam için viski getirmişti, Babam da onu içeri davet etti. Joan ya da Edward'dan haber alabilmek umuduyla kapının yanına

oturdum. Elis ellerimi yalıyor, beni rahatsız ediyordu. Onu bacaklarıma yaslayıp tuttum.

Adamlar Ulusal Kurtarma Konseyi'ndendi. Joan onları şapele davet etmişti. Balinanın bütün parçalarını büyük kovalar içinde taşımışlardı. Peder onlara çay ve ekmek ikram etmişti, onlar da sahile götürmüşlerdi; bir fincan hâlâ kayıptı. İsimlerini söylemeyi reddetseler de hepsinin zeki insanlar olduğunu söyledi. Balinanın çok faydalı olacağını söylediler: Yağı yakıt olarak, organları ve derisi de köpek maması ve gübre olarak. Peder, Savaşın eli kulağındaymış gibi konuşuyorsunuz, demiş.

Peder Jones iskeleti taşımak için yardıma ihtiyaçları olup olmadığını sormuştu. Balıkçıların teknelerine birer kemik koyabileceklerini ve konseyin teknesiyle açıkta buluşabileceklerini söylemişti. Güldüklerini söyledi. Bir adam şapkasını çıkarır gibi yapmış. Kemikler sizde kalsın, demiş.

Gece bir gemi geldi. Kimse görmemiş. Lukasz bize daha sonra anlattı. İrlanda'ya giden çocuklarla dolu bir gemi, ekmek ve biraz su almaları için planlanmış bir mola. O günden sonra karanlık sabahlarda dışarı baktığımda çocukların gözlerinin bir tilkininki gibi parladığını gördüğümü sandım ama bu sadece kayaların üzerinde yansıyan şafak ışığıydı. Llinos birkaç gün sonra sahilde üstünde RUTH STERN yazan bir etiket buldu. Ruth Stern İrlanda'ya gidiyordu ve üç yaşındaydı. Lukasz'a çocukların nasıl olduğunu sorunca sadece omuz silkti ve korkmuş göründüklerini söyledi.

Sabah her evin kapısına bir gazete çivilenmişti. Tomos'un elinde bir çanta dolusu kâğıt, bir çekiç ve bir kucak dolusu çikolata vardı. İlk sayfa, bir köşesinde resmî görünümlü bir işaret bulunan daktiloyla yazılmış bir mektuptu. Diğer sayfadaki tabloya bilgilerimizi yazmamız isteniyordu. Emirde, savaş durumunda her sivilin ulusal sicilinin tutulacağı yazıyordu. Dr. Joan Cable bu belgeleri dağıtmak ve tamamlandığında toplamakla görevlendirilmişti.

İsim, yaş, adres, meslek, sağlık durumu.

Babam kâğıdı uzun uzun inceledi. Bu kelime nedir, Manod? dedi bana dönerek, parmağı 'koordinasyon'un altında duruyordu. Birlikte çalışmak, bir şeyleri bir araya getirmek anlamına geliyor, dedim ona.

Her birimiz için bilgileri eksiksiz doldurmam gerekiyordu. Yalan söylemeyi, Babamın bir gözünün kör olduğunu ya da akciğerinin kötü olduğunu söylemeyi

düşündüm. Llinos'un yaşından daha küçük olduğunu. Dikkatim dağılmıştı. Gelecek üstüme üstüme dörtnala geliyor gibiydi. Mektupları çivilemekle neden benim değil de Tomos'un görevlendirildiğini merak ediyordum. "Mesleğime" karşı gelen o satırı boş bıraktım.

SJCEG Disk 22.

Evet, sevgili dostlar
İşte geliyoruz.
İzninizi istemeye
Şarkı söylemek için.

Eğer şarkı söyleyemezsek
O zaman bize şarkıyla anlatın
Nasıl gideceğimizi
Bu gece.

Rüzgârla mı ya da denizden mi
Kendi yolunu çiz,
Sana hoş geldin demeyeceğiz
Bu gece.

07.12.38 tarihinde Y Bwthyn Rhosyn'de (Gül Kulübesi) ikâmet eden G. Llan (d. 1898) ve M. Llan'dan (d. 1920) derlenmiştir. Âşık atışması, ülkenin güneyindeki Glamorganshire'da kaydedilen yorumuyla halk şarkısı.

Kilisenin önünde bir grup kadın ve erkek Joan'un etrafını sarmıştı. Joan neşeyle gülerek broşür dağıtıyordu. Llinos arkadaşlarına katılmak yerine bana yakın durdu. Ayakkabısıyla toprakta küçük daireler çiziyor ve boynundaki dantel yakayla oynuyordu. Kış ışığı berrak ve soğuktu, güneş soluk şeritler halinde dökülüyordu.

Birkaç adam bir koçu inceliyordu, buldog burunlu, siyah suratlı bir şey. Koyu renk giysileri hayvanın postundaki kuru otlarla kaplanmıştı, her biri bir parça koparıp yere atıyordu. Dai dişlerine bakmak için ağzını inceledi. Koç deliye döndü. Çenesini serbest bıraktığında hayvanın başını okşadı, gözlerinin arasındaki bukleleri düzeltti.

"Nasıl görünüyorum?" diye sordu Leah yeşil elbisesinin eteğini düzelterek. Başka bir iğne bulup onu tamir etmiştim.

Kadife kumaşla botlarındaki çamurların uyumunu görünce gülmemek için kendimi zor tuttum.

"Bu benim en iyi elbisem," dedi.

"Çok güzel görünüyorsun, Leah."

"Senin için bir elbisem var," dedi, "Mari Lwyd için. Merdivene bıraktım."

Ona teşekkür ettim. Llinos kalçama dayandı, ben de elimi onun yanağına koydum.

"Kaç yaşında dersin?" Adamlardan birinin koç hakkında soru sorduğunu duydum.

Koç başını geriye attı, adamlar da hayvanı sakinleştirmek için ellerini birleştirip sırtına bastırdılar. Koyunlarıyla ilgili sorunları atasözü gibi mırıldanıyorlardı: Sığır vebası, babezya, piyeten, sinek çarpması, sırık kurdu.

*

Kilisede ilahiler söyledik. Peder Jones ilk dizeleri söyledi, biz de takip ettik; sesimiz kelimelerle yükseliyordu. Şapel rutubet kokuyordu ve hepimiz titriyorduk. Babamın cebinde bir broşür gördüm, köşesinden çekip çıkardım.

"AYAĞA KALK BRİTANYA!" yazıyordu. Geri cebine koydum. Hissetmiş olacak ki bana döndü. Dişlerimi göstermeden gülümsedim. İlk defa saçlarının tepesinde nasıl açıldığını, pembe, yumuşak bir deri parçasının ortaya çıkardığını fark ettim.

Şarkılar etrafımı sarmaya devam ediyordu. Seslerimiz, baharda bazen ortaya çıkan ve geldikleri gibi hızla kaybolan sığırcık sürüleri gibi hep birlikte yükselip alçalıyor-

du. Edward'ın ön sırada şarkıları kaydettiğini gördüm. Makineyi tekmeleyip diski ikiye ayırmak istedim. Göz ucuyla Joan'un bana baktığını gördüğümü sandım ama bu bir ışık oyunu da olabilirdi.

*

Kilisenin dışında, Babamın diğer balıkçılarla birlikte durduğu yere doğru yürüdüm. Sigara içiyorlardı, biri beni görünce şapkasını çıkardı, daireler çizerek elinde evirdi. Ceketinin düğmesinde bir korsaj vardı, yarı ölü yalnız bir leylak çiçeği.

Edward diğer ada sakinleriyle konuşuyordu. Önce Olwen'la, sonra da küçük kız kardeşiyle uzun uzun konuştu. Olwen iyi görünüyordu, ama elbisesi göbeğini açıkta bırakıyordu. Lacivert bir elbise giymiş, üzerine desenli bir süveter geçirmişti. Kız kardeşiyse koyu sarı, kahverengi çiçekli bir elbise giymişti. Yüzü pespembeydi, saçları gümüş gibi parlıyordu. Kız kardeşi gülüp Edward'ın koluna dokundu.

"Ah!" dediğini duydum Edward'ın. "Elbiseni çok beğendim!"

"Üşümüyor musun, Manod?" dedi Babam, beni düşüncelerimden sıyırıp.

Başımı salladım. Yine de paltosunu üzerime sardı ve elini omzumdan çekmedi.

Mari Lwyd için hazırlıklar kasım ayının sonunda başlamıştı. Kazlar ve tavuklar kesilmiş, kır evlerinde dondurulmuştu. Şapelin arkasındaki barakalardan birinde, yıl boyunca saklandıkları sandıktan üç at kafatası çıkarılmıştı. Bir grup adam örümcek ağlarını ve üzerlerini kaplayan küçük böcekleri temizledi.

Farklı boyutlarda üç at kafatası vardı. Babam üçüncü atın ne zaman öldüğünü hatırlıyordu ama adadaki hiç kimse diğer ikisini hatırlayamıyordu. Üçüncü at, Babam benim yaşımdayken ölmüş olan bir çiftçiye aitti. Babam, karısının her gün siyah, kırmızı ve beyaz giydiğini, uzun geleneksel bir şapka taktığını anlatmıştı. Atın sahibinden sonra üzüntüden öldüğünü söylerdi Babam ama başka söylentiler de var. Atı, Birinci Dünya Savaşı'na götürülmesin diye çiftçinin büyük oğlunun öldürdüğü de söyleniyordu.

Kafatasları denizde yıkanmak üzere sahile taşınmıştı. Atları toplayan erkeklerin eşleri ve çocukları onları süs-

lüyor; yele gibi arkadan sarkıtılacak parlak renkli kumaşlardan metrelerce dikiyor, göz çukurlarına yerleştirmek için küçük çanlar boyuyorlardı. Eğer çan bulamazlarsa bazen onun yerine yumurta kullanırlardı.

Balinanın kafatasını sahilden almaya kimin karar verdiğini bilmiyordum. Bir gün şapelin arkasında belirdi, atların kafataslarının konulduğu kulübenin yanında; sanki toprağın yüzeyinden çıkmıştı da diğer yarısı hâlâ yüzüyordu.

Uyandığımda odam garip bir ışıkla yıkanıyordu. Pencereye gittim ve her şeyin ince, gümüş bir kırağıyla kaplandığını gördüm. Kış her zaman önce azar azar, sonra aniden gelirdi. Çarşaflarımız ve giysilerimiz salyangozlara aitmişçesine soğuk ve nemliydi.

Leah'nın kilisede bahsettiği elbiseyi buldum ve geceliğimin üzerine geçirdim. Ahududu rengi bir kadifeydi, fermuarını arkadan çekmek için kendimi zorlamam gerekti. Pencere camındaki yansımama takıldı gözüm; kambur durmuş, çimenlere karışmıştım. Fermuarı tuttura çekmeye çalışırken gecelik sıkıştı, ben de yırtıldığını duyana kadar çekiştirdim. Elbisenin geri kalanını dikkatlice çıkardım ve bir sandalyeye bıraktım. Üzerinde yumruk büyüklüğünde gizemli kahverengi bir leke vardı.

*

Pencerede bir tıkırtı duydum. Edward evin önünde duruyordu; şık, gri bir tüvit takım giymişti. Gözlükleri

ışıkta kehribar rengi parlıyordu. Şok olmuştum, göğüslerimi saklamak için kollarımı geceliğimin üzerine koydum. Ön kapıya gelmesini işaret ettim ama başını salladı.

Pencereyi açmaya çalıştım, açamadım. Soğuk, ahşabı çerçeveye sıkıştırmış olmalıydı. Bir süre menteşeleri çekiştirdim, gevşetmeye çalıştım, ta ki Edward'ın diğer taraftan beni izlediğini görüp utanana kadar.

"Benim için son bir kelime tercüme etmeni isteyebilir miyim? Gitmeden önce?" diye sordu camın arkasından. Sesi garip ve yapmacık geliyordu.

Ortasına bir şeyler yazdığı bir kâğıt parçasını cama doğru tuttu.

"Deniztarağı demek," dedim ona. "Özellikle ilkbaharda çıkan, genç olan. İki yaşından daha genç. Bazı insanlar toplamaya gittiklerinde onları geride bırakırlar, böylece ertesi yıl daha fazla üreyebilirler."

Titriyordum.

"Doğru," dedi Edward.

"Gitmeden önce derken ne demek istedin?"

"Joan sana söylemedi mi? Noel'de evde olmak istiyoruz. İki gün sonra."

"Mari Lwyd için kalmayacak mısınız?"

"Ana karadaki köylerden birinde izleyeceğiz. Abergele yakınlarında bir geçit töreni var."

Elini dalgın bir şekilde camın üzerine koydu, parmaklarını araladı. Ben de aynısını yapınca elini çekti.

"Sana kitabın bir kopyasını göndereceğim," dedi Edward.

"Seninle geleceğimi sanıyordum," diye cevap verdim.

"Ne?" Eliyle kulaklarını kapattı Edward. Soğuktan kıpkırmızı olmuştu.

Pencerenin pervazında arılar vardı, bazıları pörsümüş ve kurumuştu, diğerleriyse soğuktan uyuşmuş halde pencereyle çerçeve arasındaki çatlakta geziniyordu. Gri bir güve camın yarısında geziniyor, usulca cama vuruyordu.

Mideme bir taş oturmuş gibi hissettim. Dilimi ağzımın içinde dolaştırdım, dişlerimin keskin kenarlarını yokladım.

"Seninle geleceğimi sanıyordum," diye tekrarladım.

Edward beceriksizce güldü. Nefesi mükemmele yakın bir daire çizerek camı buğulandırdı.

"Ne zaman istersen gelebilirsin," dedi.

"Siz giderken demek istedim, sen ve Joan'la birlikte."

"Seni durduran bir şey yok."

"Yani seninle gelebilir miyim?"

Ellerini hışımla ceketinin ceplerine soktu.

Gözlerini yüzümde gezdiriyor, bir türlü odaklanamıyordu.

"Sanırım bizim gideceğimiz tekne oldukça küçük. Malzemelerimizi ve evraklarımızı da yanımıza alacağız. Aslında... –yani senin için daha rahat olabilir, eğer..."

Sanki birinin yaklaştığını duymuş gibi arkasını döndü. Soğuktan ya da utançtan yüzü kızarıyordu. Acaba rüya mı görüyorum diye düşündüm. Boğazım yandı. İçini çekti.

"Manod. Eğer seni inandırdıysam... Bazen kendimi kaptırıyorum. Niyetim..."

Hızla kapıya doğru yürüdüm ve sertçe çekip açtım, ama dışarıda durduğumda öfkem başka bir şeye dönüştü, söndü. Olay çıkarmanın bana ne yararı olacaktı? Joan benim vahşi olduğumu düşünecekti. Hatta bunu kitaba bile yazabilirlerdi. Elis'in evin arkasında havladığını duyuyor, turba ateşinin kokusunu alabiliyordum. Denizin çalkantısını, akıntıların yükselip alçaldığını duyabiliyordum.

"Joan'un çektiği fotoğrafını hatırlıyor musun?" diye sordu Edward bana doğru yürürken. Ellerimi tutacakmış gibi göründü ama onları iki yanında gevşekçe bıraktı. Adada geçirdiği aylardan sonra tüvit ceketinin artık ne kadar kirli göründüğünü düşündüm.

"Bunu kitaba adınla eklemek istediğimizi bilmek isteyeceğini düşündüm. Bizimle çalıştığın için bir teşekkür."

Kitaptaki resmimi hayal ettim: Beyaz elbisem ve kâğıttan buklelerim, oyuncak bir bebek gibi. John'un fotoğrafının yanında, denize batmış, yarı boğulmuş ve balıklara tutunmuş. Edward'ın beni izlediğini, cevabımı beklediğini hissettim. Tekrar pencereye baktım, içerisi kalın camın ardında yamulmuş gibi görünüyordu. Eskiden bir çerçevenin durduğu yerde şimdi soluk bir kare vardı.

"Nakışlarım nerede?"

"Nakışların mı?"

"Neredeler? Onları geri alabilir miyim?"

"Evet, Joan'da. Geri vermeyi unutmuş olmalı."

Dafydd'ın keçileri barınaklarına doğru güttüğünü, tepeden aşağıya inerken attıkları çığlıkları duyabiliyordum.

"Ayrılırken onları sana getirecek," dedi. "Eminim sana söylemek istemiştir."

Konuşmak için ağzımı açtım ama Edward hızlı adımlarla avludan çıkıp patikaya doğru yürümeye başlamıştı bile.

"Sekizde çıkıyoruz," diye bağırdı. "Güzel bir gün olacak."

Rüzgârın yuttuğu başka bir şey daha söyledi.

İçeri girdim ve kapının arkamdan kapanmasına izin verdim.

Sabah, Edward'ın ayrılacağını söylediği saatten çok önce, doğruca limana gittim. Ateşin başında Joan'un nakışları geri getirmesini bekledim. Kendimi uyanık tutmak için avcuma bir iğne batırdım. Onu görmek istiyordum. Gelmedi.

Soğuk bir sabahtı, hızlıca yürüdüm. Gökyüzü kararmaya başlamıştı. Bana büyük gelen kilise ayakkabılarımı giymiştim, loş ışıkta bile parıldayan sert bir deri.

İngiliz çiftin ayrılışını izlemek için büyük bir kalabalığın geleceğini düşünmüştüm ama sahil boştu. Babam kıyının ilerisinde, sezonun son balıklarını ana karada satmak üzere diğer balıkçılarla birlikte teknesini dolduruyordu. Bütün kürekli tekneler aynı görünüyordu: Koyu renkli ahşap ve soluk metal işçiliği, birbirlerine halatla bağlanmışlardı.

Peder Jones sahilde durmuş, siyah kapaklı İncil'iyle tembel tembel oynuyordu. Rüzgârın savurduğu kumlara

karşı ellerimi siper ederek hızla ona doğru yürüdüm. Seslendim. Edward ve Joan'u görmüş müydü? Beni gördüğüne şaşırmıştı.

"Sonraki bir tekneye mi biniyorlar?" diye sordum nefes nefese. "Herkes nerede?"

"Sonraki mi?" dedi. "Şafaktan hemen önce yola çıktılar. Hava bozarsa diye."

Suyun karşısını işaret etti. Deniz bana sakin göründü. Diğer balıkçılar ona sesleniyordu. Öksürdü ve onlara doğru yürümek üzere döndü. Ben de onu takip ettim. Ellerim titriyordu, onları ceketimin ceplerine soktum.

"Benim için bir şey bıraktılar mı?" Sesim sanki çok uzaktan geliyordu.

"Bıraktılarsa da bana söylemediler."

"Bazı nakışlarımı almışlardı. Joan'un onları geri getirmesi gerekiyordu."

Durdu, düşünüyordu, yer yer yıpranmış ceketinin manşetiyle oynuyordu.

"Odalarında hâlâ bazı kâğıtlar var. Orada bir şeyler olabilir."

Suratında bir acıma belirtisi aradım ama hiçbir şey bulamadım. Yürümeye devam etti, sonra aniden durdu ve döndü.

"Onlarda senin bir resmin var," dedi. "Seni karanlık odada gördüm."

İlk günkü fotoğraf. O ip parçasına tutturulmuş gümüşi kâğıtta yüzüm yavaş yavaş belirmişti.

*

Rüzgârın saçlarımı dudaklarıma doğru savurup yüzümü gizlediği kumsalın kıyısında durdum. Kış artık bizimleydi, erkeklerin çoğu üst üste iki kaban ve lastik çizme giyiyordu. Düğümlerle uğraşmadıkları zamanlarda avuçlarına üfleyerek birbirine sürtüp ısınmaya çalışıyorlardı. Balık kasalarını ve kovaları elden ele taşıyarak teknelere yüklüyorlardı. Üstlerinde aynı koyu renk kıyafetlerle uzaktan bakıldığında tek vücutmuş gibi birlikte hareket ediyorlardı.

Babam, Dai'yle teknesine tırmandı. Dai eğilip kalkarak büyük bir kovayla teknenin gövdesindeki suyu boşalttı. Dai'nin oğlu Jacob kıyıda bir kayıkta oturmuş, babasının çalışmasını izliyordu.

Babam beni fark edince el salladı. Başındaki şapka suya uçtu, fokun başı gibi suda süzüldü. Tekneler limanı yavaşça terk ediyordu ve arkalarında bıraktıkları dalgalar, beyaz bir dantel gibi ayaklarıma uzanıp çalkalanıyordu.

Odaları karanlıktı, perdeler çekiliydi. Aralarındaki boşluktan giren tek ışık hüzmesi etrafımda uçuşan toz

zerreciklerini aydınlatıyordu. Koyu ekose desenli yün battaniyelerle örtülü iki tek kişilik yatak vardı. Oda adadaki bütün odalar gibi kokuyordu: Saman, rutubet, hayvan.

Pencerenin yanındaki dolaptan başladım, her çekmeceye baktım. Gardıropları, sandığı, yatakların arasındaki küçük kabini aradım. Tekrar kontrol ettim, çekmeceleri tamamen çıkarıp ters çevirdim. Gardırop kapakları açıldı, boştu. Yatakların altında sadece Pederin kitaplarından oluşan bir yığın ve duvardan sökülmüş kara bir haç vardı. Panik parmaklarımı ele geçirmeye başlamıştı. Tekrar baktım, çekmeceler dağılmış, yatak örtüleri ters çevrilmişti. Nefes nefese kalmıştım. Peder Jones'un bahsettiği kâğıtlar yatağın başucundaki dolabın üzerindeydi. Onları kaldırdığımda, bir ucu yıpranmış, tanıdık kırmızı bir iplik yere düştü. Kulaklarım çınlıyordu. Nakışlarımın gittiğini biliyordum.

Kendimi oracığabıraktım, sırtımı yatağa dayadım. Kırmızı ipliği parmaklarımın arasında evirip çevirerek sakinleşmeye çalıştım. Kâğıtlar gözüme çarptı. Kabataslak notlar ve küçük çizimlerle kaplıydılar. Göz gezdirdim: Mezar taşlarının, tepelerin, hatta batı mağarasındaki beyaz yılan balığının çizimleri. Adımı gördüm, uyduruk bir isim gibiydi. Manod Llan. 30/01/20. Balıkçıların yüzlerini gördüm; sakallarını, şapkalarını, yüzlerini. Koşan çocuk figürleri, balık toplamak ve ağ onarmak

için eğilen kadınlar. Koyunlar, balık pazarına giden yollara dağılmıştı.

Bir sayfada sığ bir gelgit havuzunun durgun suyunda yürüyen bir kırlangıç gördüm. Joan'un özenli el yazısıyla 'fırtına' ve 'ölüm' kelimeleri yazılmıştı. Sayfaları karıştırırken hiç fotoğraf olmadığını fark ettim, bu da Joan'un ilk gün çekilen fotoğrafımı aldığı anlamına geliyordu. Sayfayı tekrar çevirdiğimde daha uzun notların olduğu bir sayfa buldum. Edward'ın el yazısı.

Doğayla yakın temas, çok az şehirlinin bildiği bir mutluluk getiriyor –maddi varlıklara karşı ilgisizlikle birlikte. Geceyi asistanımın ailesiyle geçirdim. Baba bir kıyı balıkçısı, kırk yaşlarında ve bir seksen boylarında bir adam. İki kızı var, biri yardımcım, diğeri de küçük bir çocuk. Büyük kızın on sekiz yaşında, evlenmemiş, deneyimsiz ama olgun olduğu söyleniyor. Muhtemelen adalı bir adamla evlendirilecek. Çocuk, ekmek ve balıkla beslendiği için göbekli; dişlerinin uçları kırılmış. Anneden hiç bahsedilmiyor.

Altında mürekkep lekesi, bir balinanın kuyruğunun yankısı.

Uzun zaman sonra ilk kez annemizi buldukları günü düşündüm. Lukasz bir akşam deniz fenerinden gelmiş ve kapıyı çalmıştı. Onu içeri davet ettim. Yıkanmamış tencere ve tabakların, üzerlerindeki yenmemiş yemeklerin önünde durmaya çalıştım. Babama bakmadı. Bize telgrafı verdi ve gitti.

Annemiz ana kara kıyısında, yaklaşık yirmi mil uzaklıktaki bir sahilde, kaya havuzlarının arasında bulunmuştu. Onu fosil arayan iki varlıklı kadın bulmuştu.

Ertesi hafta onu görmeye gittik. Yolculuğun gelgitler arasında sorunsuz geçtiğini hatırlıyorum. Llinos cebinde bir şeylerle oynuyordu ve ben onların beyazlığını görüp ne olduklarını anlayınca cebinden alıp suya attım. Kenardan sarkıp batışlarını izledi.

Llinos dışarıda, bir sekreterin ofisinde bekledi. Sekreter ona duvardaki bir tabloyu gösterdi; beyaz atlar gece vakti

bir tarladaydı ve ona yaldızlı kâğıtlara sarılmış kahveli küçük şekerlemeler verdi.

Babam ve ben morga gittik, annem gümüş bir masa üzerinde önümüze getirildi. Beyaz önlüklü bir adam çarşafı çekti. Elini tuttum, soğuktu. Ağzından çıkan küçük bir iplik gördüm. O benim annem değildi ama annemin bir hayaliydi. Kolunun derisi gümüş renginde-ydi, yarısı balıktı ve bacakları birbirine kaynaşmış bir kütük gibi görünüyordu.

Kart oyununda tekneden atlayan denizciyi hatırladım. Acaba annem de mi böyle hissetmişti.

Llinos uyuyamaz oldu. Karnı ağrıyordu, yataktan kalktığında geceliği kan içindeydi.

"Hasta mıyım?" diye sordu bana, endişeyle parlayan gözlerle.

"Hayır," diye cevap verdim.

Onu mutfağa götürdüm ve dışarıdan teneke küveti getirdim. Ateş yakıp Babamı uyandırmak istemediğim için soğuk su getirdim. Ona kendini nasıl temizleyeceğini gösterdim ve geceliğini bir kova soğuk suya bastırdım. Gece yarısı olmuştu, Elis bile uyuyordu. Bu sanki bizim sırrımız gibiydi. Küvetin içine çömelip yıkanırken bana yaslandı, elleri tenimde sıcacıktı.

Yatakta onun arkasına geçip ellerimi kalçalarına doladım. Ellerimin sıcaklığının ve baskısının ağrılarına iyi geleceğini düşündüm. Ay dolunaydı, duvara ışık saçıyordu. Parmaklarıyla bir kuş yaptı ve elini uzatarak odanın diğer tarafındaki gölgeyi gösterdi.

"Bana İngiltere'den bir şey getirecek misin?" diye sordu sessizce, başını yastığın üzerinde yeni bir yere koyarken.

Ona gitmeyeceğimi, Edward ve Joan'ın gittiğini söylemek zorunda kalacağımı düşünmemiştim.

"Elbette," diye yalan söyledim. Llinos içini çekti.

"İngilizce alıştırmalarımı yapacağım. Sonra seni ziyaret edebilirim."

Parmaklarını benimkilerin arasına soktu ve elimi tuttu. Sımsıkı tutuyordu, parmaklarımı zorlarcasına büktü ama kıpırdamadım. Uyandığımda Llinos'un sırtı terden sırılsıklamdı, kısa saçları ensesinde mükemmel bir halka oluşturacak şekilde kıvrılmıştı.

Mari Lwyd'de pişirmek için Babamın ıstakozlarından iki tane seçtim. Ters çevirip yumurtaları var mı diye kontrol ettim. Dışarıda oldukları için buz gibiydiler ve yavaş hareket ediyorlardı. Bıçağı Babamın gösterdiği gibi gözlerinin arasına yerleştirip hızla bastırdım.

Önce gövdeyi açtım, her birini parlayan iç organlarına, yeşil ciğerlerine kadar soydum. Kokusu tanıdıktı, ellerime sinmişti.

Tereyağını erittim, otları ekledim. Bağırsakları Elis'e verdim.

Gövdeler tabağın üzerinde birbirlerine doğru kıvrıldı. Llinos'u yemek için aşağı çağırdım. Istakozların birbirine bakan iki surata benzediğini söyledi. Pencereler buhardan bembeyaz olmuştu, Llinos isimlerimizi cama yazıyordu düzgün bir sıra halinde. İlk kez onu bu kadar rahat yazı yazarken görüyordum.

Annemin giydiği bir elbiseyi hatırlıyorum, sarıydı ve üzerinde küçük beyaz çiçekler vardı. Bahçede bebek Llinos'u kucağına alıp bize şarkı söylediğini hatırlıyorum. Ben merdivende oturuyor olmalıydım. Annem dönerken etekleri mükemmel bir daire çizerdi.

Mari Lwyd gününde gökyüzü pembe, hava nemli ve beklenmedik derecede sıcaktı, bir ağzın içi gibi. Güneş batınca elbisemi değiştirdim ve Llinos'un giyinmesine yardım ettim. Kolunu elbisenin içine soktum ve ne kadar uzun olduğunu fark ettim, neredeyse benim boyumdaydı. Parmağını alnındaki üç kırmızı beneğin üzerinde gezdirdim. Onu önümdeki sandalyeye oturttum ve karışık saçlarını tarayarak her bir düğümü çözdüm. Llinos'un saçları asla dümdüz olmayacaktı, yine de iki yana ayırıp sıkıca örmek için olduğu kadar düzleştirdim, uçlarını da yeşil kurdeleyle bağladım. Elbisesi siyahtı ve kumaşında nemden kaynaklanan beyaz lekeler vardı.

Hava kararınca Mari Lwyd'in bize ulaşmasını bekledik. Ev gıcırdıyordu ve uzaktan denizin gürültüsünü duyabiliyorduk. Llinos önce alayı gördü; uzun sırıklar üstünde atların kafataslarını taşıyan, parlak yeleleri sarkan, mumlarının turuncu ışığıyla tepeden görünen adamlar.

"Babam da onlarla," dedi Llinos heyecanla. "Onlara liderlik ediyor!"

Ne olduğunu anlayamadığım bir şey vardı arkalarında.

Kapıya üç kez vurdular.

*

Tören alayı sağlığınıza kadeh kaldırmak için kapınıza geldiğinde, onlara yiyecek ikram etmek gelenekti. Bazen içeri gelip bizimle yemek yerlerdi. Llinos'a Mari için sakladığım ekmek ve birayı getirmesini söyledim. Babamın omuzlarını, atın kafatasının altındaki soluk sakalını ve altın sırma yelesini görünce kahkahalarla güldü. Malzemeyi Leah'nın perdelerinden tanıdım.

"Teşekkür ederim genç bayan," dedi Baba-at, başını aşağı yukarı sallayarak.

Yiyecekler alaydaki kadın ve erkekler arasında dolaştırıldı, sonra sıkılmış görünen Tomos tarafından itilen arkadaki el arabasına götürüldü. Diğer iki at kafatası da kapıya geldi ve Llinos onların çıplak burunlarını okşadı. Çarşafların altında kimlerin olduğunu anlayamadım. Gelenek olduğu üzere bize bilmeceler sordular, biz de

cevaplamaya çalıştık. Llinos kafataslarının kulaklarına fısıldadı ve onları yanaklarından öptü, onlar da ona bir küp şeker verdiler.

Babam kolumu kavradığında onları izlemeye dalmıştım. Kafatasını başından kaldırdı.

"Bir sürprizimiz var," dedi.

Alayın sonunu görmeden önce Babamın yüzünü gördüm.

Yüzü ışıldıyordu. Gençleşmişti sanki, çocukken nasıl göründüğü gözümün önüne geldi.

Balinanın kafatasını altı adam omuzlarında taşıyordu. Adadaki bazı yaşlı kadınlar Mari Lwyd'de ölülerin bir geceliğine geri döndüğünü söylüyor. Onları atlar getirirmiş. Rhiannon gri kısrağıyla. Kafatasları size bilmeceler sorar ve siz de onlara çözemeyeceği bir bilmece sorarsanız ölümü kandırıp onu alt edersiniz, onu kandırırsınız. Balinanın kulağına bir şeyler fısıldadım, böylece iki yandaki adamlar duyamayacaktı. Annemin her zaman söylediği bir şey. Balina kafatası iki kez onayladı ve sonra başını iki yana sallamaya başladı. Etrafımdaki insanlar neşeyle haykırdılar.

Birden annemin yüzünü hatırladım, suyun üstünde parlayan bir ışık gibi.

Uyumadım. Odadaki ışığın değişmesini izledim, Mari Lwyd alayının seslerinin dinmesini bekledim. Ellerimin plansızca bir şeyler dikmesine izin verdim. Kucağımda mavi gözlerini bana dikmiş boynunda pembe kurdelesiyle bir karabatak buluverdim. Minik sonbahar yaprakları. Midye kabuklarından bir kenarlık. Şafak vakti keçilerin amaçsızca ağladığını duydum ve paltomu giydim.

Kayalıklara tırmanırken güneşin, suyun üzerinde kar gibi belirişini izledim. Eski bir koyun kafatasını taşıyan bir çit direğinin yanından geçtim, yaşlılıktan ve güneşe maruz kaldığından sararmıştı. Yeşil bir tırtıl burnunda geziniyordu. Tırtılın ön ayakları şaha kalkmış, bir o yana bir bu yana sallanıyordu. Llinos'un küçüklüğünü, böceklerle iletişim kurabildiğine inandığı günleri hatırladım. Tırtıl dengesini kaybetti ve yere düştü.

Bir duman kümesi ana karadan gökyüzünün ortasına doğru ilerledi. Yukarıda, suyun yüzeyini yaran karanlık bir şey gördüm, bir vücut titreyerek görüş alanıma girip

çıkıyordu. Suya baktım ve orada bir şey ne istediğimi anladı. Rosslyn'in mektubuna cevap yazmaya karar verdim.

Ana karaya gidiyorum. Gelirse Llinos'u da alacağım. İş bulacağım, bir ev alacağım.
Ve Tanrı merhamet etsin, asla evlenmeyeceğim.

Gözlerimi kapattım, göz kapaklarımın ardında deniz en parlak kırmızıya dönüştü. Tekrar baktığımda, ceset gitmişti. Su kendi ışığıyla yıkanıyordu.

Kitaba dair:

Anlatılan ada kurgudur, ama hikâye Britanya Adaları çevresindeki adaların birleştirilmesine dayanmaktadır. Bazı ada toplulukları gelişmeye devam ederken, birçoğu son iki yüzyılda azalan nüfus, giderek sertleşen hava koşulları, arazilerin özel mülk sahiplerine satılması ve genç nesillerin ana karaya taşınmasına tanık oldu. Roman üzerinde özel etkileri olan adalar şunlardır:

Bardsey Adası (Galce: Ynys Enlli), Galler'in Gwynedd bölgesindeki Lly^n Yarımadası açıklarında yer almaktadır. 1931 yılında yaklaşık altmış kişilik bir nüfusa sahipti. 2019 itibariyle, dördü kış aylarında da adada kalan on bir kişilik sürekli bir nüfusu vardır.

Aziz Kilda (İskoç Galcesi: Hiort), İskoçya'nın Dış Hebridleri'nde izole bir takımada. Kilda'nın otuz altı kişiden oluşan son nüfusu 1930 yılında tahliye edilmiştir. Tahliyeden iki gün önce tüm sığır ve koyunlar ana karada satılmak üzere Dunara Kalesi adlı turist gemisi

tarafından adadan götürülmüş, adanın çoban köpekleri körfezde boğulmuştur.

Blasket Adaları (İrlanda Galcesi: Na Blascaodaí), İrlanda'nın batı kıyısında yer alan ve County Kerry'nin bir parçasını oluşturan adalar grubu. 1953 yılında nüfusun azalması ve kış mevsiminin giderek sertleşmesi nedeniyle boşaltıldı.

Aran Adaları (İrlanda Galcesi: Oileáin Árann) veya Aranlar (na hÁrainneacha), Galway Körfezi'nde, İrlanda'nın batı kıyısı açıklarında yer alan üç adadan oluşan bir grup. 1931 yılında Robert J. Flaherty, Aran Adaları hakkındaki belgeseli *Man of Aran*'ın çekimlerine başlamak üzere adalara geldi. Daha sonra film, yüzme bilmeyen adalılardan uydurma deniz geleneklerini uygulamalarını istemek ve anlatının merkezine adalılar arasından seçilen "daha fotojenik" insanlardan oluşturulmuş sahte bir aile koymak da dahil olmak üzere olgusal hataları ve uydurma sahneleriyle kötü bir şöhrete kavuştu. 2022 yılı itibarıyla bin üç yüz kırk yedi kişi Aran Adaları'nı yurdu olarak tanımlamaktadır.

Teşekkürler

Bu kitabın ortaya çıkmasını sağlayan parlak insanları bulmak hayatımın en büyük şanslarından biri oldu. Başından beri bana inandığı için menajerim Matthew Marland'a teşekkür ederim. Sam, Tristan ve RCW'deki herkese inançları ve destekleri için teşekkür ederim.

Picador'da Mary Mount ile çalışmak bir rüyaydı. Teşekkürler Mary, teşekkürler Orla. Göletin ötesindeki olağanüstü editörüm Lisa Lucas'a ve asistanı Amara'ya teşekkür ederim. Galli balıkçılar hakkındaki küçük ve tuhaf kitabımı alıp yeni kıyılara taşıyan harika uluslararası yayıncılara da teşekkür ederim.

Blasket Adaları, Bardsey Adası, Aran Adaları ve Aziz Kilda'daki yaşamlarını kaleme alan yazarlara da teşekkür borçluyum. On dokuzuncu ve yirminci yüzyıllardaki ada yaşamı ve toplumuna dair bu anlatılar, bu romandaki bir dizi olaya ve günlük yaşama dair ayrıntılara ilham verdi. Brenda Chamberlain, Christine Evans, Andrew McNellie, Gearoid Cheaist O Cathain, Tomás Ó Cri-

omhthain, Peig Sayers, Muiris Ó'Súilleabháin ve Donald John Gillies'e teşekkür ederim.

Harika ailem yazmaya devam etmem için bana destek ve motivasyon veriyor. Teyzelerime ve rahmetli büyükanneme, bana verdikleri sarsılmaz destek için teşekkür ederim. Bu kitabı okuyamayacak olan Galli ve İrlandalı ailemin üyelerine özel olarak teşekkür ederim. Her zaman seni düşündüm; denizle birlikte çalışma ve yaşama mirasını, deniz yolculuklarını Yıllar boyunca bana verdikleri cesaret ve sevgi için arkadaşlarıma teşekkür ederim- Beth, Henry, Ella, Lucy, Sophia, Madi ve Kat. Söz veriyorum, bu kitaptaki korkunç karakterlerin hiçbiri için sizden ilham almadım.

Birmingham Üniversitesi'ndeki meslektaşlarıma *Balinanın Ölümü*'ne verdikleri destek ve gösterdikleri ilgi için teşekkür ederim.

Bütün kuşların kutsal olduğuna inanan babama teşekkür ederim.

Anneme her şey için teşekkür ederim. Ve George'a teşekkür ederim, en sevdiğim okurum.

1938 yılında, uzak bir Galler adasının kıyılarına ölü bir balina vurur. Tüm hayatını adada geçirmiş Manod için bu, hem bir kıyamet alameti hem de adanın kıyılarının ötesinde neler olabileceğinin bir sembolü gibidir. Babası ve kız kardeşiyle yaşayan genç Manod, ailesinin nesiller boyunca yuva bildiği, güzel ama bir o kadar da hırçın adanın ötesindeki hayatı keşfetme arzusundan kurtulamaz. Kıyıya vuran balinanın ardından ada kültürünü incelemek üzere gelen iki İngiliz etnograf, ona hem kendi adasının uzağındaki hayata bir bakış hem de bir kaçış ihtimali sunar. Manod, topluluğunun yanlış anlaşıldığına dair şüphelerine rağmen, bambaşka duygularla hesaplaşmak zorunda kalacaktır. ***Balinanın Ölümü***, keskin bir zekâyla yoğrulmuş ışıl ışıl anlatımıyla üzerlerine kapanan dış dünyayla yüzleşmek zorunda kalan insanların hikâyesi... O'Connor, uçurumun kenarındaki bir topluluğun ve bir kadının incelikli portresini ustalıkla gözler önüne seriyor.

"*Balinanın Ölümü*, aşk ve kayıp, tanıdık ve yabancı, güven ve ihanet, kara ve deniz, yaşam ve ölüm gibi pek çok kutup arasında gidip gelen, şaşırtıcı derecede kendinden emin bir ilk roman. O'Connor, Manod'da baştan çıkarıcı ve aldatıcı bir anlatıcı yaratmış: Dünyayı onun gözünden görmeyi çok sevdim ve romanın bitmesini istemedim." -**Maggie O'Farrell, *Evlilik Portresi*** ve ***Hamnet*** kitaplarının ***New York Times*** çoksatan yazarı

"*Balinanın Ölümü*, sakin, aydınlık bir kusursuzlukla yazılmış, her duygusu özenle işlenmiş, ada hayatının dramını delici bir doğrulukla gözler önüne seren güçlü bir roman."
-**Colm Toibin, *New York Times*** çoksatan yazarı

"*Balinanın Ölümü*'nün sessiz ritmi, tutunulan ve salıverilen kaybın derin bir melodisini içeriyor. Büyük bir değişim hakkında zarif ve çetin bir hikâye." -**Anne Enright, Booker Ödüllü yazarı**

TİMAŞ
DÜNYA
EDEBİYATI
ISBN 978-605-08-4897-7
9 786050 848977
timas.com.tr timasyayingrubu